

ELKE DAG MET GODS WOORD

**Werkwijzer voor
kleuters en kinderen 1**

Driemaandelijke uitgave van het Kerkgenootschap der
Zevende-dags Adventisten der Nederlandse Unie.

Copyright: Secretariaat voor Dagelijkse Bijbelstudie
Amersfoortseweg 18, 3712 BC Huis ter Heide

INHOUD

VERANTWOORDING	5
A. ALGEMENE DOELSTELLING	5
B. CONCRETE DOELSTELLINGEN	5
C. SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN	6
D. ALGEMEENHEDEN	6
1. Samenstelling en opzet	6
2. Gebruik	6
3. Naamgeving	6
E. WEGWIJS IN DE WERKWIJZER	6
I. Informatie - uitleg - vorming	6
II. Voorbereiding	7
A. Doel	7
B. Werkboekje	7
C. Materiaal	7
D. Vertelling	8
E. Adviezen	8
III. Programma	8
Algemeen	8
A. Opening	8
B. Lesbehandeling	9
C. Sluiting	9
F. WERKWIJZER I - VAN ADAM TOT ISAAK	
1. God maakte de hemel en de aarde	11
2. God maakte de aarde heel mooi!	19
3. sabbat is een fijne dag	27
4. Adam en Eva luisteren niet	34
5. ruzie maken geeft verdriet	42
6. God geeft de regenboog	51
7. de mensen bouwen een stad	59
8. Abram verhuist naar een land dat God hem wijst	66
9. Abram en Lot gaan uit elkaar	73
10. God belooft een baby aan Abram en Sara	80
11. Lot moet weg uit Sodom	87
12. God en Abram zijn dikke vrienden	95
13. Abram zoekt een goede vrouw voor Isaak	103

VERANTWOORDING

Het **Kleuter- en Kinderwerkboekje bij de Bijbel** en de bijbehorende "**Werkwijzer**" horen thuis in een omvangrijk geheel van lesmateriaal voor Peuters (0-3 jaar), Kleuters en Kinderen (4-7/8 jaar), Junioren (8-11 jaar), Tieners (12-14 jaar) en Jongeren (15-18 jaar). Dit lesmateriaal is momenteel in gebruik in Nederland, België, Frankrijk, Frans Zwitserland, De Nederlandse en Franse Antillen, Suriname, Frans-Guyana, de Seychellen, Tahiti, Nieuw-Caledonië, La Réunion, en Frans-Canada.

Het Kleuter- en Kindermateriaal komt tot stand op initiatief van het Secretariaat voor Dagelijkse Bijbelstudie van het Kerkgenootschap der Zevende-dags Adventisten van de Nederlandse Unie in samenwerking met de Frans-Belgische Unie. Als verantwoordelijken bezitten zij dan ook het copyright van deze serie.

Ieder kwartaal verschijnt er een **Werkboekje** met een bijhorende **Werkwijzer**. Zij kunnen worden besteld op het **Secretariaat voor Dagelijkse Bijbelstudie**, Amersfoortseweg 18, 3712 BC Huis ter Heide (Nederland), tel. 030-6939375 (00-31 306939375 vanuit België) of Fax 030-6915838 (00 - 31 306915838 vanuit België).

Aan dit 1e nummer hebben hoofdzakelijk hun medewerking verleend:

auteurs: Jane van Bostelen, Rudy Van Moere, Edith Mulder en Netty Weyenberg
illustratoren: Margé van Os, Frank Schuitevoerder
vormgeving: Aad Berger, Hans Booij en Cornelis Koffeman
redactiesecretaresse: Jane van Bostelen
redactie: Jane van Bostelen, Rudy Van Moere
hoofdredactie: Rudy Van Moere
eindredactie: Thijs de Reus en Bernard Sauvagnat

De bijbels-theologische doelstelling voor het geheel van het lesmateriaal treft u hieronder aan. Daarna krijgt u de didactisch-pedagogische doelstelling onder ogen zoals die geldt voor het werken met Kleuters en Kinderen. De pedagogische benadering is geïnspireerd door de opvoedingsfilosofie en de bijbelse principes van E.G. White in haar boek 'Karaktervorming'.

A. ALGEMENE DOELSTELLING

Het **koningschap Gods** naderbij brengen voor zover dat binnen de mogelijkheid van de mens ligt. Het gaat wezenlijk om **bevrijding** en **herstel**. **Bevrijding** van angst, twijfel, egoïsme, innerlijke spanningen, negatief denken en handelen, frustraties en complexen in de ervaringen van het individu door een helpen zoeken en vinden van God en zijn liefde d.m.v. Gods Woord met het oog op werkelijke bekering in Jezus Christus. Wanneer die fase is bereikt, treedt het **herstel** van de mens als Gods beeld in werking, Gods leiding is daarbij nodig en wordt gevonden in de Schrift, die de idealen en de wegen aangeeft.

De positieve ontplooiing van de mens staat daarin centraal. Hij zal dan als volwaardig schepsel zijn verantwoordelijkheid moeten leren kennen en dragen t.a.v. de aan hem gegeven natuur, planten- en dierenwereld en leven in de mensengemeenschap. Liefde voor God, mens, dier en natuur zijn daar de exponenten van en door **zijn volledige inzet** en het **putten uit de kracht van God**, zal hij als een partner van God in deze wereld komen te staan.

Gods Woord zal in beide fasen van bevrijding en herstel de bron van inspiratie en onderwijs dienen te zijn, zodat het richting geeft, en de motivatie en de wilskracht stimuleert. Israëls heilsgeschiedenis zal als illustratie functioneren, de mens Jezus als middel, omdat Hij het volmaakte beeld Gods is.

B. CONCRETE DOELSTELLINGEN

1. het zoeken en vinden van God en zijn liefde aan de hand van zijn Woord
2. het dagelijks bestuderen van de Bijbel als bron van menselijk geluk
3. het zoeken van werkelijke bekering in Jezus Christus
4. het herstellen van de mens als beeld Gods
5. partner van God worden in deze wereld
6. de mens Jezus als volmaakt beeld Gods leren kennen
7. getuigen van de komst van de komende wereld

C. SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN

Het lesmateriaal Kleuters (4 en 5 jaar) en Kinderen (6 en 7 jaar) beoogt hen op een eenvoudige wijze in aanraking te brengen met een aantal fundamentele gegevens uit de algemene doelstelling van dit lessenproject. Het tracht op het dagelijkse leven van deze kleuters/kinderen in te spelen en roept de leid(st)er op daaraan mee te werken door aandacht te besteden aan hoofd (verstand), hart (gevoel) en hand (praktijk).

Met liedjes, verhaaltjes, spelletjes, kringgesprekjes en illustratiemateriaal worden zij geholpen in het uiten van hun gevoelens, het onder woorden brengen van ervaringen, het formuleren van situaties, het bevorderen van spontaniteit en het deelnemen aan het groepsgebeuren.

De lesprogramma's en het Werkboekje zijn er op gericht enerzijds allerlei vaardigheden bij te brengen zoals bijbellezen, leerteksten kennen, onderscheiden en analyseren van problemen.

Anderzijds beogen zij de Kleuters van 4 en 5 jaar kennis te laten maken met Gods vaderliefde voor mens, plant en dier met Jezus als voorbeeld en helper van mensen. Zij moeten de Kleuters helpen inzicht te krijgen in goed en kwaad, waarbij het goede centraal staat.

Voor de Kinderen van 6 en 7 jaar ligt de nadruk op het doen van het goede, waarbij Gods vaderschap en Jezus als de gehoorzame zoon en uitvoerder van het goede als inspiratiebronnen dienen.

Onontbeerlijk bij dit alles is dat zij worden aangespoord tot het dagelijks bezig zijn met de waar gebeurde bijbelse verhalen, hoe klein de kleuters/kinderen ook zijn. Deze verhalen worden op hun niveau aangereikt middels hun Werkboekje. Zo wordt er een goede basis gelegd voor het groepsgebeuren op sabbat in de kerk.

D. ALGEMEENHEDEN

1. Opzet

De serie van twaalf Werkboekjes en twaalf Werkwijzers behandelt de bijbelverhalen van het Oude en het Nieuwe Testament in chronologische volgorde. Daar het om een driejarige leergang gaat, is het onmogelijk rekening te houden met de kerkelijke kalender.

2. Gebruik

Elke Werkwijzer bestaat uit 13 volledige programma's die dienen als suggestie voor het werken met kleuters/kinderen op sabbatochtend in de kerk. De leid(st)er kan uiteraard zoveel als hij/zij zelf wil, toepassen, ombuigen of verder uitwerken om het programma tot een zegen voor de kleuters/kinderen te maken.

3. Naamgeving

In het algemeen worden de termen **Kleuters en Kinderen** (beide met hoofdletters) gebruikt om specifiek te verwijzen naar de twee leeftijdsgroepen van 4 en 5 jaar en van 6 en 7 jaar. Als de term '**kleuters/kinderen**' wordt gebruikt (zonder hoofdletters) dan wordt de hele groep van 4 tot en met 7 jaar aangeduid.

E. WEGWIJS IN DE WERKWIJZER

Elke les in de Werkwijzer bestaat uit drie delen:

- I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING
- II. VOORBEREIDING
- III. PROGRAMMA

Hieronder volgen deze delen met een woord uitleg over hun doel en hun nut.

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

De beste leerkrachten in de kindersabbatschool zijn mensen die zelf blijven leren. Als leid(st)er van de kleuters/kinderen kan zij niet deelnemen aan de gesprekken rond de Bijbel in de sabbatschool voor volwassenen. Om dit te ondervangen, biedt elke les in de Werkwijzer een bijbelstudie waardoor de leid(st)er zich kan informeren en uitleg krijgen over de bijbelverhalen. Deze studies helpen te groeien in de kennis van de Heilige Schrift en vaardigheden aan te leren om teksten te analyseren, te begrijpen en toe te passen. De ervaring van een tiental jaren wijst uit dat deze rubriek steeds gretig wordt bestudeerd. Dat maakt dat de leid(st)er met veel meer plezier en inzicht aan de voorbereiding en de lesbehandeling werkt. Deze informatie is uiteraard niet voor de kleuters/

kinderen bestemd en de kennis ervan dient niet verwerkt te worden in de lesbehandeling. Dat is vooral om fouten bij het vertellen te voorkomen.

II. VOORBEREIDING

A. Doel

Het doel van de les wordt steeds in een vaste formule verwoord. Bij de lesbehandeling gaat het er eerst om dat de kleuters/kinderen het verhaal **leren kennen**, dan **leren begrijpen** om hen uiteindelijk te helpen met het **leren toepassen** ervan in hun dagelijks leven.

B. Werkboekje

Elke kleuter/kind heeft tijdens de week samen met zijn/haar ouders het desbetreffende lesje en werkje gemaakt. Voor de Kleuters (4-5 jaar) staan er **verhaaltjes** in over hun dagelijks leventje die qua thema overeenkomen met de bijbelverhalen die op sabbatmorgen worden behandeld. Zo leren zij de belangrijkste begrippen uit de bijbelverhalen te begrijpen.

De Kinderen (6-7 jaar) leren de **bijbelverhalen** kennen door de leesstukjes en de oefeningetjes.

Door elke sabbatmorgen tijdens de **bespreking** terug te grijpen op wat de kleuters/kinderen in de voorbije week in het Werkboekje hebben gedaan, worden zij extra gestimuleerd tot het maken van hun lesje en werkje. Beiden dienen zij naar de kerk te worden meegenomen.

De leid(st)er maakt zelf ook de lesjes en de werkjes en toont ze aan de kleuters/kinderen. Tijdens die bespreking bewondert zij/hij de door hen ingevulde en ingekleurde Werkboekjes en gemaakte werkjes en moedigt hen aan. Neem de taak van de ouders niet over door de werkjes uit het werkboekje tijdens het programma te laten maken!

C. Materiaal

1. Indeling

De Werkwijzer vermeldt elke week het te gebruiken materiaal per programmaonderdeel. Als men aan het begin van elk kwartaal bij alle lessen deze rubriek raadpleegt, dan kan het materiaal op tijd worden aangeschaft en voorbereid.

De meeste informatie, die een mens goed onthoudt, heeft een visueel karakter. Daarom wordt er veelvuldig gebruik gemaakt van een viltsetmateriaal, een zandbak en de in de Werkwijzer voorhanden zijnde illustraties, werkjes, kleurplaten en leertekstcirkels:

a. de illustraties en de grote leertekstcirkels worden door u ingekleurd, op karton aangebracht en het liefst geplastificeerd. Dit aanschouwelijk materiaal kan verschillende jaren dienen en voor andere activiteiten (spelletjes, quiz, memory, ...) worden gebruikt.

b. de illustraties kunnen als kleurplaat worden uitgedeeld.

c. de van tevoren door u uitgeknipte, en al dan niet ingekleurde leertekstcirkels worden op sabbatmorgen aan de kleuters/kinderen uitgedeeld en door hen met lijm in het Werkboekje op de lege cirkel bij donderdag geplakt. Alle illustraties, werkjes en cirkels kunnen door fotokopiëren worden vermenigvuldigd, zodat de Werkwijzer onaangetast blijft. Ter voorbereiding van dit visuele materiaal kunt u de hulp in roepen van welwillende jongeren en ouderen in de kerk.

Bij de vermelding van het vilmateriaal wordt verwezen naar Bijbel in Vilt uitgave 1980! en daarna worden de benodigde achtergronden en figuren tussen haakjes vermeld. Mocht u niet in het bezit zijn van uitgave 1980 dan kunt u toch uitgaan van de vermeldingen tussen haakjes omdat deze nummers voor alle sets gelijk zijn.

2. Liedjes

De Werkwijzer verwijst naar de volgende liedjesboeken :

Elly en Rikkert, Timotheüs Kinderliedjes, Alles wordt Nieuw, Zing, Bijbelse Liedjes voor Kleuters en Sabbatliedjes voor Peuters en Kleuters I. De liedjes uit deze laatste zijn ook op cassette verkrijgbaar om de leid(st)er te helpen met het aanleren van de liedjes. Het laatste boekje en de cassette zijn te bestellen bij bovengenoemd Secretariaat. Alle eerder genoemde liedjesboeken zijn in Evangelische boekhandels te koop. Tijdens het kwartaal wordt steeds hetzelfde openingslied en zendinglied gezongen. Elke week wordt er in drie keer een nieuw lied aangeleerd dat bij het bijbelverhaal past. De week erna wordt het nog eens gezongen bij de terugblik.

D. Vertelling

Vertellen is een kunst die kan worden aangeleerd. Een aantal nuttige wenken worden gegeven ter verbetering van de kwaliteit van de vertelling. Sommige zijn algemeen van aard, andere hebben specifiek met het bijbelverhaal te maken. Zo worden er bij het vertellen aan deze leeftijdsgroep sommige aspecten beter achterwege gelaten, omdat de kleuters/kinderen er gezien hun godsdienst-psychologische ontwikkeling nog niet rijp voor zijn.

E. Adviezen

Er worden enkele nuttige tips gegeven over het klaarmaken van het lokaal, de tijdsindeling en het voorbereiden en klaarleggen van het materiaal.

III. PROGRAMMA

ALGEMEEN

Het programma bestaat uit onderstaande delen. Deel uw tijd goed in zodat alle belangrijke onderdelen aan bod komen. In de Nederlandse kerken duurt het kindersabbatschoolprogramma maximaal 60 minuten, terwijl de kerken in andere landen er 75 minuten voor uittrekken. Eerstgenoemden zitten dus iets krapper in de tijd en zullen deze zeer efficiënt moeten gebruiken.

A. OPENING (10 min.)

1. welkom
2. liedje
3. gebed
4. zending: a. verhaal
                  b. collecte en liedje

B. LESBEHANDELING (45 - 60 min.)

1. terugblik   : a. kringgesprek
                                  : b. liedje
2. inleiding   : a. vertelling
                                  : b. liedje
3. bijbelverhaal   : vertelling
4. bespreking   : a. werkboekje
                                  : b. leertekst
                                  : c. liedje
5. toepassing

C. SLUITING (5 min.)

1. liedje
2. gebed
3. afscheid

De aangegeven tijdsduur is bedoeld als richtlijn om een goede verdeling te krijgen van het lesprogramma. Probeer deze tijden aan te houden om niet in tijdnood te raken.

A. OPENING

De leid(st)er is ruim op tijd aanwezig om de vroegkomertjes op te vangen en om de kleuters/kinderen aan het begin van het programma te verwelkomen. De bezoekertjes krijgen een welkomstkaart die door de leid(st)er is klaargemaakt (zie aan het eind van dit voorwoord). Er wordt het hele kwartaal met hetzelfde liedje begonnen. Kleuters/kinderen houden immers van herkenning en herhaling. Daarna wordt er door de leid(st)er een gebed uitgesproken met alle kleuters/kinderen in een kring (op de knieën).

Het zendingsverhaal wordt op een levendige manier verteld aan de hand van de bundel zendingsberichten van het desbetreffende kwartaal. Deze kan op bovengenoemd Secretariaat worden besteld. Tijdens het ophalen van het collectiegeld met een zendingsboot, vliegtuig, ... wordt een liedje gezongen. Het voorwerp voor de collecte en het liedje blijven het hele kwartaal hetzelfde.

B. LESBEHANDELING

1. Terugblik

Herhaling is één van de beste middelen om het geheugen te voeden. Daarom wordt het nieuwe bijbelverhaal voorafgaan door een korte herhaling van het bijbelverhaal van de voorbije week. Deze herhaling bestaat steeds uit een kringgesprek (met vraag en antwoord) over twee momenten uit het vorige bijbelverhaal met drie illustraties uit het Werkboekje en de leertekst die de kern ervan weergeeft. Deze vergrootte illustraties en de leertekstcirkel vindt u in de Werkwijzer.

2. Inleiding

In elke les wordt het bijbelverhaal systematisch ingeleid met een levendig verhaaltje over Freddy en Betty. Het bepaalt de kleuters/kinderen bij een gebeurtenis uit het dagelijkse leven, die aansluit bij het bijbelverhaal dat zich vele duizenden jaren geleden heeft afgespeeld. Zo wordt op een prettige manier de stap van het hier en nu, naar het daar en toen voor de kleuters/kinderen gemaakt.

3. Bijbelverhaal

Het bijbelverhaal wordt zo getrouw mogelijk naverteld. Hier en daar worden bepaalde onderdelen minder benadrukt of weggelaten omdat zij nog niet geschikt zijn voor de belevingswereld van de kleuters/kinderen. Het verhaal is steeds in vijf paragrafen uitgeschreven, die uiteraard niet worden voorgelezen, maar naverteld. U kunt het woordelijk instuderen, maar het verdient de voorkeur dat u uw eigen woorden gebruikt. Lees niet voor uit één of andere kinderbijbel. Niet alle kinderbijbels zijn van een goede kwaliteit en de inhoud en presentatie van sommige kinderbijbels stroken niet altijd met de bijbelse, opvoedkundige en geestelijke principes die in dit lesmateriaal worden nagestreefd.

Het leukste is om alle Werkboekjes en hun werkjes, die de kleuters/kinderen elke week hebben gemaakt, te bewaren, zodat u aan het eind van het kwartaal een tentoonstelling kunt houden. Vergeet niet de ouders en de gemeenteleden hiervan tijdig op de hoogte te brengen.

4. Bespreking

a. werkboekje

Het is belangrijk om te toetsen of de kleuters/kinderen het bijbelverhaal goed begrepen hebben, daarom wordt de inhoud van het Werkboekje besproken. Tijdens het bijbelverhaal hebben zij moeten luisteren, nu is het hun beurt om te praten. Dit gebeurt door het beantwoorden van vraagjes, die de leid(st)er stelt aan de hand van de plaatjes met de bijbeltaferelen en de oefeningetjes.

De Kleuters die tijdens de week bezig waren met de verhaaltjes uit hun leefwereldje vertellen nu wat zij zien op de plaatjes van de bijbeltaferelen. De Kinderen lezen de door hen opgeschreven antwoorden en oplossingen op. Wat niet duidelijk was, legt de leid(st)er dan uit.

b. leertekst

De leertekst is een beknopte samenvatting van het bijbelverhaal en het doel van de les wordt door de leerstekcirkel gevisualiseerd. Het leergesprek mondt uit in het voorlezen van de leertekst in de Bijbel. De kleuters/kinderen zeggen dan hun leertekst om de beurt op. Zij krijgen elk een al dan niet ingekleurde kleine leertekstcirkel die zij ter plaatse in het Werkboek plakken.

5. Toepassing

Het bijbelverhaal dient te worden verwerkt en toegepast in het hier en nu. Omdat er al veel verteld is, krijgt de toepassing een creatief karakter d.m.v. een rollenspel, een spelletje, kleuren, knippen, knutselen, zingen, dansen, ... Bij sommige van die activiteiten is een gesprek nodig, waarbij de kleuters/kinderen zoveel mogelijk aan het woord komen. De leid(st)er beperkt zich tot het geven van instructies en het stellen van vragen.

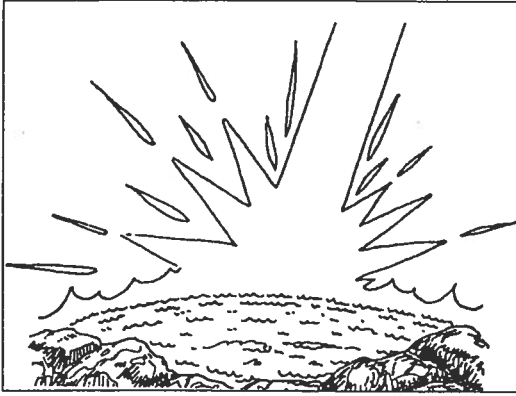

C. SLUITING

Het programma wordt afgesloten met een liedje en een door de leid(st)er hardop uitgesproken gebed. Daarna wordt afscheid genomen.

**Wees zelf enthousiast. Uw Kleuters en uw Kinderen worden erdoor aangestoken!
Wij wensen u veel succes!**

1. God maakte de hemel en de aarde

GENESIS 1:1-13

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voor-bereding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

Zoals men het scheppingsverhaal in 1:1-2:4a aantreft, is het een werkelijk kunstwerk.

BEWOONBARE RUIMTEN

1. licht
(scheiding licht en duisternis)
2. uitspannel
(scheiding wateren boven en wateren beneden)
3. a. land
(scheiding water en droge)
b. planten
(bomen, jong groen, zaaddragend gewas)

BEWONERS

4. licht
(groot licht, klein licht en sterren)
5. vogels en vissen
(gevogelte, grote zeedieren en krioelende levende wezens)
6. a. dieren
(vee, kruipend gedierte en wild gedierte)
b. mens

7. zevende dag
(hij rustte, zegende, heiligde)

Hoewel de opbouw van de schepping zeer geordend en gestructureerd is, kan men toch zeggen, dat het geen wetenschappelijk verslag is. De schrijver heeft een getuigenis van het wonder van de schepping gegeven. Hij staat vol bewondering naar de schepping te staren en de indruk die God, de Schepper van hemel en aarde, op hem heeft gemaakt, blijkt uit de prachtige manier van weergeven van de schepping in dit verhaal. De schrijver benadrukt de volgende punten met klem:
dat God de koning van het universum is, want :

- a. hij heeft alles gemaakt:
Hij is ingenieur, architect, timmerman, tuinman, electriciën, drooglegger, bouwmeester, kunstenaar, enz.
- b. hij is een God van orde :
Hij geeft alles zijn specifieke taak en plaats (scheidingen alles naar zijn aard en een zeer logische opbouw van het geheel).
- c. hij is er gewoon :
Er wordt niet uiteengezet hoe God eruit zag. Men komt eigenlijk nauwelijks iets over hem te weten. Hij bestaat gewoon.

d. hij is de grootste:

Hij staat boven alle hemellichamen. Hij is groter dan de zon en de maan. En dat betekent heel wat in die tijd. Zowel de zon als de maan gelden daar als oppermachtige goden. In het verhaal zit dus een aanval op het toenmalige veelgodendom bij de volken van de oude wereld.

e. hij is een tevreden architect:

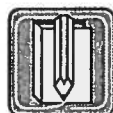
Als een refrein klinkt het: 'En God zag dat het goed was'.
Met andere woorden: hij vond zijn schepping goed.

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat God de natuur voor ons maakte.

B. WERKBOEKJE

- antwoorden
zo God, hemel, aarde
ma licht, licht
di band, luchtballon, duikersfles, longen
wo drinken, wassen, lopen, spelen
do naar keuze
vr eend, melk, land, haar, rood,
drie, amen. = de aarde
- leertekst
Genesis 1:1 - "in het begin maakte God de hemel en de aarde".

C. MATERIAAL

- terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.1.3, 1.1.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (12.13.1).
- inleiding
stuk zwart karton, lijm, plaatjes uit tijdschriften: speeltuin, dieren, vijver, bomen, bloemen e.d..
- bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: zwart of donker paars viltbord of viltbord bedekt met een zwarte of donker paarse achtergrond, stuk water, S2, S4, S5, S6, S7,
figuren: 171, 178, 180, 180b, 247, kaars of zaklantaarn, ballon.
- bespreking
werkboekje les 1, ingekleurde leertekstcirkel (1.1.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.1.2).
- toepassing
illustratie 1.1.5.
(per + 4 kinderen een memoryspel). Kleur dezelfde plaatjes ook gelijk.
- liedboekjes
Alles wordt Nieuw I, nr. 1
Elly en Rikkert I, nr. 58
Elly en Rikkert II, nr. 40
Sabbatliedjes 1 nr. 27.

D. VERTELLING

- het verhaal van de schepping is in de Bijbel in alle soberheid, ontdaan van alle opsmaak, verteld. Laten we het ook zo aan de kleuters/kinderen brengen. Het geweldige en mooie ervan mag natuurlijk flink worden onderstreept.
- over het ontstaan van de dingen, over het scheppen door God, wordt in feite slechts gezegd, dat 'God sprak en het was er'. Hoe de schepping 'precies' in zijn werk ging weten we niet. We benadrukken dus beter 'dat' God maakte, dan 'hoe' hij het maakte.
- de begrippen licht (eerste dag), lucht (tweede dag), water en land (derde dag), dienen duidelijk in de les tot uiting te komen. Dit zijn immers de elementen, waardoor het leven ook voor de mens mogelijk wordt.
- aandacht aan de planten en vruchten is onontbeerlijk. Ze maken de voeding van de mens uit en staan uiteraard zeer dicht bij de belevingswereld van het kind.
- we kunnen natuurlijk niet alle onderdelen van het verhaal evenveel aandacht geven. Alle gegevens dragen ertoe bij de bewondering voor de grootheid en de goedheid van God te onderstrepen. Wanneer we dat bij onze kinderen bereiken, dan is ons hoofddoel bereikt.
- de titels bij de onderdelen van de vertelling zijn bedoeld als geheugensteuntje voor de leiding, en dienen dus niet om te vertellen.

E. ADVIEZEN

- zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroege kinderen op.
- stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
- bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

2. liedje

“ho stop”

3. gebed

Lieve Vader in de hemel, wij danken u dat wij vanmorgen in uw kerk mogen zijn en dat u bij ons bent. Wilt u ook zijn met de kleuters en de kinderen (namen zelf invullen) die er niet bij zijn? Wilt u ons ook helpen om het verhaal over de schepping van hemel en aarde goed te begrijpen? Amen.

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

*groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt*

*materiaal:
zie voorwoord*

*materiaal:
kaart zieke(n)*

*groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk*

*liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40*

*groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën),
leid(st)er bidt hardop*

*groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem*

*liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27*

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: Paulus is onderweg naar Rome

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- wie zie je op dit plaatje (1.1.3)?
- waarom zwaaien de mensen Paulus uit?
- wat is er met alle zieken op het eiland gebeurd?
- wie heeft al die zieken genezen?

- wie ontmoet Paulus in Rome op dit plaatje (1.1.4)?
- kan Paulus mensen beter maken?
- wat doet Paulus wel voor de zieke mensen?
- wie kan alleen de mensen beter maken?

kijk naar de leertekstcirkel (12.13.1)

- wat zie je in de cirkel?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“zoals klei in de hand van de pottebakker”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

1.1.3, 1.1.4 en 12.13.1 (van vorige les)

liedjesboek:

Elly en Rikkert I, nr. 58

2. inleiding: er komt een park met een kinderboerderij! (1)

a. vertelling

Op een dag komt papa heel blij thuis. Hij vertelt dat het bestuur van de stad dat grote stuk terrein dat braak ligt, gaat opruimen. En waarom willen ze dat doen? Omdat er allemaal onkruid groeit en rommel op wordt gegooid. In de plaats daarvan komt er een mooi park met een vijver, een kinderboerderij en een speeltuin in de plaats. Gaan we op woensdagmiddag kijken mama? Dat stuk terrein ligt hier toch vlakbij. “Ja, hoor dat doen we”, zegt mama.

Op woensdagmiddag hebben Freddy en Betty geen school. Ze gaan met mama naar het terrein dat braak ligt. De werkmannen zijn hard bezig. Met grote bulldozers duwen ze het vuil weg. Er komen vrachtwagens om het weg te halen. Er wordt flink gewerkt. Elke week gaan Freddy en Betty kijken en ze zien wat er allemaal al is gedaan. Al het vuil en onkruid is weggehaald. Ze hebben er goede grond opgestort. Ook is er een heel grote kuil voor de vijver gemaakt. Nu maken ze heuveltjes en leggen ze weggetjes aan en planten ze bomen. Er wordt ook gras gezaaid. Freddy en Betty kijken met open mond naar alles wat ze zien. Elke woensdagavond als papa thuiskomt, vertellen ze opgewonden wat er allemaal is bijgekomen. “Het wordt een heel mooi park papa! Kom sabbatmiddag maar eens mee kijken.”

b. liedje

“het lied van het begin”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

stuk zwart karton, lijm, plaatjes uit tijdschriften: speeltuin, dieren, vijver, bomen, bloemen e.d.

activiteit:

- waarom was papa zo blij toen hij thuiskwam?

- zag het terrein dat braak lag er netjes uit?

- wat deden de werkmannen allemaal?

Laat nu de kleuters/kinderen terwijl ze antwoord geven, alle plaatjes op het karton plakken.

- is het park als het af is, mooi geworden?

liedjesboek

Alles Wordt Nieuw I, nr. 1, 1e, 2e en 3e couplet.

3. bijbelverhaal: de eerste drie dagen van de schepping

a. God maakte de aarde

Heel, heel lang geleden was er geen land, geen water, en waren er geen wolken, geen bergen en geen bomen of planten. Maar God was er wel. En op een dag dacht hij, dat het goed zou zijn om de aarde en de hemel te maken. En toen besloot hij het echt te doen. Dus maakte hij een hele grote bol. Een bol die niemand kan vast pakken. Een bol die niemand kan optillen. Net als een grote luchtballon maakte God de aarde met de hemel daar omheen. In het begin was er niets op de aarde te zien, want het was heel erg donker. Maar zelfs als je een zaklantaarn zou hebben gehad, dan zou je toch niets hebben kunnen zien, want de aarde was gewoon leeg. Er was alleen overal water en niets dan water.

b. de eerste dag: het licht

Met een ronde grote bol zo midden in de lucht, met alleen maar water er omheen kun je niets doen. En dat kun je zeker niet als het pikkedonker is. Daar moest God dus iets aan doen. En wat dacht je? Wat had hij eerst nodig om iets moois van de aarde te maken? God maakte eerst licht op aarde. Zo kon hij tenminste zien wat hij kon doen met al dat water op de aarde. Hij vond het fijn dat het niet meer donker was.

c. de tweede dag: de lucht

Eén dag was er voorbij. Wat ging God nu maken? Maak je maar geen zorgen, God had een heel mooi plan met de aarde. God maakte de lucht. Die is overal om je heen. De lucht kun je niet zien. Soms kun je hem wel voelen. Zonder lucht kun je niet leven, anders kun je geen adem halen. Daarom maakte God eerst de lucht.

d. de derde dag: het droge land (1)

Dat ging goed. God maakte eerst licht om te kunnen zien en dan lucht om te kunnen ademen. Op de derde dag wilde hij nog wat doen. Je kon het klotsen van het water en de wind horen waaien. Maar op het water en in de lucht kun je niet lopen. Daarom maakte God van een heel groot stuk zee een heel groot stuk droog land. Op het droge land kun je wel lopen, maar hij maakte het niet helemaal plat, want dat zou maar saai zijn. Hij maakte kleine heuvels en grote bergen, smalle en brede valleien met soms een beekje, een heel grote rivier of een meer er in. Oh, oh, wat valt er veel te zien op de aarde van God op de derde dag.

e. de derde dag: de plantenwereld (2)

Maar God vond het allemaal nog wat al te kaal en te saai.: alleen maar bruine, grijze en zwarte kleuren van de grond, de heuvels en de bergen, alleen blauwe kleuren van de lucht en het water van de zee en de rivieren. Daarom maakte God een heel groot tapijt, met veel verschillende kleuren. Hij maakte gras, allerlei planten en bloemen. Dat is fijn om daar met je blote voeten in te lopen. En het is vooral mooi om er naar te kijken. Maar God vond dat nog niet genoeg en daarom maakte hij er nog bomen bij: grote en kleine bomen, dikke en dunne bomen. En ook bomen, met veel of met weinig takken. Wat zag de aarde er nu mooi uit! Het leek wel een huis. Dank u wel God, dat u voor ons zo'n prachtig huis hebt gemaakt.

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt
materiaal:
zwart of donker paars viltbord of viltbord bedekt met een zwarte of donker paarse achtergrond.*

*materiaal:
kaars of zaklantaarn
activiteit:
leid(st)er steekt kaars/zaklantaarn aan.*

*materiaal:
B.I.V. 17a, zonder S2, S5, S6.
(171), ballon
activiteit:
leid(st)er blaast ballon op; kleuters/kinderen kunnen lucht "zien" en voelen door de lucht te laten ontsnappen uit de ballon.*

*materiaal:
B.I.V. 17a,
(stuk water, S2, S5, S6, 171)*

*materiaal:
B.I.V. 17b, zonder 174, 175, 176.
(S4, S7, 178, 180, 180b, 247)*

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wat zie je op dit plaatje (zo)?
- zag de aarde er meteen zo uit?

aan Kinderen:

- hoe zag de aarde er dan eerst uit?
- wat was er eerst allemaal nog niet?
- wat maakte God in het begin?

aan Kleuters:

- wat zien jullie op dit plaatje (ma)?
- waarom hebben we licht nodig?

aan Kinderen:

- wat maakte God op de eerste dag?
- hoe maakte hij dat?

aan Kleuters:

- wat zie je op dit plaatje (di)?
- wat maakte God op de tweede dag?

aan Kinderen:

- wie heeft er allemaal lucht nodig?
- waarom hebben wij lucht nodig?
- noem eens vier dingen waarin lucht zit?

aan Kleuters:

- wat zien jullie op dit plaatje (wo)?
- wat heeft God op de derde dag gemaakt?

aan Kinderen:

- wat kunnen we allemaal met water doen?
- en wat kunnen we op het land doen?

aan Kleuters:

- wat zie je op dit plaatje (do)?
- wie heeft dat allemaal gemaakt?

aan Kinderen:

- welke bloem vind jij het mooist?
- welk stuk fruit vind jij het lekkerst?
- welke groenten lust je graag?

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.1.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 1:1.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft het werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- wat zie je in de kijkdoos!
- wie heeft dat allemaal gemaakt?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.1.1, voorgeknijpte
1.1.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.1.1
ophangen, 1.1.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

“het lied van het begin”

*liedjesboek:
Alles Wordt Nieuw I, nr. 1, 1e, 2e
en 3e couplet.*

5. toepassing: God maakte de wereld ook voor ons!

a. vertelling

- weten jullie nog wat God allemaal heeft gemaakt?
- heeft hij die mooie wereld ook voor ons gemaakt?
- hoe moeten wij voor de natuur zorgen?

b. activiteit

Laat alle plaatjes stuk voor stuk benoemen.
Speel nu met de kinderen in kleine groepjes een memoryspel.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
geen*

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
illustratie 1.1.5
(per + 4 kinderen een
memoryspel). Kleur dezelfde
plaatjes ook gelijk.*

C.SLUITING

1. liedje

“het lied van het begin”

*liedjesboek:
Alles Wordt Nieuw I, nr. 1. 1e, 2e
en 3e couplet.*

2. gebed

Vader in de hemel, die van ons houdt, wij danken u voor alle mooie dingen die u aan ons heeft gegeven: om het licht overdag en het donker 's-avonds, om de wolken en de blauwe luch, om de zee en de duinen, om de rivier en de beken, om de bergen en de valleien, om de bomen, de planten en de bloemen. Wij danken u met heel ons hart om alles wat u aan ons heeft gegeven. Wij zijn er allemaal heel blij en dankbaar voor. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

2. God maakte de aarde heel mooi!

GENESIS 1:14 - 2:25

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voor-bereding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

In het tweede gedeelte van het scheppingsverhaal (Genesis 1:1-2:4a) ligt de nadruk op de mens. De mens is het enige levende wezen, waarbij de lezer een glimp van Gods gedachten te weten komt. God zegt uitdrukkelijk 'Laat ons mensen maken naar ons beeld en gelijkenis' (26). Hiermee wordt duidelijk gemaakt dat de mens het hoogste levende schepsel is, dat God tijdens de scheppingsweek heeft gemaakt. Het is ook de laatste scheppingsdaad, die God in het verhaal tot stand brengt. De mens vormt als het ware de kroon op zijn werk. Gezien de opdracht die God aan de mens geeft, mag er worden gezegd, dat hij de mens tot koning over de aarde heeft aangesteld: '... onderwerpt haar (de aarde), heerst over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het gedierte dat op de aarde kruipt'. (28).

1. De mens is de koning over de aarde

- hij moet over de dieren heersen en de aarde onderwerpen
Hieruit kan worden opgemaakt, dat hij de heerser en de koning over de dieren is. Hij is verantwoordelijk over de aarde. Het tweede scheppingsverhaal (2:4b-25) noemt deze verantwoordelijkheid 'bewerken en bewaren' (15) en 'het geven van namen' (dit betekent ook heersen) over de dieren.
- hij is goed geschapen
Op de mens valt niets aan te merken als hij uit de handen van de schepper komt. Ook dit houdt verantwoordelijkheid in voor zijn daden.
- hij is beeld en gelijkenis
Deze uitdrukking betekent, dat hij op God lijkt. Hoe nauw hij met zijn schepper is verbonden, wordt niet gezegd. Er valt wel uit af te leiden, dat hij God in de wereld weerspiegelt: hij is Gods vertegenwoordiger. Uit

Genesis 5:1-3 leert men, dat deze uitdrukking een vader-kind relatie aangeeft: 'hij (Adam) verwekte een zoon naar zijn gelijkenis, als zijn beeld'. Dit is dan misschien ook de beste manier om de relatie tussen Adam en God te schetsen. Van de mens wordt dus verwacht dat hij een gelijkenis in handelen en eigenschappen van God weerspiegelt. Hij dient een navolger Gods te zijn.

d. hij is het hoogtepunt van de schepping

Alle voorgaande scheppingswerken zijn met het oog op de mens geschapen: het licht om te zien, het droge om er op te wonen, de planten en bomen als meubilair en voedsel, de hemellichamen ter aanduiding van de tijd, vissen, vogels en dieren om erover te heersen en het plantenrijk om te bewerken.

Het tweede scheppingsverhaal (Genesis 2:4b-25) is niet in tegenstrijd met het eerste. Terwijl het eerste verhaal meer oog heeft voor de totaliteit van de schepping, plaatst het tweede de mens in het middelpunt van de belangstelling van de lezer. Zo geeft dit meer inlichtingen over het ontstaan van de mens: 'de Here God formeerde de mens uit de aardbodem en blies hem de levensadem in zijn neus, alzo werd de mens een levend wezen' (7). Het gaat hier niet om twee onderdelen, die bijeen worden gevoegd. Het duidt aan dat de mens enerzijds met de aarde is verbonden, en anderzijds zeer sterk met God heeft te maken. Hij heeft immers van God zijn levensadem gekregen. Zo hoort de mens op de aarde, maar is hij van God afkomstig!

2. de mens is man en vrouw

a. de vrouw is uit de mens genomen

De vrouw is niet slechts uit de rib gemaakt, maar ook uit het vlees van de mens: 'Dit is nu eindelijk been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees.' (23). De zeer nauwe

verbondenheid en betrokkenheid tussen man en vrouw is daarmee overduidelijk.

b. de vrouw staat naast de man

Zij is uit de zijde van de mens genomen om naast de man te staan, om hem 'terzijde' te staan. De Bijbel geeft dit duidelijk aan met: 'voor zichzelf vond hij (de mens) geen hulp, die bij hem paste' (20).

c. man en vrouw horen bij elkaar

Ze zijn van eenzelfde vlees. Ze staan naast elkaar. 'Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten, en zij zullen tot één vlees zijn' (24) geeft voldoende aan dat beiden onlosmakelijk bij elkaar horen.

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat God de wereld heel goed maakte.

B. WERKBOEKJE

- antwoorden
zo zon, maan, sterren
ma vrucht, tal
di tamme dieren zoals koe, paard;
wilde dieren zoals: leeuw, tijger;
kleine dieren zoals: mier, muis
wo dieren, planten, struiken, bomen
do zag, alles, zeer
vr 1. sterren; 2. duif, haai;
3. leeuw, mens
- leertekst
Genesis 1:31 - "God zag dat alles zeer goed was".

C. MATERIAAL

- terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.2.3, 1.2.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (1.1.1).
- inleiding
illustratie 1.2.5, kleurpotloden en stiften.
- bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S2, S3, S4, S7, S15 figuren: 12, 93, 123, 125, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 150, 151, 158, 174, 175, 176, 178, 180, 180b, 247.
cassetterecorde, cassettebandje met vogelgeluiden.
- bespreking
werkboekje les 2, ingekleurde leertekstcirkel (1.2.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.2.2).
- toepassing
per kind: stuk karton (net groter dan A4) en twee stukken plakplastic die net iets groter zijn.
kleurpotloden, viltstiften, eventueel sjablooms o.i.d.
- liedboekjes
Alles Wordt Nieuw I, nr. 1
Elly en Rikkert I, nr. 52
Elly en Rikkert II, nr. 40
Sabbatliedjes 1 nr. 27.

D. VERTELLING

- laat de kleuters/kinderen vooral de verscheidenheid van de geschapen dingen zien. Hun eerbied voor de schepping en voor God zal hierdoor worden vergroot.
- door God als schepper voor te stellen en het lijken van de mens op hem, kunnen ze zich beter realiseren, dat we goed voor zijn natuur moeten zorgen. De mens heeft de opdracht te bewerken en te bewaren en niet te verknoeien en te vernietigen.
- het ontstaan van Eva, zoals in de Bijbel wordt beschreven, is voor de kleuters/kinderen nogal moeilijk te begrijpen. Daarom wordt er in de lesbehandeling niet lang bij stilgestaan. Wil men het toch doen, dan moet voornamelijk de sterke verbondenheid tussen man en vrouw tot uiting komen.
- er is voor het woord 'tuin' gekozen in plaats van 'paradijs', omdat:
  - dit beter bij de begrippen van de kleuters/kinderen aansluit,
  - het woord in de Bijbel ook niet wordt gebruikt.
- laat vooral de verbondenheid tussen mens en God tot uitdrukking komen. Dit kan bij de kleuters/kinderen het best door het beeld vader-kind te gebruiken.
- als de kleuters/kinderen na de les vol verwondering en eerbied zijn voor God, is het lesdoel bereikt.

E. ADVIEZEN

- zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroege kinderen op.
- stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
- bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk

2. liedje

“ho stop”

liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40

3. gebed

Lieve God, dank u voor de wereld waarin wij kunnen leven. Dank u voor de lucht en de wolken. Dank u Heer voor de zee, het water, de rivieren, de bomen, de planten en de bloemen. Wat heeft u alles toch prachtig gemaakt! En dat allemaal voor ons! Duizend maal bedankt, lieve God. Amen.

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën), leid(st)er bidt hardop

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: de eerste drie dagen van de schepping

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- wat maakte God heel lang geleden? (1.2.3)?
- wat was er allemaal niet helemaal in het begin?
- wat maakte God op de eerste dag?
- waarom hebben wij licht nodig?
- wat maakte God op de tweede dag?
- waarom hebben wij ook lucht nodig?

- wat maakt God op de derde dag (1.2.4)?
- hoe vinden jullie de aarde met al die mooie kleuren?
- waarom hebben wij water nodig?
- wat kunnen wij op het land doen?

kijk naar de leertekstcirkel (1.1.1)?

- wat zie je in de cirkel?
- waar kun je God voor danken?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“het lied van het begin”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

1.2.3, 1.2.4 en 1.1.1 (van vorige les)

liedjesboek:

Alles Wordt Nieuw I, nr. 1, 1e, 2e, 3e couplet

2. inleiding: er komt een park met een kinderboerderij (2)

a. vertelling

Van een terrein dat helemaal braak ligt, is niets meer te merken. Freddy en Betty hebben alles goed gezien. Het gras is al flink gegroeid. Er zijn bloemen geplant. De paden zijn klaar en ook de vijver ligt er prachtig bij. Daarna hebben de werklui lantaarnpalen neer gezet. 's Avonds geven ze al licht. Verleden week hebben werkmannen die in het groen waren gekleed, een heleboel vissen in de vijver gedaan. Ze hebben ook eenden en zwanen meegebracht. Die zwemmen nu heel parrmantig rond. Ook de kinderboerderij is klaar. Er zijn een geit, drie schapen, een koe, een heleboel kippen met een haan. De werkmannen hebben ook een konijnenberg gemaakt. Freddy en Betty staan met grote ogen te kijken hoe de konijnen achter elkaar aan rennen en hun sla zitten op te smullen. Een boer en boerin zorgen voor de dieren. Binnenkort mogen er kinderen komen helpen. Volgende week is er een groot feest in de stad. Dan wordt het park officieel geopend. Dan kan iedereen alles komen bekijken en zullen er lekkere hapjes en drinken zijn. Er komt ook vuurwerk. “Papa, mama, gaan wij dan ook mee naar de opening van het nieuwe park?” vragen Freddy en Betty opgewonden. “Natuurlijk gaan we. We zijn nog zo blij dat we van dat terrein dat braak lag, zijn bevrijd!”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

illustratie 1.2.5, kleurpotloden en stiften

kringgesprek:

- weten jullie nog hoe het park er vorige week uit zag?
- wat is er allemaal bij gekomen?
- ziet het park er nu mooi uit?
- wie gaan er voor de dieren zorgen?

activiteit:

laat de kleurplaat kleuren

b. liedje

“alles heeft de Here God gemaakt”

liedjesboek

Elly en Rikkert I, nr. 52

3. bijbelverhaal: de vierde, vijfde en zesde dag

a. de vierde dag

Helemaal in het begin maakt God de hemel en de aarde. Elke dag maakt hij iets. Op de vierde dag maakt God twee lichten in de hemel: één voor overdag en één voor 's nachts. Het licht voor overdag noemt hij de zon. Het licht voor 's nachts noemt hij de maan. En dan komen er nog een heleboel kleine lichtjes rondom de maan in de hemel. Dat zijn de sterren. Er zijn er zoveel, dat je zo nooit kunt tellen. Nu kun je voortaan goed het verschil zien tussen de dag en de nacht. Als het donker wordt, gaat de zon weg en komt de maan met de sterren. Zo is het nooit meer helemaal pikdonker! Dat heeft God heel goed gemaakt! En daar zijn we blij om.

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele ver-
haal, leid(st)er vertelt*

materiaal:

B.I.V. 17b

*(S4, S7, 174, 175, 176, 178, 180,
180b, 247)*

b. de vijfde dag: de vissen en de vogels

Er is een heleboel water op de aarde. Nu zorgt God ervoor, dat er ook iets in dat water komt. Er komen vissen: kleine en grote vissen; vissen in de grote zee en vissen in de kleine slootjes. Er zijn vissen in allerlei kleuren: rode, gele, blauwe en vissen met verschillende kleuren! De vissen zwemmen tussen de waterplanten. Wat is dat een mooi gezicht! En als de zon op het water schijnt, lijkt het wel of de vissen van goud zijn. Zo glanzen ze! Op het land is het stil. De wind ruist door de bomen en de planten. Maar dan maakt God de vogels. In de bomen hoor je opeens het zingen van de vogels. Er zijn grote en kleine vogels, vogels die heel hoog kunnen vliegen en vogels die heel laag bij de grond blijven. Er zijn ook vogels die op het water dobberen. Met elkaar maken ze een heleboel verschillende geluiden.

materiaal:

*B.I.V. 18a zonder 123, 125, 135,
137, 158.*

*(S2, S3, S4, S7, S15, 138, 139,
140, 141, 143, 144, 145, 146,
150, 151)*

activiteit:

*laat cassettebandje horen met
verschillende vogel geluiden*

c. de zesde dag: de dieren

Er is weer een dag voorbij. Al vijf dagen is God bezig met het maken van dingen. Op de zesde dag is God nog niet klaar. Dan maakt hij de dieren op het land: de grote en de kleine dieren. God maakt de poes en de hond, maar ook de olifant en de leeuw. God maakt de koe en het paard, maar ook de hagedis en de salamander. God maakt alle dieren die er maar rond kunnen lopen. Sommige dieren willen in het bos wonen. Andere dieren willen in het gras wonen. Sommige dieren willen dichtbij het water wonen. Zo wordt de aarde vol van de dieren. Nu is God toch wel klaar? De aarde is nu toch prachtig?

materiaal:

B.I.V. 18a

*(S2, S3, S4, S7, S15, 123, 125,
135, 137, 138, 139, 140, 141,
143, 144, 145, 146, 150, 151,
158)*

d. de zesde dag: de mensen

God is bijna klaar, maar dan komt het belangrijkste: hij maakt een mens. Die mens vindt het heel mooi om zich heen. Maar hij voelt zich wel alleen. Hij heeft niemand om mee te praten. Alle dieren zijn met z'n tweeën en de mens is maar alleen! Maar daar weet God wel wat op. Hij doet de mens heel diep slapen en dan opereert hij hem. Hij haalt uit de mens een rib en daar maakt hij een vrouw van. Maar nu is de mens zelf ook veranderd. Hij is niet meer gewoon maar een mens! Nee: hij is nu een man. Nu is er een mens-vrouw en een mens-man. Ze heten Adam en Eva en ze hebben elkaar. Nu kunnen ze samen genieten van de mooie aarde.

materiaal:

B.I.V. 18a met 12, 93.

*(S2, S3, S4, S7, S15, 12, 93,
123, 125, 135, 137, 138, 139,
140, 141, 143, 144, 145, 146,
150, 151, 158)*

e. samen in een mooie tuin

God geeft Adam en Eva een mooie tuin. Daar mogen ze in wonen. Dat is hun huis. Wat hebben Adam en Eva veel te zien. Wat hebben ze elkaar veel te vertellen. Wat zijn ze blij met hun mooie tuin. Wat zijn ze blij met de dieren. Wat zijn ze blij met elkaar. Wat zijn ze blij, dat God dat allemaal voor hen heeft gemaakt! Wat zijn ze gelukkig samen!

materiaal:

B.I.V. 18a met 12, 93.

*(S2, S3, S4, S7, S15, 12, 93,
123, 125, 135, 137, 138, 139,
140, 141, 143, 144, 145, 146,
150, 151, 158)*

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wat zie je op dit plaatje (zo)?
- wat heeft God op de vierde dag gemaakt?

aan Kinderen:

- wat geeft de zon aan ons?
- wie geeft er meer licht de maan of de sterren?

aan Kleuters:

- welke dieren zie je op dit plaatje (ma)?
- noem eens een paar vissoorten.
- noem ook een paar vogels.

aan Kinderen:

- op welke dag maakte God de vissen en de vogels?
- wat zei God tegen de vissen en vogels?

aan Kleuters:

- wat maakte God op de zesde dag (di)?
- welke dieren zie je op dit plaatje?
- noem een paar dieren op die in het bos leven.
- noem ook dieren die op de wei wonen.

aan Kinderen:

- wat voor soorten dieren maakte God op het land?
- noem eens een paar tamme dieren.
- en nu wat wilde dieren.
- en ook nog wat kleine dieren.

aan Kleuters:

- wat maakte God nog meer op de zesde dag (wo)?
- wie was de eerste man?
- en de eerste vrouw?

aan Kinderen:

- wie werden de baas over de dieren?
- waar moesten Adam en Eva allemaal voor zorgen?

aan Kleuters:

- weten jullie nog wat God op de eerste, de tweede, de derde, de vierde, de vijfde en de zesde dag heeft gemaakt (do)?
- wat vind je het mooist?

aan Kinderen:

- laat eens horen of jullie de leertekst kennen.

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.2.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 1:31.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft z'n werkje gemaakt?
- wat heb je nog meer in de kijkdoos geplakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.2.1, voorgeknijpte
1.2.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.2.1
ophangen, 1.2.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

“alles heeft de Here God gemaakt”

*liedjesboek:
Elly en Rikkert I, nr. 52*

5. toepassing: de schepping

a. vertelling

Gods schepping is nu helemaal af. God heeft echt aan alles gedacht. 's Nachts is er licht en overdag is er licht. God heeft planten, bloemen en bomen gemaakt. Maar ook vissen, vogels, en dieren op het land. En het mooiste van alles is toch de mens. Zijn jullie dankbaar als jullie in de natuur om jullie heen kijken? Of als jullie aan het eten zijn? We gaan daarom vandaag een herinnering maken aan die mooie schepping.

b. activiteit

We maken een placemat als herinnering aan de schepping. Teken op een stuk karton allemaal dingen die jij mooi vindt in de schepping. Kleur de tekening mooi in. Schrijf je naam er op. Samen plakken we er aan beide kanten een stuk plakplastic op. Als hij aan beide kanten goed vastzit, dan kun je hem echt gebruiken als je gaat eten. Als je dan eet, dan denk je aan God die alles voor ons heeft gemaakt.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
geen*

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
per kind: stuk karton (net groter
dan A4) en twee stukken plak-
plastic die net iets groter zijn.
kleurpotloden, viltstiften, even-
tueel sjablooms o.i.d.
activiteit:
per kind placemat laten maken
over de schepping.*

C.SLUITING

1. liedje

“alles heeft de Here God gemaakt”

2. gebed

Vader, die van ons houdt, wij danken u voor alle mooie dingen die u aan ons heeft gegeven. Voor de mooie zon en voor de maan die soms klein en soms groot is. Voor al die vele sterren die we niet eens kunnen tellen. Voor de mooie vogels en de vissen. Voor de wilde dieren, de kruipende dieren en het vee. Voor het eten en het drinken. Wij zijn ook heel blij dat u ons als jongens en meisjes, mannen en vrouwen heeft gemaakt. Dank u, dat we er voor elkaar kunnen zijn. Heer, u bent een knappe God. Amen.

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

*liedjesboek:
Elly en Rikkert I, nr. 52*

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. sabbat is een fijne dag

GENESIS 2:1-3

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onderichten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voorbereiding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

Bij een zeer nauwkeurige bestudering van het scheppingsverhaal komt de lezer erachter, dat het getal zeven de rode draad ervan vormt. Zowat alle gegevens, gebeurtenissen, beoordelingen worden zeventvoudig vermeld. Zij ademen het zeventvoudige uit (bijvoorbeeld zeven dagen, zeven keer het woordje goed, zeven keer het werkwoord scheppen, zeven keer het werkwoord maken, zeven keer het werkwoord zien, enz.). Hier kan men echt niet van toeval spreken. Het lijkt wel of de schrijver op alle mogelijke manieren heeft proberen uit te drukken, dat de schepping van hemel en aarde inderdaad in zeven dagen is tot stand gekomen. Hiermee onderstreept hij meteen, dat de zevende dag geen onbelangrijke plaats inneemt. Ondanks dat er op die dag geen scheppingsdaad door God wordt verricht, is hij toch zeer belangrijk, want God 'Ruste, zegende en heiligde de zevende dag'. De zevende dag van de week is een belangrijke dag om de volgende redenen:

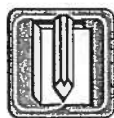
- a. God erop rustte
God hield op met zijn activiteiten van de vorige dagen. Het was geen kwestie van wel of niet vermoeid zijn. Hij kon tevreden terugkijken op wat hij had gedaan.
- b. God hem zegende
God spreekt driemaal de zegen uit in het scheppingsverhaal: Hij zegenet de vruchtbaarheid van de dieren en die van de mens. 'Zegenen' betekent in het Oude Testament: heilzame kracht schenken en vruchtbaar zijn, voortbrengen. De zevende dag dient dan ook heilzaam in kracht voor de rustende mens te betekenen en dient niet éénmalig plaats te vinden, maar zich te herhalen, zich als het ware voor te planten. Zoals ook de dieren van de vijfde dag en de mens Gods zegen krijgen om zich te vermenigvuldigen.
- c. God hem heiligde
Dit woord betekent zowel 'afzonderen', als 'tot God behoren'. En dat is het ook in de werkelijkheid: het is een 'andere dag' en het is de 'dag van de Heer'.
Zo wordt dan de zevende dag voor de mens een zeer bijzondere dag:
  - a. een rustdag
waarop hij zijn werk terzijde kan leggen, uit kan rusten en heilzame kracht kan opdoen.
  - b. een feestdag
de mens heeft één en ander te vieren op die dag: herdenking van de schepping (Exodus 20:8-11), herdenking van zijn persoonlijke verlossing door God (Deuteronomium 5:13-15) en een moment van ontmoeting met God waarbij hij hem beter leert kennen (Lucas 4:16-20) De sabbat is dus teken van schepping, verlossing en openbaring.
  - c. een religieuze dag
het is een dag waarop hij naar de kerk gaat, om in de aanwezigheid van zijn God te zijn. (Lucas 4:16-20)
  - d. een familiedag
vrij van alle zorg en werk kan hij veel aandacht aan zijn gezin besteden. Er is dus genoeg reden om te zeggen, dat de zevende dag is bedoeld om te worden gevierd. In joodse kringen wordt de sabbat de 'koningin van de dagen van de week' genoemd. En terecht heeft deze dag een heel ander karakter. Laat het dan ook feest zijn in de harten, in de kerken en in het gezin.

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat wij op de sabbat rusten omdat God op de zevende dag rustte.

B. WERKBOEKJE

- antwoorden
zo maan, dins, woens, donder, vrij,
zaterdag en/of sabbat
ma zevende, werk, feest, niet, fijn
di werken, alles, school
wo rustte
do sabbat versieren
vr 1. God maakte de sabbat voor ons
2. ook mensen en dieren rusten uit
op sabbat
3. God werkte zes dag maar niet
op sabbat
- leertekst
Genesis 2:2 - "God rustte op de zevende
dag".

C. MATERIAAL

- terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.3.3, 1.3.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (1.2.1).
- inleiding
echte bosproducten en/of foto's plaatjes in een doos.
- bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S2, S3, S4, S7, S8, S9, S13, S14, S15.
figuren: 2, 12, 12a, 93, 93a, 123, 125, 128, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 158, 160, 161, 179, 180, 180a,
1M, 3M, 6M, 13M, 22M, 33M.
- bespreking
werkboekje les 3, ingekleurde leertekstcirkel (1.3.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.3.2).
- toepassing
A4 (of groter) papier, kleurtjes, stiften, scharen, tijdschriften, lijm en een voorbeeld.

6. liedboekjes

Elly en Rikkert I, nr. 52, 66,
Elly en Rikkert II, nr. 40,
Sabbatliedjes 1 nr. 27.

D. VERTELLING

- maak duidelijk dat God de sabbat voor de mens heeft gemaakt en niet omdat God die rust echt nodig had.
- voor de kleuters/kinderen is het erg belangrijk te laten uitkomen, dat de sabbat een feestdag is, een dag om blij te zijn, een dag met een totaal ander karakter dan de overige zes dagen van de week.
- het tellen van de dagen zegt de kleuters/kinderen in wezen niet zoveel. Elke dag is voor een kind bijna hetzelfde, omdat er een hele reeks van activiteiten door blijven gaan: eten, slapen, enz. Alleen op vrije dagen wordt het ritme iets gewijzigd. Wat het tellen betreft, is het een goede oefening van een leerzame methode om het begrip 'de zevende dag' aan te leren. Omdat vrije dagen steeds meer toenemen in onze maatschappij is het belangrijk het andere karakter van 'vrij zijn' te benadrukken. En dit kan o.a. het best door goed te laten uitkomen, dat het een dag is, waarop het feest is. Feest in de kerk en feest in het gezin.

E. ADVIEZEN

- zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroege kinderen op.
- stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
- bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jaszjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er ver-
welkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een
stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uit-
blazen kaarsjes, geschenk

2. liedje

“ho stop”

liedboekje:
Elly en Rikkert II nr. 40

3. gebed

Lieve Vader in de hemel, wij zijn blij dat we hier vandaag op de zevende dag van de week met jongens en meisjes samen zijn. Wij komen voor u zingen, met u praten en naar de verhalen van de Bijbel luisteren. Wees met ons en zegen ons op deze sabbat in de naam van Jezus. Amen.

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën),
leid(st)er bidt hardop

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: de vierde, vijfde en zesde dag van de schepping

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- op welke dag maakte God de zon, de maan en de sterren (1.3.3)?

- wat maakte God op de vijfde dag?

- en wat maakte God op de zesde dag?

- wat is het mooiste van Gods schepping?

- wie wordt de baas over de dieren (1.3.4)?

- waar moeten Adam en Eva allemaal voor zorgen?

- was God tevreden met zijn schepping?

- waarom was hij tevreden?

kijk naar de leertekstcirkel (1.2.1)

- wat zie je in de cirkel?

- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“alles heeft de Here God gemaakt”

2. inleiding: een fijne sabbatmiddag

a. vertelling

Vanmorgen, op de zevende dag van de week, zijn ze met het hele gezin naar de kerk geweest. Nu is het sabbatmiddag. Freddy en Betty zitten aan tafel. Trudy is nog in bed. Straks gaan ze ergens naar toe. Maar waar naar toe? Freddy en Betty zijn erg nieuwsgierig, maar vader en moeder zeggen niets! Als Trudy uit bed is gehaald, dan gaan ze weg. Met de fiets rijden ze de straat uit. Ze fietsen nu over hele smalle weggetjes. Hier zijn Freddy en Betty nog nooit geweest. Na een poosje zetten ze hun fietsen tegen een boom. Dan komen ze in het bos. “Nu gaan we nog een eindje lopen” zegt vader. Vader en moeder dragen Trudy om de beurt. Wat is het stil in het bos. Je hoort de vogels fluiten en af en toe kraakt een takje. Ze lopen heel zachtjes, zodat de dieren niet schrikken. Opeens aan het eind van het weggetje, is er een meer. Zomaar, midden in het bos! Moeder heeft twee dozen uit haar tas gehaald. “Alsjeblieft, die zijn voor jullie”. Freddy en Betty kijken in de dozen. Ze zijn leeg! “Maak er maar een schatkist van”, zegt moeder. Dat vinden Freddy en Betty een leuk plan. Ze gaan allerlei dingen zoeken op de grond: eikels, kastanjes, blaadjes, takjes, mos ... Na een tijdje zijn de dozen vol. Het deksel kan er nog maar net op. Vader stopt ze voorzichtig in de tas. Het is tijd om terug te gaan. Wat een fijne sabbatmiddag was dat! Zo met het hele gezin in het bos. “Laten we langs mevrouw Van Rijssel gaan om daar de dozen te laten zien!” zegt Freddy. Mevrouw Van Rijssel kan niet meer lopen. Ze is al heel lang niet meer in het bos geweest. “Ja, laten we dat doen want ik denk dat ze dat heel fijn vindt, jongen”, zegt vader.

b. liedje

“1,2,3”

groeps- en werkvorm:

*in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:*

*1.3.3, 1.3.4 en 1.2.1 (van vorige
les)*

liedjesboek:

Elly en Rikkert I, nr. 52

groeps- en werkvorm:

*in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:*

*echte bosproducten of foto's /
plaatjes in een doos*

kringgesprek:

*- wat doen Freddy en Betty in de
dozen?*

- laat plaatjes zien en benoemen.

*- was het een fijne sabbat-
middag?*

*- en wie had er ook een fijne mid-
dag?*

liedjesboek

Elly en Rikkert I, nr. 66

3. bijbelverhaal: de zevende dag is de sabbat

a. de eerste zes dagen

God maakte de aarde. En alles wat erop was. Hij begon op de eerste dag. Zes dagen lang maakte God allerlei dingen. Hij maakte het licht. Hij maakte de lucht. Noem eens op wat God allemaal maakte? ... Ja, dat maakte God. Is dat niet geweldig? Adam en Eva waren de laatsten, maar ze waren wel het belangrijkste van heel de schepping. Toen waren er zes dagen voorbij.

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt*

materiaal:

*B.I.V. 18a + 12, 12a, 93, 93a.
(S2, S3, S4, S7, S15, 12, 12a, 93,
93a, 123, 125, 135, 137, 138,
139, 140, 141, 143, 144, 145,
146, 150, 151, 158)*

b. de zevende dag

God had een plan gemaakt. Een plan om allerlei dingen te maken. Nu is alles klaar. Alles wat God wilde doen, is er nu. Het is nu de zevende dag van de week. Op deze dag wil God niets meer doen, niets meer maken. Deze dag moet een dag worden om uit te rusten. Een dag om het fijn te hebben. Een dag om goed te kijken naar wat er is gemaakt.

materiaal:

*B.I.V. 18a + 12, 12a, 93, 93a.
(S2, S3, S4, S7, S15, 12, 12a, 93,
93a, 123, 125, 135, 137, 138,
139, 140, 141, 143, 144, 145,
146, 150, 151, 158)*

c. de zevende dag is de sabbat

Op die mooie aarde die door God wordt gemaakt is het vandaag een fijne dag. God noemt deze zevende dag van de week een speciale dag. Hij krijgt een speciale naam. Hij heet: de sabbat. En nu, heel heel lang nadat God de wereld heeft gemaakt, noemen we de zevende dag nog steeds de sabbat. God zegt tegen de mensen: "Zes dagen in de week kun je werken. Dan kun je bezig zijn met allerlei dingen. Maar op de zevende dag hoef je dat niet. Dan heb je een hele dag de tijd om aan iets anders en aan elkaar te denken. Dan heb je een hele dag om je fijn te voelen. Dan heb je een hele dag om meer aan God te denken!" Wat vinden jullie daar van? Is dat niet fijn?

materiaal:

*B.I.V. 152a
(S4, S9, 2, 12, 12a, 93, 93a, 128,
135, 141, 149, 158, 160, 161,
179, 180)*

d. de sabbat : is een speciale dag

Elke dag staan we op. Elke dag gaan we naar bed. Ook op de zevende dag, op de sabbat doen we dat? Elke dag eten we en elke dag wassen we ons. En dat doen we ook op de sabbat. Op sabbat kleden we ons ook aan zoals we dat op elke dag van de week doen. Zijn er nu ook dingen, die we wel op de sabbat doen en niet op andere dagen? Waarom eigenlijk? Zijn er ook dingen, die we niet op de sabbat doen en wel op andere dagen? Waarom eigenlijk niet?

materiaal:

*B.I.V. 152a
(S4, S9, 2, 12, 12a, 93, 93a, 128,
135, 141, 149, 158, 160, 161,
179, 180)*

e. de sabbat is een fijne dag

In de tuin die God heeft gemaakt, staat er geen kerk. Hij viert er sabbat in de tuin. Nu leven wij niet meer in de tuin van God en daarom hebben wij kerken gemaakt. Zo kunnen wij op sabbat naar de kerk om er tot God te bidden, voor hem te zingen en naar zijn woord te luisteren. Dan zijn we allemaal bij God. Thuis krijgen we heel lekkere dingen te eten omdat het sabbat is. 's Middags kunnen we dan naar een park, een bos of de hei. Daar zijn we in de natuur die God voor ons heeft gemaakt. Zo wordt de sabbat een fijne feestdag. De zevende dag van de week is de gezelligste dag van allemaal.

materiaal:

*B.I.V. 152b
(S7, S8, S13, S14, 180, 180a,
1M, 3M, 6M, 13M, 22M, 33M)*

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- in hoeveel dagen maakte God alles (zo)?
- wat deed hij op de zevende dag?

aan Kinderen:

- hoe heten de dagen van de week?
- hoe noemt hij de zevende dag ook?
- wat is de fijnste dag van de week?

aan Kleuters:

- wat maakte God op de eerste dag (ma)?
- en op de tweede, de derde, de vierde, de vijfde en de zesde dag?

aan Kinderen:

- op welke dag is hij klaar met al zijn werk?
- maakt God een feest of een huis op de sabbat?
- werkt hij wel of niet op de sabbat?
- vindt hij de sabbat een fijne of een nare dag?

aan Kleuters:

- hoe vinden Adam en Eva de schepping volgens dit plaatje (di)?
- was God ook tevreden met alles wat hij had gemaakt?

aan Kinderen:

- wat deed God op de sabbatdag?
- waarom is de sabbat een fijne dag?
- waar gaan wij op de zevende dag dan naar toe?

aan Kleuters:

- wat doen de handen op dit plaatje (wo)?
- waar gaan wij iedere sabbat naar toe?

aan Kinderen:

- wat deed God op de zevende dag?
- wil God dat wij ook zes dagen werken en rusten op de zevende dag?

aan Kleuters:

- wat doen Adam en Eva op dit plaatje (do)?
- wat doen wij allemaal op sabbat?

aan Kinderen:

- wat is de mooiste dag van de week?
- laat eens zien hoe mooi jullie de letters hebben versierd.

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.3.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 2:2.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft z'n werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- laat eens zien wat jullie op zondag, op maandag, op dinsdag, op woensdag, op donderdag, op vrijdag en op sabbat doen?
- welke zinnen heb je in de puzzels op je werkblad gevonden (vr)?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.3.1, voorgeknipte
1.3.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.3.1
ophangen, 1.3.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

"1,2,3"

*liedjesboek:
Elly en Rikkert I, nr. 66*

5. toepassing: wat doen wij op sabbat?

a. vertelling

Wij hebben deze week veel geleerd over Gods schepping. God heeft in zes dagen een hele mooie wereld gemaakt en op de zevende dag rustte hij. Wij werken ook zes dagen en op de zevende dag rusten wij.

- vinden jullie het ook fijn om op sabbat te rusten?
- hoe beginnen jullie met papa en mama de sabbat en hoe eindigen jullie de sabbat?
- wat doen jullie op de sabbat?

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
geen*

b. activiteit

Laat alle kleuters en kinderen op een A4 (of liever iets groter) laten zien wat zij op de sabbat doen en praat er samen over.

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
A4 (of groter) papier, kleurtjes,
stiften, scharen, tijdschriften, lijm
en een voorbeeld.
Maak zelf een voorbeeld op
posterformaat hoe volgens jou de
sabbat er uit kan zien. Maak bijv.
een feestelijke sabbatopening,
laat zien dat ze naar de kerk
gaan, enz.*

C.SLUITING

1. liedje

“1,2,3”

*liedjesboek:
Elly en Rikkert I, nr. 66*

2. gebed

Almachtige God, we danken u voor de zevendede dag van de week. Het is echt een heel bijzondere dag. U hebt hem aan ons die u aan ons gegeven om aan u te denken en om te rusten. Help ons om van de sabbat een heilige dag te maken, de beste van de week. Leer iedereen om uw dag in ere te houden, zodat de sabbat een blijde dag wordt. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

4. Adam en Eva luisteren niet

GENESIS2:4b-25

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onderrichten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voorbereiding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

Het derde hoofdstuk van het boek Genesis is niet gemakkelijk. De problemen, die de lezer op zijn weg ontmoet, zijn nog niet alle opgelost. Meestal heeft men in dit hoofdstuk slechts

oog voor één onderwerp: de zondeval! Toch komt dit woord zelf niet in de tekst voor en neemt het een veel minder belangrijke plaats in dan men denkt. Er komen zoveel zondevalen in de bijbelse verhalen voor. Bovendien betekent 'vallen' in de Bijbel doodgaan. Daar de mens niet (meteen) doodgaat, kan men beter spreken van 'struikelen'. Ook besteedt men gewoonlijk veel te veel aandacht aan de satan, terwijl juist God de hoofdpersoon in het verhaal is.

De hoofdstukindeling van het N.B.G. brengt de lezer eigenlijk op een verkeerd spoor. Deze doet vermoeden, dat hoofdstuk 3 een apart verhaal vormt, maar dat is niet zo. Samen met hoofdstuk 2 (vanaf 4b) vormt het één geheel en handelt het over de verhouding tussen God en de mens. Het verhaal is op een bijzondere manier opgebouwd. Het is op te delen in parallelle paragrafen, waarbij de eerste en de laatste, de tweede en de voorlaatste, enz. met elkaar overeenkomen. In het midden van het verhaal staat een korte zin (3:9) die de kern ervan vormt (zie tabel op volgende bladzijde).

De bijbelschrijvers gebruikten deze vorm van vertellen vaak om het belangrijkste in een bijzonder licht te plaatsen. Dat betekent, dat de schrijver wil, dat de lezer die kern (X) vindt, want daar draait het om: "En de Here God riep de mens tot zich en zei tot hem: Waar zijt gij?" (3:9). Vanuit dit vers moet het verhaal worden verklaard. Wat betekent dat precies? In een paar punten samengevat het volgende:

1. God is bezorgd om de mens, die zich in de nesten heeft gewerkt en hij kijkt naar hem om.
2. God geeft de mens er niet van langs en wat belangrijk is: God spreekt niet over sterven.
3. God vraagt hem verantwoording af te leggen van de situatie waarin hij terecht is gekomen. Deze moet zich bewust worden, dat hij het verkeerd heeft aangepakt en dat hij de gevolgen ervan zal moeten dragen.
4. God spreekt eerst het negatieve over zichzelf uit: "Gij zult het de hiel vermorzelen" (15), vooraleer hij de vloek over de mens moet uitspreken. Hij trekt het zich dus aan en neemt een deel van de gevolgen voor zijn rekening.
5. de mens, die goed was geschapen, was na zijn overtreding niet 'slecht' en een 'groot zondaar' geworden. De tekst zegt dat hij vanaf dat ogenblik 'als God geworden is' (22), omdat hij nu kennis heeft van goed en kwaad. 'Kennis hebben van' betekent in bijbelse taal: deel hebben aan goed en kwaad. Hij heeft dus voortaan deel zowel aan het goede als aan het kwade en is in staat zowel goede als slechte dingen te doen.
6. de mens dient vanaf zijn overtreding niet bevreesd te zijn voor God, want deze kijkt naar hem om en lijdt met hem mee.
7. zondigen betekent dus: overtreden van Gods geboden en naar de slang luisteren door aan God gelijk te willen zijn (want dat is de theorie van satan).
8. de straf of vloek (=de gevolgen dragen), zo men wil, die de mens treft, is dat hij nu de strijd van het leven met goed en kwaad moet aangaan. Bij die strijd laat God hem niet in de steek.

A. DE MENS WORDT MET DE TUIN VERBONDEN Genesis 2:4b-17

- a God formeert uit de aarde de mens tot leven, Hij plant een tuin voor hem met de levensboom en plaatst hem erin
- b de mens moet de tuin bewerken en bewaren
- c de toestemming om van alle bomen te eten behalve van de boom van kennis van goed en kwaad

B. HET GAVE GEZAG VAN DE MENS Genesis 2:18-25

- a de man heeft een hulp nodig die bij hem past
- b de man is gezaghebbend: hij geeft namen aan de dieren
- c de vrouw is de gelijke van de man: vlees van zijn vlees, gebeente van zijn gebeente.
- d man en vrouw zijn naakt en zij schaamden zich voor elkaar niet

C. DE SLANG STAAT BOVEN ALLE DIEREN Genesis 3:1

- a God heeft de slang gemaakt
- b de slang is verheven boven alle dieren, omdat zij het listigst is
- c de spanning tussen de slang en de vrouw

D. GODS POSITIE DOOR DE MENS AANGETAST Genesis 3:2-6

- a dialoog tussen de slang en de vrouw: "Gij zult niet eten?"
- b God heeft gezegd: "gij zult sterven". de slang zegt: "gij zult geenszins sterven"
- c de theorie van de slang: "zorg dat je aan God gelijk wordt"
- d de vrouw en de man eten van de boom

E. DE MENS UIT ZIJN BALANS Genesis 3:7,8

- a man en vrouw merken hun naaktheid
- b man en vrouw horen Gods geluid
- c man en vrouw worden bevreesd
- d man en vrouw verbergen zich

X. GODS OMKLIKEN NAAR DE MENS Genesis 3:9

En de Here God riept de mens tot zich en zei: "waar zijt gij?"

E' DE MENS BESEFT ZIJN UIT-BALANS-ZIJN Genesis 3:10

- b' ik hoorde uw geluid
- c' ik werd bevreesd
- a' want ik ben naakt
- d' daarom verborg ik mij

D' GODS ONDERHOUD MET DE MENS Genesis 3:11-14

- a' dialoog van God met de man en zijn vrouw: "hebt gij gegeten?"
- b' God spreekt niet over sterven, maar hij laat zich beschuldigen
- c' de slang heeft mij verleid
- d' toen heb ik gegeten

C' DE SLANG STAAT ONDER ALLE DIEREN Genesis 3:14-15

- a' God pakt de slang aan:
- b' de slang wordt vervloekt onder alle dieren, vanwege de negatieve (listige) daad
- c' strijd tussen de slang en de vrouw met de uiteindelijke nederlaag voor de slang

B' HET GESCHONDEN GEZAG VAN DE MENS Genesis 3:16-21

- a' de man heerst over de vrouw
- b' de man heeft naar de vrouw geluisterd: daarom is de aardbodem vervloekt en oefent gezag over hem uit
- c' de man geeft zijn vrouw een naam: de vrouw wordt de moeder van alle levenden
- d' God bedekt hun beider naaktheid: God offert

A' DE MENS WORDT VAN DE TUIN GESCHEIDEN Genesis 3:22-24

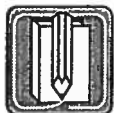
- c' God verbiedt de mens, kennende goed en kwaad, om van de levensboom te eten
- b' God verdrijft de mens uit de tuin, om de aarde waaruit hij is genomen, te bewerken
- a' God sluit de tuin met de levensboom af voor de mens

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat ongehoorzaamheid verdriet tot gevolg heeft.

B. WERKBOEKJE

- antwoorden
zo ja; ja; nee.
ma niet eten.
di nee; nee, nee
wo Adam, Eva, boom; God.
do eten; kwaad; God; verdrietig
vr 2. Adam, Eva, tuin, dieren; zorgen; hof;
bijzonder; vrucht; verdriet; bang; wel;
wonen?
weg
- leertekst
Genesis 2:17 – ‘daarvan zul je niet eten’

C. MATERIAAL

- terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.4.3, 1.4.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (1.3.1).
- inleiding
geen.
- bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S4, S7, S8, S10, S15.
figuren: 9, 12, 12a, 93, 93a, 165, 180, 200, 245, 271.
- bespreking
werkboekje les 4, ingekleurde leertekstcirkel (1.4.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.4.2).
- toepassing
illustratie 1.4.5; kleurtjes.
- liedboekjes
Elly en Rikkert I, nr. 66
Elly en Rikkert II, nr. 40
Elly en Rikkert III, nr. 43
Sabbatliedjes 1 nr. 27

D. VERTELLING

- gebruik de woorden ‘zonde’ en ‘zondigen’ zo min mogelijk. Het kind begrijpt ze nog niet. Ongehoorzaam zijn gaat er bij het kind wel in.
- laat zien dat Adam en Eva niet naar God hebben geluisterd en dat ze dachten dat ze het zelf wel konden.
- vertel het verhaal van de slang in alle soberheid (dat doet het bijbelverhaal ook). Beschrijvingen hoe ze er uitzag kunnen best achterwege blijven.
- de naaktheid speelt in het verhaal geen hoofdrol. Kleuters/kinderen zullen het moeilijk begrijpen, wanneer men daar op ingaat.
- laat Gods bezorgdheid en liefdevolle betrokkenheid tot uiting komen (en niet zijn zogenaamde veroordelende houding).
- als u erin slaagt, dat het kleuter/kind inziet, dat ongehoorzaamheid verwijdering en verdriet met zich meebrengt, dan heeft u uw doel bereikt.

E. ADVIEZEN

- zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroege kinderen op.
- stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
- bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

*groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt*

*materiaal:
zie voorwoord*

*materiaal:
kaart zieke(n)*

*groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk*

2. liedje

“ho stop”

*liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40*

3. gebed

Lieve Vader in de hemel, dank u wel voor de kindersabbatschool en dat we iedere week op sabbat mogen komen om weer over u te horen vertellen. Help ons vandaag dat we goed zullen opletten bij het verhaal van Abraham en Isaak. Zegen ons op deze dag. Amen.

*groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën),
leid(st)er bidt hardop*

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

*groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem*

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

*liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27*

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: de sabbat

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- in hoeveel dagen maakte God de aarde (1.4.3)?
- hoe heten alle dagen van de week?
- wat maakte God op de eerste zes dagen?

- op welke heeft God niet gewerkt (1.4.4)?
- hoe noemt God die dag?
- werken wij wel of niet op sabbat?
- wat doen wij op sabbat?

kijk naar de leertekstcirkel (1.3.1)

- wat zie je in de cirkel?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“1,2,3”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

1.4.3, 1.4.4 en 1.3.1 (van vorige les)

liedjesboek:

Elly en Rikkert I, nr. 66

2. inleiding: wat jammer van die boom!

a. vertelling

Vader heeft een paar takken van de boom gezaagd. “Waarom heb je dat gedaan pap?”, wil Betty weten. “Die takken zijn dood,” legt vader uit. “Ik zou ook wel eens willen zagen”, zegt Freddy. “Of ... nog leuker, een boom omhakken. Mag dat pap?” vraagt Freddy.

“Niet hier in onze tuin”, zegt vader. “Dan beschadig je onze mooie bomen”

Op een dag ... ziet Freddy de bijl in de schuur liggen. Eén keertje in de boom hakken ... dat kan geen kwaad, denkt Freddy. Freddy pakt de bijl en ... hakt in de boomstam. Hé, dat ging goed. Hij lijkt wel zo'n sterke houthakker. Nog één keertje ... Ach, nog een paar keertjes. Fred hakt, en hakt en hakt. Dan stopt hij. O, o, wat heeft hij nu toch gedaan?

En na een jaar ... komen er geen blaadjes meer aan de boom.

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

geen

activiteit:

- *wat doe je met een zaag?*
- *en met een bijl?*
- *wat ging Freddy doen?*
- *waarom kwamen er geen blaadjes aan de boom?*
- *wie zou dat heel erg vinden?*

b. liedje

“Adam, waar ben je?”

liedjesboek

Elly en Rikkert III, nr.43

3. bijbelverhaal: de ongehoorzaamheid van Adam en Eva

a. de tuin

Adam en Eva wonen in de tuin die God hen gaf. Het is de mooiste tuin van de hele wereld. Overal staan bomen met vruchten. De één ziet er nog lekkerder uit en mooier uit, dan de ander. Adam en Eva mogen alles eten wat ze willen. Alles? Nee, van één boom moeten ze afblijven. Die is niet goed voor hen, heeft God gezegd. Maar dat is immers niet erg. Er is nog zoveel, dat ze wel mogen eten!

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele ver-
haal, leid(st)er vertelt*

materiaal:

*B.I.V. 19a zonder 165
(S4, S7, S8, S10, S15, 93, 93a,
180, 245)*

b. een sprekende slang

Eva wandelt in de tuin. Ze komt vlakbij de boom, waarvan God heeft gezegd dat zij er niet van mogen eten. Opeens hoort zij iets, het lijkt wel een stem. Wie kan dat nu zijn? Adam is niet bij haar. Dan ziet Eva een slang in de boom. De slang praat tegen haar! Dat is gek! Een pratende slang.

materiaal:

*B.I.V. 19a
(S4, S7, S8, S10, S15, 93, 93a,
165, 180, 245)*

Wat zegt die slang toch? "Mag je van God nergens van eten" vraagt hij. "O jawel, hoor!" zegt Eva. "We mogen overal van eten. Alleen niet van deze boom!" Dan zegt de slang: "Weet je waarom je hier niet van mag eten? Niet omdat het gevaarlijk is, hoor, maar dan word je net zo knap als God!" Oei, zou dat waar zijn?

c. Eva luistert naar de slang

Eva denkt nog eens goed na. Wie heeft er nu gelijk: God of de slang? Zijn die vruchten echt gevaarlijk? Eigenlijk zien ze er heerlijk uit. Zal ze er toch maar van eten? Eva plukt een vrucht. Mmmmm, wat heerlijk ruikt hij. Nee, zo'n vrucht kan vast niet gevaarlijk zijn. Eva neemt een hap. Zij wil Adam er ook van laten eten. En zie je, de slang heeft gelijk. Er gebeurt niets gevaarlijks.

materiaal:

*B.I.V. 19a
(S4, S7, S8, S10, S15, 93, 93a,
165, 180, 245)*

d. Adam luistert naar Eva

"Adam, Adam!" roept Eva. Daar is Adam. Hij ziet, dat Eva opgewonden is. Eva reikt hem de vrucht aan en zegt: proef eens van deze vrucht. Adam neemt ook een hap van de vrucht. Er gebeurt ook niets met hem. Of toch, opeens zien ze elkaar anders. Ze voelen zich ook anders. Ze voelen iets wat ze nog nooit hebben gevoeld. Ze voelen zich bang worden: bang voor God. Wat zal God tegen hen zeggen als hij merkt dat ze toch van de verboden boom hebben gegeten? Ze kijken elkaar bang aan. Hadden ze het nu maar niet gedaan...

materiaal:

*B.I.V. 19a met 12, 12a, zonder
165
(S4, S7, S8, S10, S15, 12, 12a,
93, 93a, 180, 245)*

e. uit de tuin

Opeens horen Adam en Eva God aankomen. Hij komt bijhen op bezoek. Wat moeten ze doen? Ze verstoppen zich tussen de struiken. Domme Adam, domme Eva. Ze weten toch, dat je je niet voor God kunt verstoppen. God roept hen. Ze moeten wel tevoorschijn komen. En God? Die is bedroefd. Adam en Eva hebben niet geluisterd naar hem. Nu is er voor hen geen plaats meer in deze tuin. Daar gaan Adam en Eva. Wat zijn ze verdrietig. Laat God hen nu in de steek? Nee, toch niet. God belooft hen te helpen. Ze kunnen altijd op hem rekenen.

materiaal:

*B.I.V. 19b
(S4, S7, S15, 9, 12, 93, 200, 245,
271)*

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- waar wonen Adam en Eva (zo)?
- wie wonen er nog meer in die tuin?
- wat groeit er allemaal in die tuin?

aan Kinderen:

- wat voor bijzonders stond er in die tuin?
- mogen zij eten van de boom die blij maakt?
- moeten Adam en Eva voor de tuin zorgen?
- mogen zij eten van de boom die verdriet geeft?
- wie heeft dat gezegd?

aan Kleuters:

- vinden jullie de tuin wel of niet mooi op dit plaatje (ma)?
- hebben jullie de tuin ook mooi ingekleurd?
- mogen Adam en Eva van alle bomen eten?

aan Kinderen:

- waarom mochten ze van één boom niet eten?
- wat zegt God daarover in Genesis 2:17

aan Kleuters:

- wat zie je op dit plaatje (di)?
- mag Eva wel of niet een vrucht van deze boom pakken?

aan Kinderen:

- staan er veel bomen in de tuin van Adam en Eva?
- mogen zij van alle bomen eten?
- mogen zij wel van de boom van goed en kwaad eten?
- wordt Eva wel of niet bang?

aan Kleuters:

- waarom hebben Adam en Eva zich verstopt op dit plaatje (wo)?
- wat voelen Adam en Eva?

aan Kinderen:

- wat is er in de tuin veranderd?
- wie zijn er nu niet meer blij?
- wat hebben zij dan gedaan?
- naar wie hadden zij moeten luisteren?

aan Kleuters:

- waar mogen zij niet meer wonen (do)?
- wie heeft er nu verdriet?

aan Kinderen:

- wie hebben er ook verdriet?
- wat heb je ingevuld bij de opdracht?

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.4.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 2:17!
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op,
- wie heeft het werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe de juiste volgorde is.
- heb je alle woorden weggestreept in de boom?
- welke woorden heb je ingevuld bij oefening 2 op je werkblad?
- welk woordje heb je niet gebruikt?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.4.1, voorgeknipte
1.4.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.4.1
ophangen, 1.4.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

“Adam, waar ben je?”

*liedjesboek:
Elly en Rikkert III, nr.43*

5. toepassing: waar zijn Adam en Eva?

a. activiteit

Adam en Eva hebben zich verstopt. Kunnen jullie hen vinden?
Jullie mogen deze kleurplaat kleuren.

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
illustratie 1.4.5, kleurtjes*

b. kringgesprek

- wat is ongehoorzaam zijn?
- zijn jullie ook wel eens ongehoorzaam?
- hebben jullie daar dan ook spijt van?

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
geen*

C.SLUITING

1. liedje

“Adam, waar ben je?”

*liedjesboek:
Elly en Rikkert III, nr.43*

2. gebed

Lieve God, wees een goede Vader voor ons. Wij hebben u echt nodig. Vertel ons wat we moeten doen en help ons het dan ook te doen. Wij willen U niet ongehoorzaam zijn. Heer, als we met een goede bedoeling op weg gaan, maar halverwege struikelen, houd ons dan goed vast; als we vallen, help ons dan overeind, als we verdwalen, breng ons dan weer terug naar de goede weg: uw weg. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

5. ruzie maken geeft verdriet

GENESIS4:1-16

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voorbe- reiding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

Het verhaal van Kaïn en Abel is niet één van de gemakkelijkste. Een aantal vragen komen bij het lezen van de tekst onvermijdelijk naar boven.

- waarom nam God Abels offer wel aan en dat van Kaïn niet?
- waaraan kon Kaïn zien, dat God niet tevreden was over diens offer?

Op deze twee vragen heeft men in de loop der tijd heel wat verschillende antwoorden gegeven en absolute zekerheid is moeilijk te krijgen. De eerste vraag overtreft de tweede veruit in belangrijkheid en verdient daarom de nodige aandacht.

Heeft God Kaïns offer afgewezen omdat:

- Kaïn geen bloedig (zonder bloed) offer bracht?
- God niet van landbouwers houdt?
- Kaïns offer uit de produkten van de akker, die vervloekt was (zie Genesis 3:17) bestond?
- een dier meer waard is dan vruchten?

Geen van deze antwoorden bevredigen echt ten volle. Het eerste antwoord is het meest verbreid, maar wordt niet door aanwijzingen uit de tekst ondersteund.

Als men vers 3 en 4 goed leest, dan valt het op, dat Kaïn

“van de vruchten” nam maar dat Abel “er één van de eerstelingen zijner schapen, van hun vet bracht”.

Met andere woorden, Kaïn neemt onverschillig welke vruchten, terwijl Abel niet alleen de eerstgeborene kiest (deze golden als de sterkste), maar daarvan ook nog de vetste delen nam. Abel heeft dus het beste van het beste genomen, Kaïn maakte geen onderscheid. Het ligt voor de hand, dat God Abels instelling meer waardeerde, dan die van Kaïn en daar dan ook blijk van gaf. Hoe hij dit liet blijken, zegt de tekst niet. De schrijver van de Brief aan de Hebreëen looft dan ook Abels innerlijke gesteldheid, die er één van geloof is (11:4).

Het gesprek tussen God en Kaïn maakt het allemaal nog wat duidelijker (4:6,7). We vatten het in de volgende woorden samen: Waarom ben je verontwaardigd en laat je je hoofd hangen of trek je een lang gezicht (dit is de werkelijke betekenis voor ‘betrokken gelaat’)? Daar is geen reden voor. Als je goed handelt, dan kun je rechtop staan met opgeheven hoofd, maar nu je niet goed hebt gehandeld, moet je oppassen, want nu ligt het zondigen niet ver van je! God geeft dus duidelijk aan, dat Kaïn verkeerd heeft gehandeld en waarschuwt hem voor verder handelen in die zin.

Toch heeft Kaïn de neiging tot het kwade niet beheerst en heeft daarom, uit jaloersheid, zijn broer omgebracht.

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat ruzie verdriet veroorzaakt.

B. WERKBOEKJE

- antwoorden
zo God; nee; ja;
ma God; fout; juist.
di schaap, vruchten, jaloers, boos
wo de Here, waar is uw, Abel.
do nee, nee, nee, ja
vr 1. God zorgt ook voor Kaïn.
2. Kaïn geeft zomaar vruchten aan God.
3. Abel zoekt het beste schaap uit voor God
- leertekst
Genesis 4:9 – ‘waar is je broer, Kaïn?’

C. MATERIAAL

- terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.5.3, 1.5.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (1.4.1).
- inleiding
geen.
- bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S4, S7, S15
figuren: 12, 40, 54, 93, 110, 112, 126, 127, 130, 132, 184, 211, 245, 250, 266.
- bespreking
werkboekje les 5, ingekleurde leertekstcirkel (1.5.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.5.2)
Voor elk kind illustratie 1.5.5.
- toepassing
tekenpapier, kleurpotloden, stiften, waslijn en knijpers
- liedboekjes
Elly en Rikkert II, nr. 40
Elly en Rikkert III, nr. 43
Sabbatliedjes 1 nr. 27
Timotheüs Kinderliedjes nr. 56

D. VERTELLING

- het gaat niet op, dat Abel de vrome en Kaïn de slechte was. Laatstgenoemde was ook wel vroom - hij bracht als eerste het offer - maar zijn daadwerkelijke eerbied en dankbaarheid ten aanzien van zijn schepper reikte minder ver dan die van zijn broer.
- laat de kleuters/kinderen inzien dat, als we niet goed hebben gehandeld, we daar spijt over moeten hebben. We moeten het ook kunnen toegeven en ons voornemen het beter te doen in de toekomst. We proberen ook te vragen hoe het dan beter kan, als we dat niet weten.
- Abel geeft één van zijn eerstgeboren schapen en offert daarvan de beste (vetste) delen aan God. Dit offeren beelden we niet uit. Dat is voor de kleuters/kinderen te pijnlijk. Het beste lijkt ons te zeggen, dat Abel zijn mooiste en sterkste schaap aan God gaf.
- belangrijk is, dat de kleuters/kinderen wordt bijgebracht, dat:
  - als we God iets geven, we steeds het beste moeten uitzoeken om aan hem te geven.
  - jaloersheid en ruzie steeds verdriet, pijn en verwijdering veroorzaken.
We kiezen het laatste als hoofddoel van de les, omdat dit in het leven van de kleuters/kinderen het meest aan de orde is.

E. ADVIEZEN

- zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroege kinderen op.
- stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
- bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk

2. liedje

“ho stop”

liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40

3. gebed

Lieve God, zegen allen die we liefhebben. Lieve God, zegen allen die mij liefhebben. Wij danken u dat u van ons allemaal houdt. U bent onze Vader en wij zijn uw kinderen. Dank u voor het grote gezin van uw kerk hier en van de grote familie van uw kerk in de hele wereld. Dank u voor onze broertjes en zusjes bij ons thuis, bij ons in de kerk en in de kerk over de hele wereld. Amen!

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën),
leid(st)er bidt hardop

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: de ongehoorzaamheid van Adam en Eva

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- was alles goed in de tuin van Adam en Eva (1.5.3)?
- welke twee bijzondere bomen stonden er?
- van welke mochten zij niet eten?
- wat gebeurt er als Eva bij de boom komt?
- eet Eva wel of niet een vrucht van deze boom?
- geeft zij Adam wel of niet een vrucht?

- waarom hebben Adam en Eva zich verstoep op dit plaatje (1.5.4)?
- hadden zij naar God geluisterd?
- wat voor straf krijgen zij?

kijk naar de leertekstcirkel (1.4.1)

- wat zie je in de cirkel?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“Adam waar ben je?”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt materiaal:

1.5.3, 1.5.4 en 1.4.1 (van vorige les)

liedjesboek:

Elly en Rikkert III, nr. 43

2. inleiding: Ruzie hebben is onplezierig!

a. verhaaltje

Freddy zit aan de tafel. Hij is druk bezig met zijn legostenen. Hij doet drie rode steentjes boven op de zwarte. Dan haalt hij ze er weer af. “Niks aan, vervelende legostenen”, Freddy zucht. Hij is boos. Boos op Betty. Voorzichtig kijkt Freddy opzij. Betty zit op de bank. Ze leest een boek en ondertussen zwaait ze met haar benen, heen en weer.

Betty is ook boos, dat ziet Freddy wel. Opeens kijkt Betty op. Ze kijken elkaar aan. Betty steekt haar tong uit! En dan gooit Freddy een legosteentje tegen haar boek. “Ik ben niet boos meer hoor”, zegt Freddy. “Dan ben ik ook niet boos meer”, zegt Betty. “Zijn we weer vrienden?” “Ja, goed” knikt Betty.

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt materiaal:

geen

kringgesprek:

- *waarom zou Freddy boos zijn op Betty? (één/twee voorbeelden laten bedenken).*
- *waarom zou Betty boos zijn op Freddy? (ook één/twee voorbeelden laten bedenken).*
- *hoe maken Freddy en Betty het weer goed?*
- *hoe zouden Freddy en Betty zich nu voelen?*

b. liedje

“Kaïn”

liedjesboek

Timotheüs Kinderliedjes nr. 56

3. bijbelverhaal: de ruzie tussen Kaïn en Abel

a. de eerste kinderen

Adam en Eva wonen nu niet meer in de mooie tuin. Ze hebben een plekje ergens op de aarde. Ze werken elke dag. Op een dag krijgen Adam en Eva een baby. Ze noemen hem Kaïn. Adam en Eva zijn erg blij met de baby. Dan komt er nog een baby. Het is ook een jongetje. Ze noemen hem Abel. Nu zijn ze met z'n viertjes.

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt*

materiaal:

*B.I.V. 20a met + 110, 112 zonder 9, 132, 200, 211, 271.
(S4, S7, S15, 12, 93, 110, 112, 245)*

b. Kaïn de tuinman

Kaïn en Abel zijn nu al grote jongens. Kaïn wordt tuinman. Hij vindt het fijn om op het land te werken: de grond omspitten, de zaadjes in de grond stoppen. Daar moet hij goed op letten blijven, dat de plantjes blijven groeien. De hele dag is Kaïn bezig op het land. Als de groenteplantjes groot genoeg zijn, dan kunnen Adam en Eva met hun jongens ervan eten.

materiaal:

*B.I.V. 20b met 245, zonder 54, 127, 132, 184, 211, 250, 266
(S4, S7, S15, 40, 245)*

c. Abel de schaapherder

Abel werkt ook. Hij werkt ook buiten. Maar hij heeft geen groentetuin. Abel heeft schapen, waar hij voor zorgt. De schapen moeten goed bij elkaar blijven. Daar zorgt Abel voor. Anders lopen de schapen weg. De schapen zorgen voor de kleren van Adam, Eva, Kaïn en Abel. Als de dikke jassen van de schapen dik genoeg zijn, dan worden ze eraf gehaald. Van die schapenvacht kan dikke wol worden gemaakt. Daar kunnen ze dan kleren van maken.

materiaal:

*B.I.V. 20b met 126, 130, zonder 40, 132, 184, 211, 250, 266
(S4, S7, S15, 54, 126, 127, 130)*

d. geschenken aan God

Adam en Eva zijn de mooie tuin niet vergeten. Ze denken elke dag aan God. God zorgt ook nu voor hen. Adam en Eva hebben ook aan Kaïn en Abel over God verteld. Ze hebben hen geleerd om God te bedanken voor alles om hen heen.

Als de groenten en vruchten groot genoeg zijn, geeft Kaïn er wat van aan God. Hij wil God immers bedanken! Dan doet hij dat ook. Als de schapen groot genoeg zijn, zoekt Abel het beste en mooiste schaap uit. Dat schaap wil hij aan God geven. God geeft immers ook goede dingen! Hij wil God bedanken, dus geeft hij het beste wat hij heeft.

materiaal:

*B.I.V. 20b zonder 184
(S4, S7, S15, 40, 54, 127, 132, 211, 250, 266)*

e. ruzie en verdriet

God is blij, dat de mensen hem willen bedanken. God is blij dat Abel hem het beste wil geven. Maar Kaïn? Waarom geeft Kaïn hem niet het beste? Kaïn heeft het wel gemerkt. God is zeker niet blij met zijn geschenk. Nee, maar wel met het geschenk van Abel. Kaïn wordt heel erg boos. God gaat met Kaïn praten. Kaïn wil niet naar God luisteren. Hij wordt kwaad op Abel. Het is allemaal Abels schuld volgens hem!

Domme Kaïn. Hij maakt zo'n ruzie met Abel, dat hij van woede Abel heel hard slaat. Nu moet God hem wel straffen en Kaïn schrikt zo vreselijk, dat hij voorgoed weggaat. Weg van Adam en Eva. Wat een verdriet door zijn ruzie!

materiaal:

*B.I.V. 20b
(S4, S7, S15, 40, 54, 127, 132, 184, 211, 250, 266)*

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- hoe heten de zonen van Adam en Eva (zo)?
- welk beroep heeft Kaïn?
- welke bomen stonden in de tuin van Kaïn?

aan Kinderen:

- van wie krijgt Kaïn de vruchten?
- welke vruchten geeft Kaïn aan God??

aan Kleuters:

- welk beroep heeft Abel (ma)?
- voor welke dieren zorgt hij?

aan Kinderen:

- van wie krijgt Abel de schapen?
- welk schaap geeft Abel aan God?
- waarom geeft hij het mooiste schaap aan God?

aan Kleuters:

- waarom is Kaïn zo boos op dit plaatje (di)?
- wat krijgt God van Abel? wat krijgt hij van Kaïn?

aan Kinderen:

- met welk geschenk is God blij? Dat van Kaïn of Abel?
- waarom is God blij met dat geschenk?
- waarom wordt Kaïn nu jaloers en boos op Abel?
- wat is jaloers zijn precies?

aan Kleuters:

- wat is er op dit plaatje gebeurd (wo)?
- heeft God Kaïn wel of niet gewaarschuwd om geen domme dingen te doen?

aan Kinderen:

- heeft Kaïn wel of niet geluisterd naar God?
- wat vraagt God aan Kaïn?

aan Kleuters:

- waarom loopt Kaïn weg op dit plaatje (do)?
- wie zijn er nu allemaal verdrietig nu Abel dood is?
- waarom mag je geen ruzie maken?

aan Kinderen:

- houden jullie van ruzie maken?
- wat vindt God van ruzie maken?
- moet je voor je broer of zus zorgen?

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.5.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 4:9.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie stelt die vraag aan Kaïn?
- wie heeft het werkje gekleurd?
- plak deze gezichtjes bij de op de desbetreffende kinderen.
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- welke kinderen hebben ruzie?
- welk kinderen vinden het leuk?
- wie vindt het niet leuk?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.5.1, voorgeknipte
1.5.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.5.1
ophangen, 1.5.2 uitdelen en op
plakken, voor elk kind illustratie
1.5.5*

c. liedje "Kaïn"

*liedjesboek:
Timotheüs Kinderliedjes nr. 56*

5. toepassing: jaloers zijn en ruzie maken

a. vertelling

Hans, Kees en Maaïke maken ruzie om een fiets. Alle drie willen ze het eerst op de fiets van Frits. Kees heeft Hans en Maaïke weg geduwd. Hans is nu boos op Kees en Maaïke is jaloers op Kees. Kunnen ze nu nog goede vrienden zijn? Er zijn kinderen, die jaloers zijn en daarom ruzie maken. Soms komt dit omdat ze altijd willen winnen met een spelletje of omdat ze altijd de baas willen spelen over anderen.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
geen*

b. activiteit

De kleuters/kinderen maken ieder een tekening over dit onderwerp. Hang daarna alle tekeningen aan een waslijn en leidt een kringgesprek:

- vraag aan elk kind waarom hij/zij iets heeft getekend?
- voel je je blij als je ruzie hebt?
- vind je het leuk als anderen ruzie hebben?
- wanneer ben je pas weer blij?
- wat hebben wij deze week geleerd?

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
tekenpapier, kleurpotloden, stiften, waslijn en knijpers*

C.SLUITING

1. liedje

“Kaïn”

*liedjesboek:
Timotheüs Kinderliedjes nr. 56*

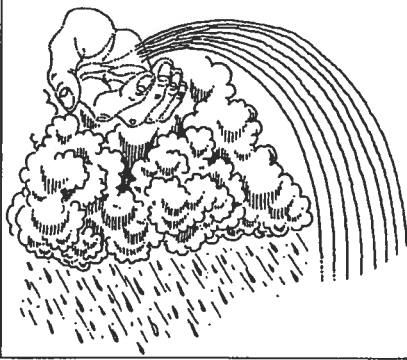
2. gebed

Dank u God, voor onze broertjes, voor onze zusjes en voor onze vriendjes. Help ons om zelf ook een goed broertje, zusje of vriendje voor hen te zijn. Help ons om niet jaloers op elkaar te worden en ons ook niet jaloers te gedragen. Help ons ook om geen ruzie met elkaar te maken. Echt lieve God, help ons van elkaar te houden omdat u van ons houdt. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

6. God geeft de regenboog

GENESIS 6:5-9:17

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voor-beredding (II) en het programma (III) in de sabbatschool.

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

De aanleiding tot de zondvloed staat duidelijk in Genesis 6:5-8 weergegeven; de 'boosheid' van de mens was groot zelfs, zo groot dat alles wat, dag in dag uit, uit hem voortkwam uitsluitend slecht was. Net zoals God tijdens de schepping 'zag', dat alles wat hij gemaakt had 'goed' was, staat hier, dat God 'zag' dat alles wat de mens tot stand bracht slechts 'kwaad' was (5). De 'boosheid' van de mens bestond uit verderven (let op de herhaling van dit werkwoord in 11 en 12) en ongerechtigheid (dit is een betere vertaling dan geweldenaar, omdat het om meer verkeerde daden gaat, dan alleen maar om het aanwenden van geweld). Het verderven betreft het 'kapot maken, vernietigen en corrupt zijn'. Nu hij dit vaststelt, heeft hij spijt over de schepping van de mens en besluit hij er een einde aan te maken. Door de herhaling van het werkwoord 'berouwen' (6,7) en het gebruiken van 'smartte hem in zijn hart' (6) geeft de schrijver van het verhaal aan, dat het God intens beroerde.

Slechts Noach vormt een uitzondering op zijn tijdgenoten: hij was een rechtvaardige en berispeeljk man. Noach wandelde met God (9). Daarom vond Noach genade in de ogen des Heren (9).

Op het ogenblik dat God de straf op de 'afbrekende en vernietigende' mens uitvaardigde, bereidde hij, door middel van een rechtvaardige, redding voor de hele wereld en de vervulling van zijn beloften aan de mensheid voor. Met Noach hebben we niet te maken met een man, die de absolute rechtvaardigheid en berispeeljkheid heeft bereikt. De Schrift zegt heel duidelijk 'Noach was onder zijn tijdgenoten ...' dat wil zeggen in vergelijking met zijn tijdgenoten was hij een rechtvaardig man.

God geeft Noach de opdracht een ark (eigenlijk een kist) te maken van 150 m. lang, 25 m. breed en met drie verdiepingen van 5 m. hoog. Het hout dat werd gebruikt, was waarschijnlijk pijnboomhout en dit werd met pek

bestreken (tegen het indringen van het water). De beschrijving is verder niet duidelijk, zodat men over de vorm ervan slechts kan gissen.

Bij een nauwkeurige bestudering valt het op, dat Noach niet wordt opgedragen om de mensen over het oordeel te vertellen, noch om hen over te halen mee in zijn 'boot' te stappen. Hebrreeën 11:7 zet nog duidelijk, dat hij de ark maakte 'tot redding van zijn huisgezin'. Zijn geloof wordt in deze brief geprezen, omdat hij zich op de vloed voorbereidde, terwijl hij die nog nooit had gezien.

Ook over de duur van zijn arbeid wordt niet gesproken. Wat de schrijver wel belangrijk vindt, is dat 'Noach het deed, geheel zoals God het hem geboden had' (22), zodat hij een voorbeeldige voorloper van Mozes mag worden genoemd (zie bijvoorbeeld Exodus 40:16).

Ook dit zondvloedverhaal (6:10-9:19) is weer een prachtig staaltje van literair meesterschap. Zoals men in onderstaand schema kan zien, is het zeer harmonieus en gelijkmatig opgebouwd. Het is alsof men het water van de vloed ziet opkomen, stijgen, zijn hoogtepunt bereiken, dalen en afnemen.

Op de volgende punten dien men te letten:

1. God sluit een verbond met Noach (7:17) en ook met alles wat leeft (9:1).
2. de vloed wordt aangekondigd (6:17), maar er wordt ook bekend gemaakt, dat er geen herhaling van zal plaatsvinden (9:11-17).
3. met 'toen gedacht God Noach' (8:1) komen we aan de kern van het verhaal. Hier gaat het om: God kijkt om naar Noach, zijn familie en de dieren. Hij herinnert zich wat hij zich met hen had voorgenomen en maakt waar wat hij had beloofd. Hier krijgt het verhaal een wending: het negatieve wordt verlaten en het positieve biedt zich aan (= heropbouw schepping). In Noach zijn natuurlijk de leden van zijn gezin (die hier niet worden genoemd)

A Noach (6:10a)

B Sem, Cham en Japhet (10b)

C Opdracht ark te bouwen (14-16)

D Vloed wordt aangekondigd (17)

E Verbond met Noach (18-20)

F Voedsel in de ark (21)

G Bevel de ark binnen te gaan (7:1-3)

H 7 dagen van wachten voor de vloed (4-5)

I 7 dagen van wachten voor de vloed (7-10)

J Intrede in de ark (11-15)

K De Here sluit de deur (16)

L 40 dagen vloed (17a)

M Water stijgt (17b-18)

N Bergen bedekt (19-20)

O 150 dagen heerschappij van het water (21-24)

**X DE KERN VAN HET VERHAAL =
GOD GEDACHT NOACH (8:1)**

O' 150 dagen wegvloeien van het water (3)

N' Bergtoppen zichtbaar (4-5)

M' Water neemt af (5)

L' 40 dagen beëindigen (6a)

K' Noach opent het venster (6b)

J' Raaf en duif verlaten de ark (7-9)

I' 7 dagen van wachten voor het afzakken van het water (10-11)

H' 7 dagen van wachten voor het afzakken van het water (12-13)

G' Bevel de ark te verlaten (7-9)

F' Voedsel buiten de ark (9:1-4)

E' Verbond met al wat leeft (8-10)

D' Nooit meer vloed aangekondigd (11-17)

C' Ark (18a)

B' Sem, Cham en Japhet (18b)

A' Noach (19)

Let op de herhalingen in dit laatste tekstgedeelte. Zij maken, dat het met klem wordt bevestigd en vastgelegd.

begrepen. De dieren vermeldt de schrijver wel apart, omdat hij duidelijk wil laten uitkomen, dat de dierenwereld zijn redding aan Noachs houding heeft te danken.

Nog enkele belangrijke punten:

1. in de regenboog klinkt enerzijds door, dat God Noach en de dierenwereld heeft gered, en anderzijds de belofte van 'nooit meer overstroming'. Beide aspecten verdienen veel aandacht. Het eerste vormt de kern van het verhaal (God laat zijn uitverkorene niet in de steek en vergeet hem niet); het tweede geeft het hoogtepunt aan.
2. niet onbelangrijk is de plaats van Noach zelf:

a. zijn onberispelijkheid en rechtvaardigheid: redenen genoeg voor God om een uitzondering voor hem te maken.

b. zijn punctuele geloofsgehoorzaamheid in het uitvoeren van de opdracht tegen alle logica in.

3. door het water uit de hemel te laten neerdalen en uit de aarde te laten opkomen (7:11), doet God de situatie van voor de tweede scheppingsdag ontstaan. Daarna komt als het ware een hernieuwde schepping te voorschijn.
4. Noach lijkt een tweede Adam te zijn, omdat hij na de vloed dezelfde zegen en opdracht krijgt als de eerste mens: "Weest vruchtbaar, wordt talrijk en vervult de aarde" (9:1).

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat God jou niet in de steek laat.

B. WERKBOEKJE

- antwoorden
zo om niet te verdrinken
ma Sem, Cham, Jafet
di tot boven de bergen;
op een berg
wo regen; ik plaats mijn boog in de
wolken
do 7; violet, indigo, blauw, groen,
geel, oranje, rood
vr 1. ark; boot; kinderen; dieren;
regenen; drijven; water; veilig
2. goed = uit; zeven; boog; zien;
kado
- leertekst
Genesis 9:13 – 'ik plaats mijn boog in de
wolken'

C. MATERIAAL

- terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werk-
boekje (1.6.3, 1.6.4) en de ingekleurde
leertekstcirkel van de vorige les (1.5.1).
- inleiding
een foto/plaat/tekening van een regenboog.
kleurenkaartjes, illustratie 1.6.5, kleurtjes.
- bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S4, S6, S7,
figuren: 15, 20, 32, 40, 59, 87, 89, 92, 94,
102, 106, 106a, 119, 123, 125, 127, 135,
136, 137, 143, 148, 150, 158, 172, 182,
183, 225.
- bespreking
werkboekje les 6, ingekleurde leertekst-
cirkel (1.6.1), voor elk kind één (al dan niet
gekleurde) leertekstcirkel (1.6.2).
- toepassing
illustratie 1.6.6, 1.6.7, kleurtjes, lijm, scha-
ren.
- liedboekjes
Alles Wordt Nieuw I, nr. 3
Elly en Rikkert II, nr. 40
Sabbatliedjes 1 nr. 27
Timotheüs Kinderliedjes nr. 56

D. VERTELLING

- we spreken in de les over 'overstroming'.
Het woord 'vloed' kent de kleuter/het kind
niet en het woord 'zondvloed' nog minder.
- we stappen snel over het gedeelte van het
verhaal, waarin de regen de mensen en
dieren doet verdrinken. Er staat ook niet in
de tekst hoe het gebeurt. Goed luisterende
kleuters/kinderen zullen direct met mede-
lijden reageren. Uitleggen dat God mensen
en onschuldige dieren ombrengt, wordt dan
uitermate moeilijk.
- laat Noachs geloofsgehoorzaamheid en
Gods omkijken naar mens en dier duidelijk
tot uiting komen. God is degene, die zich
bekommert om het leven en wil het kost
wat kost overeind houden.

E. ADVIEZEN

- zorg dat u tenminste een kwartier voor de
aanvang van het programma aanwezig bent.
Breng het lokaal in orde, leg het materiaal
klaar en vang vroege kinderen op.
- stel voor u zelf een strak tijdschema op of
volg het voorgestelde schema op de voet
(met een horloge). Houd u er ook aan.
- bereid uw materiaal tot in de puntjes voor.
U kunt jongelui of oudere leden inschake-
len voor het inkleuren van de tekeningen en
leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk

2. liedje

“ho stop”

liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40

3. gebed

Wij danken u, lieve Vader voor de fijne dingen van de winter, de lente, de zomer en de herfst. Wind en regen, ijs en sneeuw, alleen als u het wilt. Lekker zonnig en warme dagen alleen als u het wilt. Help ons om nooit te vergeten dat alles van u komt. Amen.

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën), leid(st)er bidt hardop

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: Kaïn maakt ruzie met Abel

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- wie zie je op dit plaatje (1.6.3)?
- wat kiest Kaïn om aan God te offeren?
- wat kiest zijn broer om aan God te offeren?
- met welk offer is God het meest blij?

- wat gebeurt er op dit plaatje (1.6.4)?
- waarom heeft Kaïn ruzie met Abel gemaakt?
- wat heeft Kaïn gedaan?
- wie allemaal hebben er nu verdriet door deze ruzie?

kijk naar de leertekstcirkel (1.5.1)

- wat zie je in de cirkel?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“Kaïn”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

1.6.3, 1.6.4 en 1.5.1 (van vorige les)

liedjesboek:

Timotheüs Kinderliedjes nr. 56

2. inleiding: de regenboog

a. vertelling

Het regent vandaag al de hele dag. De vorige dag heeft het ook zo geregend. Freddy en Betty vinden het leuk om met hun regenlaarzen aan door de plassen te lopen. Als ze 's middags uit school komen, regent het bijna niet meer. De zon begint te schijnen. Opeens zegt Freddy: “kijk daar eens, de regenboog!” “Mama”, vraagt Betty, hoe komt er een regenboog?” “Dat komt omdat het regent en tegelijk de zon schijnt”, antwoordt moeder. “Die kleuren kun je ook zien als er benzine in een plas water is gevallen”. Ja, dat hebben Freddy en Betty wel eens gezien. Ze vinden al die kleuren bij elkaar erg mooi. Freddy en Betty gaan met viltstiften een mooie regenboog maken. Als het klaar is, laten ze het aan vader zien. “Dat hebben jullie heel mooi gedaan. Maar er is iets, wat niet helemaal klopt. Welke kleur komt er nu eerst als je van boven naar beneden kijkt?” Daar hebben Freddy en Betty niet opgelet. Ze kijken nog eens goed naar hun tekening. Zou het andersom moeten?

Vader laat een plaat van de regenboog zien. Ja, eigenlijk moeten de kleuren in een andere volgorde, maar vader vindt het toch heel erg mooi gemaakt.

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

een foto/plaat/tekening van een regenboog. kleurenkaartjes illustratie 1.6.5, kleurtjes.

kringgesprek:

- weet je ook aan wie God het eerst de regenboog heeft laten zien?
- wat betekent de regenboog ook weer?
- kun je de regenboog mooi kleuren?

- de buitenste boog is ... (kleur)

- daarna komt er ... enz.

- de binnenste boog is violet.

laat telkens het juiste (ge)kleur(de) plaatje op het viltbord plakken!

activiteit:

kleuters/kinderen kleuren de regenbogen in de juiste kleuren.

b. liedje

“Noach”

liedjesboek

A.W.N. I, nr. 3

3. bijbelverhaal: Noach en de grote overstroming

a. God praat met Noach

God kijkt naar de mensen op de aarde. God is verdrietig. De mensen doen niet zulke aardige dingen tegen elkaar. Dat wil God niet. God gaat met Noach praten. Noach doet wel goede dingen, want Noach is een vriend van God. Noach houdt van God. God wil dat Noach iets gaat maken, dat hij een boot gaat bouwen. Het moet een heel grote boot worden, want zijn familie én de dieren moeten mee in de boot kunnen.

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt*

materiaal:

*B.I.V. 21a met 15, zonder 59, 89, 92, 106, 119, 123, 125, 127, 135, 136, 137, 143, 158, 225
(S4, S7, 15)*

b. Noach bouwt een boot

Noach doet wat God vraagt. Samen met zijn zonen begint hij te bouwen. Ze zagen en timmeren. Ze sjouwen en schuren. Ze zijn heel lang bezig. Het duurt jaren en jaren voor de grote boot af is. En de andere mensen? Die vinden het allemaal maar raar! Wie gaat er nu zo'n grote boot maken? Waar moet die dan gaan varen? Er is nergens water waar de boot kan varen. Wat een rare Noach! Wat een rare jongens!

materiaal:

*B.I.V. 21a met 15, 20, 32, 40, zonder 59, 89, 92, 106, 119, 123, 125, 127, 135, 136, 137, 143, 158.
(S4, S7, 15, 20, 32, 40, 225)*

c. de boot is klaar

Daar staat de boot. Hij is nu helemaal klaar. Opeens komen er dieren naar de boot. Ze lopen zo de boot in. Een mannetjes-leeuw en een vrouwtjes-leeuw (een leeuw en een leeuwin), en mannetjes-hond en een vrouwtjeshond. Van ieder soort dier is er een mannetje en een vrouwtje. Van sommige dieren wel zeven mannetjes en zeven vrouwtjes! Als alle dieren in de boot zijn, gaat Noach ook naar binnen. Noach en zijn vrouw. Zijn zonen met hun vrouwen. Dan gaat de deur dicht. Daar staat de boot. Wat zal er gaan gebeuren?

materiaal:

B.I.V. 21a met 15, 20, 32, 40, (S4, S7, 15, 20, 32, 40, 59, 89, 92, 106, 119, 123, 125, 127, 135, 136, 137, 143, 158, 225)

d. de overstroming

Opeens horen Noach en de anderen iets tikken. Tik, tik, tik. Het gaat regenen. Eerst zachtjes, dan harder en harder. Het regent de hele dag en ook de volgende dag. Het blijft regenen. Wel veertig dagen achter elkaar. De sloten worden rivieren. De rivieren worden hoe langer hoe voller. Ze stromen over. Er komt hoe langer hoe meer water op het land. De boot begint te drijven, zoveel water is er nu. Dan drijft de boot weg. En de regen houdt maar niet op. Het lijkt wel of de hele wereld onder water staat. Noach, zijn gezin en de dieren zitten in de boot. Ze zitten droog. Hoe lang zal het nog duren? Wat zal er met de aarde gebeuren?

materiaal:

*B.I.V. 22a met 172
(148, 150, 172, 182, 225)*

e. de regenboog

Eindelijk is de regen opgehouden. Nu duurt het nog heel erg lang voor het water is gezakt. Op een dag is een groot stuk land droog. Nu kunnen Noach en zijn gezin uit de boot. Ook de dieren gaan eruit. Ze hebben al gauw weer een plekje gevonden. Wat zijn Noach, zijn vrouw, zijn zonen en hun vrouwen blij. Eindelijk weer bomen en gras. Eindelijk weer droog weer en de zon. Ze bedanken God. En God laat een regenboog aan de hemel zien. Die regenboog vertelt ons, dat er nooit meer zo'n grote overstroming zal komen. Nooit meer. Noach en zijn gezin kunnen weer op een mooie aarde wonen.

materiaal:

*B.I.V. 22b zonder 132, 211, 264
(S6, 15, 87, 94, 102, 106, 106a, 183, 225)*

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wie zie je op dit plaatje (zo)?
- is hij wel of niet een vriend van God?
- wat doen de andere mensen?

aan Kinderen:

- wat moet Noach gaan maken?
- waarom moet hij een boot maken?

aan Kleuters:

- wie helpen Noach mee met bouwen (ma)?
- welke mensen gaan er allemaal in de ark?
- en wie gaan er nog meer mee met Noach en zijn gezin?

aan Kinderen:

- wat gebeurt er met de boot als er genoeg water is?
- hoe heten de zonen van Noach?

aan Kleuters:

- vaart de boot van Noach wel of niet lang rond op dit plaatje (di)?

aan Kinderen:

- tot hoe hoog komt het water?
- wanneer begint het water weer te zakken?
- waar stopt de boot?
- wordt alles wel of niet weer helemaal droog?

aan Kleuters:

- wat zie je op dit plaatje (wo)?
- houdt God van alle mensen en dieren?

aan Kinderen:

- wat belooft God aan Noach als hij de regenboog geeft?
- aan wie geeft hij die belofte?
- wat heeft God gezegd tegen Noach?

aan Kleuters:

- wat gebeurt als het een beetje begint te regenen op dit plaatje (do)?

- waarom geeft God de regenboog aan Noach?

aan Kinderen:

- hoeveel kleuren heeft de regenboog?
- welke kleuren heeft de regenboog?

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.6.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 9:13.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft z'n werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- welke woorden heb je op je werkblad ingevuld?
- hoe ziet jouw eigen tekening eruit?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.6.1, voorgeknijpte
1.6.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.6.1
ophangen, 1.6.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

“Noach”

*liedjesboek:
A.W.N. 1, nr. 3*

5. toepassing: de ark van Noach

a. activiteit

Laat de ark en de dieren kleuren. Vouw de twee stroken van de ark naar achteren en smeer op de onderkant lijm. Plak ze op de tekening met de dieren vast. Knip nu de middelste lijn van de boot door. Zo kun je de ark open en dicht doen. Je kunt ook het luikje nog open maken.

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
illustratie 1.6.6, 1.6.7, kleurtjes,
lijm, scharen.*

C.SLUITING

1. liedje

“Noach”

*liedjesboek:
A.W.N. I, nr. 3*

2. gebed

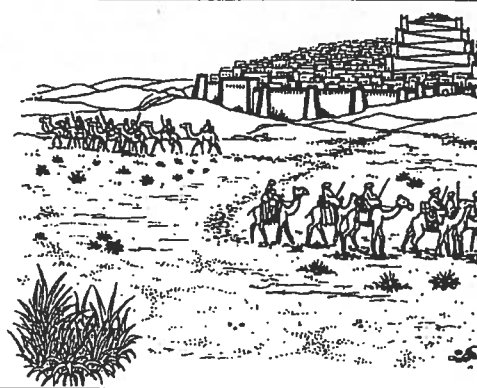
Dank u God voor onze ogen, waarmee wij kunnen zien hoe mooi de wereld is. Hoe klein, hoe groot en hoe mooi de wolken kunnen zijn. Hoe prachtig het is als opeens na de regen de zon begint te schijnen. Dank u, dat wij zo nu en dan een regenboog kunnen zien met zijn prachtige kleuren. Want dat is heel mooi. Maar vooral danken we u lieve God, omdat de regenboog ons laat zien dat u ons nooit in de steek zult laten. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

7. de mensen bouwen een stad

HANDELINGEN 10:1-48

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voorbe- reiding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

Het verhaal van Genesis 11:1-9 heeft in alle eeuwen tot de verbeelding van alle lezers en hoorders gesproken. Hoewel slechts 9 verzen lang, staat er zeer beknopt veel informatie in. De

bouw van een reusachtige toren is dan ook steeds weer in allerlei culturen aanleiding geweest om op schilderijen en illustraties een indrukwekkend bouwwerk af te beelden. Men zocht zijn inspiratie dikwijls in de stijl van de bouwwerken van de Assyriërs en de Babyloniërs. Wat bij die voorstellingen van de torenbouw vaak opvalt, is dat de toren in een vlakke wordt afgebeeld, waarmaast verder geen huizen of andere bouwwerken vallen te bespeuren. Maar is het wel zo in zijn werk gegaan? Van kinderbijbels tot geschiedenisboeken en soms bijbelcommentaren, wordt naar redenen gezocht waarom God de verdere bouw van de toren zou kunnen hebben verijdeld. En zo treft men de volgende meningen aan:

- de mensen zouden de toren hebben gebouwd om de hemel te bestormen en zo in opstand te komen tegen de heerschappij van de God van hemel en aarde.
- de mensen zouden hebben willen vermijden nog eens door één of andere watervloed om te komen en wilden daarom een toren hebben, die boven het niveau van de watervloedspiegel zou uitreiken.
- omdat men toen geloofde dat de hemelkoepel het water van boven tegenhield, wilden de mensen een extra steunpilaar bouwen om de hemelkoepel te ondersteunen. Op die wijze zouden de hemelen niet weer kunnen splijten (Genesis 7:11).
- de toren zou als tempel worden gebruikt om er de afgoden te aanbidden.
- de schrijver zou het geschreven hebben om de mythe van de Babyloniërs, die geloofden dat de goden de toren hadden gemaakt, te ontzenuwen.

Hoe verleidelijk echter deze uitleggingen ook mogen zijn, de tekst leert ze in ieder geval niet. Hoe verrassend het

ook moge klinken, het verhaal gaat in de eerste plaats niet om de bouw van de toren, maar om de bouw van de stad met een toren (4,5). De schrijver vermeldt verder: 'en zij staakten de bouw van de stad' en over de toren wordt met geen woord meer gerept. Het accent in het verhaal ligt dus op de stad en niet op de toren! De fout van deze mensen was niet, dat zij een stad met een toren wilden bouwen, maar dat zij dit deden 'opdat zij niet over de gehele aarde verstrooid zouden worden'. En juist dat laatste ging tegen Gods bedoelingen in.

Hij had zowel aan Adam (Genesis 1:28) als aan Noach (9:1) de opdracht gegeven de aarde te vervullen, dat wil zeggen 'vol te maken'. Geen concentratie van mensen op één plaats, maar verspreiding ervan over de gehele aarde. Daar de mens dit niet wilde (11:4), ging hij regelrecht tegen Gods wens en opdracht in. God liet het daar niet bij en veroorzaakte een verplichte verspreiding. De titel boven dit verhaal (11:1-9) zou dus eigenlijk 'het verhaal van het elkaar gaande geslacht' moeten heten.

Naast dit hoofdthema reageert de schrijver ook tegen de grootsprakerige trots in materiële kracht van de mens.

Hij wil zich 'een naam maken' door zich een stad met een zeer hoge toren te bouwen. Het gaat hem daarbij om roem, eer en prestige. Dit stoffelijke gedenkteken dient een uitstraling te zijn van zijn macht door samen te blijven.

Verklaring

- 11: 2 waarschijnlijk trokken zij van de berg Ararat naar de streek van Babel (Sinear)
- 11: 4 'waarvan de top tot aan de hemel reikt', dat wil zeggen 'een zeer hoge toren'. In het Hebreeuws worden dezelfde woorden gebruikt als in Deuteronomium 1:28, waar sprake is van 'hemelhoge' muren.
- 11: 3 let op de herhaling van het 'welaan' van (4,7) de mensen (2x) en dat van God. Het plan van God gaat tegen het plan van de mensen in.
- 11:5 dit vers geeft de wending in het verhaal aan.

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat je niet te dicht bij elkaar moet wonen.

D. VERTELLING

B. WERKBOEKJE

1. antwoorden

zo laten wij ons een stad;

de gehele aarde verstrooid

ma groot, trots, knap

di n.v.t.

wo God verstrooide hen vandaar over de aarde
do fout; fout; fout, juist;

vr 1. zon-maan; bosjes in het midden; drie
raampjes in het midden; rand boven poort;
vogeltjes.

2. groen: een stad; een toren; blijven; niet
goed; anders; weg; wel.

rood: een huis; een kerk; weggaan; goed;
frans; niet weg; niet

2. leertekst

Genesis 11:8 – ‘God verstrooide hen van
daar over de aarde’.

C. MATERIAAL

1. terugblik

twee ingekleurde tekeningen uit het werk-
boekje (1.7.3, 1.7.4) en de ingekleurde
leertekstcirkel van de vorige les (1.6.1).

2. inleiding

foto's van tent en kamperen.

3. bijbelverhaal

viltmateriaal uitgave 1980!

achtergronden: S14, S15

figuren: 20, 23, 28, 29, 32, 35, 40, 51, 56,
59, 60, 74, 87, 89, 99, 101, 104, 107, 110,
119, 184, 201, 263.

cassetterecorder, cassettebandje met
vreemde talen

4. bespreking

werkboekje les 7, ingekleurde leertekst-
cirkel (1.7.1), voor elk kind één (al dan niet
gekleurde) leertekstcirkel (1.7.2)

5. toepassing

blokken of duplo of legostenen of afge-
brande luciferhoutjes, houtlijm, hardboard.

6. liedboekjes

Alles Wordt Nieuw I, nr. 3,4

Elly en Rikkert II, nr. 40

Sabbatliedjes 1 nr. 27

E. ADVIEZEN

1. zorg dat u tenminste een kwartier voor de
aanvang van het programma aanwezig bent.
Breng het lokaal in orde, leg het materiaal
klaar en vang vroege kinderen op.

2. stel voor u zelf een strak tijdschema op of
volg het voorgestelde schema op de voet
(met een horloge). Houd u er ook aan.

3. bereid uw materiaal tot in de puntjes voor.
U kunt jongelui of oudere leden inschake-
len voor het inkleuren van de tekeningen
en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er ver-
welkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op
een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uit-
blazen kaarsjes, geschenk

2. liedje

“ho stop”

liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40

3. gebed

Lieve God, onze Vader, wij danken u dat u zo goed voor ons zorgt. U zorgt voor eten en drinken, voor een huis en voor kleren, voor vader en moeder, voor vrienden, voor de juf (meester) in de kindersabbatschool. Dank u ook voor de aarde. Het is een heerlijke plaats om op te wonen. In de naam van Jezus zeggen wij dit. Amen.

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën),
leid(st)er bidt hardop

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: Noach en de grote overstroming

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- wat doen de mensen op dit plaatje (1.7.3)?
- wie zijn deze mensen?
- van wie moesten zij een boot maken?
- wie gingen er allemaal aan boord toen de boot klaar was?
- hoeveel dieren gingen er aan boord?
- ging het wel of niet erg lang regenen?
- wat kwam er allemaal onder water?

- is het land weer droog op dit plaatje (1.7.4)?
- waar kwam de boot stil te staan?
- wat zag Noach toen het nog een beetje regende?
- hoeveel kleuren heeft de regenboog?
- weet je nog welke kleuren het zijn?
- wat betekent dit cadeau van God?

kijk naar de leertekstcirkel (1.6.1)

- wat zie je op het plaatje?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“Noach”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

1.7.3, 1.7.4 en 1.6.1 (van vorige les)

liedjesboek:

A.W.N. 1, nr. 3

2. inleiding: op elkaar zitten, wekt irritatie

a. vertelling

Het is grote vakantie. Vader, moeder, Freddy en Betty kamperen op een mooie camping. Ze staan op een heel groot grasveld met hun tent. De hele dag spelen Betty en Freddy op het veld, samen met andere kinderen. Eerst doen ze tikkertje, dan gaan ze voetballen en het leukste is jagerbal. Vader is soms de jager. Met de bal gooit hij de kinderen ‘af’. Wat is het fijn om zoveel ruimte te hebben om te spelen. ‘s Avonds is iedereen doodmoe.

De volgende dag komen er nieuwe mensen bij op de camping. Wat gezellig! En dan komen er nog meer mensen bij. Het veld staat nu tsjok-vol tenten. “Au ...”, Betty valt over een scheerlijn van een tent! “Kijk toch uit waar je loopt!” roept een mevrouw. Vader schudt zijn hoofd. “Kunnen we nog tikkertje spelen? Nee, het is te vol. En voetballen en jagerballen? Vergeet het maar”. “Weet je waar ik zin heb?” zegt moeder. “Ik wil hier weg. Het is veel te druk en veel te vol. Ik wil een rustig plekje. Jullie ook?” vraagt moeder.

En zo vertrekken moeder, vader, Trudy, Betty en Freddy naar ... een andere rustige camping waar meer plaats voor hen is.

b. liedje

“de toren van Babel”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

foto's van tent en kamperen

kringgesprek:

- waar staat de tent?
- eerst was het ... (rustig), er stonden maar (...) weinig tenten.
- en later werd het (...) druk, toen stonden er ... (veel) tenten.
- wanneer konden Freddy en Betty fijn spelen?
- wat zouden jullie doen als je ergens niet fijn kan spelen omdat het te druk is?

liedjesboek

A.W.N. 1, nr. 4

3. bijbelverhaal: de bouw van de stad

a. Noach en zijn familie

Noach en zijn kinderen wonen vlak bij elkaar. Iedereen zorgt voor het land en de dieren. De kinderen van Noach krijgen ook weer kinderen. Die kinderen krijgen ook weer kinderen. Er komen steeds meer mensen op de aarde. Al die mensen moeten eten hebben. Al die mensen zorgen voor het land en de dieren.

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt
materiaal:
B.I.V. 23a zonder 201, 263
(S14, S15, 23, 28, 32, 51, 59, 74, 89, 101, 119)*

b. het grote plan

De mensen willen graag bij elkaar wonen. Dan voelen ze zich sterker en veiliger. Ze willen samen een stad bouwen met heel veel huizen en straten. Lekker allemaal dichtbij elkaar willen ze wonen. En bij die stad moet een toren komen. Niet zomaar een toren. Nee, een hele hoge toren. Een toren die zo hoog is als de wolken! Hij moet hoog zijn, omdat iedereen dan kan zien dat ze hier allemaal bij elkaar op één plek wonen.

*materiaal:
B.I.V. 23a zonder 201
(S14, S15, 23, 28, 32, 51, 59, 74, 89, 101, 119, 263)*

c. de bouw van de stad en de toren

De mensen lopen te sjouwen. Ze moeten van klei stenen maken. Dan moeten die stenen naar de bouwplaats worden gebracht. De metselaars moeten de stenen metselen. Daarvoor moet er water en zand komen. Wat zijn de mensen druk bezig. Niemand heeft meer tijd voor iets anders. Ze bouwen een heel grote stad met een hoge toren erbij. Op een dag is de toren klaar, maar ze blijven maar huizen bij bouwen. De stad moet groter worden.

*materiaal:
B.I.V. 23a
(S14, S15, 23, 28, 32, 51, 59, 74, 89, 101, 119, 201, 263)
activiteit:
kleuters/kinderen de beroepen laten noemen die nodig zijn om huizen te bouwen*

d. het plan van God

God ziet wat de mensen aan het doen zijn. Hij ziet ook, dat de mensen niet meer aan elkaar denken en dat ze niet meer echt gelukkig zijn. Dat wil God niet. Hij wil, dat iedereen gelukkig wordt. God bedenkt een plan. Op een dag gebeurt er iets heel vreemds. Opeens kunnen een heleboel mensen elkaar niet meer verstaan. Ze spreken een heel andere taal!

De metselaar verstaat de timmerman niet meer. En de timmerman verstaat de sjouwer niet meer. Nee, zo kunnen de mensen niet samenwerken. De metselaar scheidt ermee uit. De timmerman stopt er even later ook mee. En steeds meer mensen scheiden ermee uit. Niemand bouwt meer verder aan de stad. Daar staan de stad en de toren: helemaal verlaten en de stad is niet eens afgemaakt!

*materiaal:
B.I.V. 23a,
(S14, S15, 23, 28, 32, 51, 59, 74, 89, 101, 119, 201, 263)
cassetterecorder, cassettebandje met vreemde talen
activiteit:
cassettebandje met vreemde talen laten horen*

e. overal op de aarde

Kijk eens, de mensen verhuizen. De mensen, die dezelfde taal spreken, gaan met elkaar ergens anders wonen. Weer anderen gaan ook ergens anders wonen. Zo komen er toch over de hele aarde mensen te wonen. Nu blijven de mensen niet zo dicht bij elkaar. Nu gebeurt toch wat God wil, want God had gezegd dat de mensen zich over de hele aarde moesten gaan wonen. Zo zullen de mensen gelukkiger worden. Ze hebben dan allemaal de ruimte. En dan kunnen ze weer goed zorgen voor het land en de dieren.

*materiaal:
B.I.V. 23b
(S14, S15, 20, 29, 35, 40, 51, 56, 60, 87, 89, 99, 104, 107, 110, 119, 184, 201)*

4. bespreking

a. werkboekje

wij nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wat gebeurt er op dit plaatje (zo)
- hoeveel zonen heeft Noach?

aan Kinderen:

- krijgen zij wel of niet veel kinderen en kleinkinderen?
- wat willen ze bouwen?
- waarom willen ze dat doen?
- wat zeggen de mensen?

aan Kleuters:

- wat wordt er op dit plaatje gebouwd? (ma)
- waarmee bouwen ze de stad en de toren?

aan Kinderen:

- wordt de stad groot of klein?
- zijn de bouwers lui of trots?
- vinden andere mensen het knap of dom wat ze doen?

aan Kleuters:

- wat doen de mensen op dit plaatje (di)?
- waarom willen de mensen zoveel huizen bouwen?
- vindt God het wel of niet goed dat ze zo dicht bij elkaar blijven wonen?

aan Kinderen:

- wat moeten de mensen doen?
- wat doet God om de mensen toch uit elkaar te laten gaan?
- hoe zeg je toren, huis en steen in het engels?
- en in het Duits? en in het Frans?

aan Kleuters:

- wat willen de mensen op dit plaatje (wo)?

aan Kinderen:

- waarom wil God niet dat ze zo dicht bij elkaar wonen?
- wat doet God nu? wat is je leertekst?

aan Kleuters:

- wat zie je op dit plaatje (do)?
- waarom gaan de mensen allemaal een andere kant uit?

aan Kinderen:

- blijven de mensen wel of niet in de stad?
- bouwen zij de stad tot hij helemaal klaar is?
- praten de mensen wel of niet dezelfde taal?
- reizen de mensen over de wereld?
- heeft God het zo gewild?

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.7.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 11:8.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft z'n werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- heb je de vijf verschillen gevonden op je werkblad?
- welke woorden heb je groen gemaakt en welke rood?
- lees de zinnen voor met het goede, het groene woord.

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.7.1, voorgeknijpte
1.7.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.7.1
ophangen, 1.7.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

"de toren van Babel"

*liedjesboek:
A.W.N. I, nr. 4*

5. toepassing: de stad Babel bouwen

a. activiteit

Laat de kinderen met behulp van blokken, duplo, legostenen of afgebrande luciferhoutjes de stad met de toren bouwen. Kijk of ze goed hebben geluisterd en of ze de toren afmaken en de stad niet!!

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit*

*materiaal:
blokken of duplo of legostenen of
afgebrande luciferhoutjes, hout-
lijm, hardboard.*

*activiteit:
laat een stad bouwen met toren
van de blokken, duplo of
legostenen. Het kan ook met af-
gebrande luciferhoutjes op een
stuk hardboard. Ze komen plat op
het hardboard. Zo krijg je een
schilderij. Een laagje vernis er
over en je kunt het bewaren in je
kindersabbatschool.*

*LET WEL: niet alleen de toren,
maar ook de stad!*

b. kringgesprek

- waarom gingen de mensen zoveel bouwen?
- wat bouwden de mensen allemaal?
- wilde God dit ook?
- waarom wilde God niet dat de mensen zo dicht bij elkaar bleven wonen?
- wat deed God daarom?
- was de toren al af?
- was de stad af?

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
antwoorden*

*materiaal:
geen*

C.SLUITING

1. liedje

“de toren van Babel”

*liedjesboek:
A.W.N. I, nr. 4*

2. gebed

O God en Vader van ons allemaal. Wij zijn blij dat u ons de hele aarde hebt gegeven om op te wonen. Wij zijn blij dat we niet met alle mensen van de hele wereld in ons land moeten wonen. Help ons om mensen uit andere landen te begrijpen, omdat we u dienen en prijzen. Laat de kinderen van de kindersabbatschool over de hele wereld weten dat wij allemaal dezelfde liedjes voor u zingen, maar dan ieder in zijn eigen taal. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

8. Abram verhuist naar een land dat God hem wijst

GENESIS 12:1-10

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voor-bereding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

Abram wordt de vader van alle gelovigen genoemd en terecht! Het was een man, die een uitzonderlijk vertrouwen aan de dag legde! Hij woonde rond ± 1800 voor onze jaartelling in Ur en later in Haran. Beide steden lagen in het zogenaamde Tweestromenland (Mesopotamië), het huidige Iran. De bevolking hield er een polytheïstische godsdienst (veel-godendom) op na en het is niet onwaarschijnlijk, dat zijn vader Terach een handelaar in afgodenbeeldjes was. De meerderheid van zijn familieleden had samengestelde namen, waarin de namen van goden (voornamelijk die van de maangodin) voorkwamen. Dus genoeg aanleiding om te mogen veronderstellen, dat Abram een man was, die in een heidense geboortestreek woonde en deel uitmaakte van een heidens gezin temidden van een heidens volk. Het is dan nog maar de vraag of Abram op het ogenblik, dat hij werd geroepen, al een aanbidder van de ware God van hemel en aarde was of niet. Als het laatste het geval was, wordt zijn geloofsdaad nog uitzonderlijker!

Het is heel wat om je geboortestreek, je familie en je vaders huis te verlaten en naar een onbekende bestemming te gaan op aanzetten van een God, die je kent. Maar als Abram inderdaad gehoor heeft gegeven aan de opdracht van een voor hem onbekende God, dan is dit wel heel bijzonder!

Bij de opdracht valt op, dat God van hem verlangt, weg te trekken, zonder hem de bestemming aan te geven: 'naar het land dat ik je wijzen zal'. Menig arts, leraar of predikant aanvaardt om met z'n gezin naar één of ander ontwikkelingsland te trekken, maar ... hij weet dan wel of het Kenia,

Columbia of Haïti wordt. Hij kan zich op één en ander voorbereiden. Abram krijgt echter een 'ticket' met een onbekende bestemming. En hij gaat! Doe dat maar eens na!

Het enige wat aanlokkelijk klonk was, dat er een belofte en een zegen aan verbonden was: 'een talrijk nageslacht' en 'een naam maken'. Dat sprak enorm tot de verbeelding van de oud-oosterse mens, die zijn hele leven inzette voor zijn nageslacht en zijn naam! Dat maakte zijn bestaan zinvol! Wanneer Abram echter zijn familieleden, op zijn neef Lot na, in Haran heeft achtergelaten en de lange reis (± 800 km.) heeft volbracht, komt hij in Kanaän aan en krijgt hij van God te horen, dat 'dit het land is, dat ik aan jou en aan al je kinderen wil geven'. De man, die het erop heeft gewaagd, de voor hem - misschien - onbekende God geloof te schenken en te vertrouwen, krijgt nu - zonder erom te hebben gevraagd - een extra belofte! En geen kleine ... reken maar!

Op zijn doortocht in het land maakt hij noodgedwongen een aantal haltes en maakt hij een stapel stenen. Daar roept hij dan ook Gods naam aan! Door dit te doen, neemt hij als het ware het land voor zijn God in bezit.

Het heeft dus niets te maken met een soort evangeliseren, maar een oudoosterse gewoonte inzake eigendomsverklaring! Het gaat eerder om een soort gedenkteken om de verschijning van God aan hem (12:7) te gedenken en hem zijn dank te betuigen!

Het is zeer onwaarschijnlijk dat Abram zou hebben geofferd. In de tekst is hiervan niets te vinden. Dit altaar van Abram is van een soort, zoals in Jozua 22 is te vinden is.

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat je vertrouwen in God moet hebben.

B. WERKBOEKJE

- antwoorden
zo ga, land, ik, wijzen
ma Abram, weg; land; vrienden.
di nee; ja; ja; ja; ja
wo anders; niet
do fout; fout; fout; fout
vr 1. ga naar het land dat ik je wijzen zal
2. spreekt, weggaan, weg
wijzen; goed; wonen; familie;
volk
- leertekst
Genesis 12:1 – 'ga naar het land dat ik u wijzen zal'

C. MATERIAAL

- terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.8.3, 1.8.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (1.7.1).
- inleiding
foto van een berg of bergachtige streek.
- bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S3, S4, S5, S6, S7, S11, S13, S16
figuren: 17, 21, 51, 89, 102, 124, 127, 153, 185, 203, 204, 211.
- bespreking
werkboekje les 8, ingekleurde leertekstcirkel (1.8.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.8.2).
- toepassing
blinddoek, materialen voor hindernissen.
- liedboekjes
Alles Wordt Nieuw I, nr. 4
Alles Wordt Nieuw II, nr. 3
Elly en Rikkert II, nr. 40
Sabbatliedjes 1 nr. 27

D. VERTELLING

- dit is een prachtig verhaal om het vertrouwen van Abram in God te laten zien. Ook zijn dankbaarheid is voorbeeldig.
- Abram was een 'nomaden-koning'. Hij bezat veel vee en dienstvolk. Steeds moest hij van de ene naar de andere plaats trekken om zijn gevolg van eten te kunnen voorzien. Als u een foto van nomaden kunt laten zien, krijgen de kleuters en kinderen meer inzicht.
- de eigenlijke tocht van Abram naar Kanaän start vanuit Haran. De reis van Ur naar Haran maakt hij onder leiding van zijn vader Terach. God spreekt tot Abram in de stad Haran (12:1). Hoe dat gebeurt wordt niet gezegd. Ook vertelt de tekst niet hoe God aan Abram 'verscheen' (12:7), dus doen wij het in het verhaal aan de kleuters en kinderen ook niet.
- de altaren van Abram mogen niet leiden tot het praten over offeren. Daar gaat het niet om: het zijn eregedenktekenen aan God opgedragen die aangeven dat het land voor hem in bezit wordt genomen.

E. ADVIEZEN

- zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroeger kinderen op.
- stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
- bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jaszjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk

2. liedje

“ho stop”

liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40

3. gebed

Here God, wilt u ons vanochtend zegenen in ons zingen, bidden, luisteren, praten en spelen. Open onze ogen zodat we weten hoe we uw geboden kunnen doen. Open ons hart dat we dat ook werkelijk willen. Wij willen van u houden en dat laten zien door u te gehoorzamen om Jezus' wil. Amen.

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën), leid(st)er bidt hardop

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: de bouw van de stad

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- waarom willen de mensen een stad bouwen (1.8.3)?
- wordt het een grote of een kleine stad?
- is God het hier mee eens?
- waarom wil hij wel of niet dat de mensen bij elkaar blijven wonen?

- is de stad nu wel of niet helemaal klaar op dit plaatje (1.8.4)?
- waarom lopen alle mensen een andere kant op?
- waar wilde God dat de mensen allemaal gingen wonen?

kijk naar de leertekstcirkel (1.7.1)

- wat zie je in de cirkel?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“de toren van Babel”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

1.8.3, 1.8.4 en 1.7.1 (van vorige les)

liedjesboek:

A.W.N. I, nr. 4

2. inleiding: zich onder Gods leiding plaatsen

a. vertelling

Vader, moeder, Betty, Freddy en Trudy zitten in de auto. “Hè, hè, ik ben blij dat we weggaan. Wat was het druk op die camping”. “Die mensen stonden met hun tenten en caravans allemaal heel dicht bij elkaar. Ik kon zien dat de buurman spaghetti op z’n bord had liggen,” lacht vader. “Maar wat nu, we moeten maar een andere camping gaan zoeken.” Ze rijden een uur lang, over smalle wegen, omhoog en omlaag en dan weer omhoog. “Help, wat zitten we hoog hier”, roept Freddy bang. “We zitten boven op de berg”.

Opeens zien ze niets meer. Alles is wit om de auto. Ze zien geen boom, geen berg, geen lucht, nee, niets meer. Het is griezelig, die dikke mist. “We zitten midden in een wolk,” zegt vader. “Ik durf niet verder te rijden. Laten we maar wachten hier”. “Laten we bidden en vragen of God ons wil helpen”, zegt moeder. En dan, na een tijdje, ziet vader een stukje van de weg. Hij rijdt een stukje vooruit, en nog een stukje. Vader kijkt heel goed uit, zodat er geen ongeluk gebeurt. “Ben je nog bang, Freddy?” vraagt moeder. “Nee, ik vertrouw op papa. Die kan toch goed autorijden”, zegt Freddy. Heel langzaam rijdt vader de auto weer naar beneden. Iedereen is opgelucht, als ze beneden aan de berg staan. “Dank u wel, lieve Heer, dat we veilig beneden zijn gekomen”, zegt Betty als ze ‘s avonds bidt.

b. liedje

“Abraham”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

foto van berg of bergachtige streek

kringgesprek:

- weten jullie wat ‘mist’ is?
- waarom is ‘mist’ gevaarlijk als je in de auto zit?
- reed vader héél hard naar beneden?
- was Freddy eerst bang?
- waarom?
- en was hij later ook nog bang?
- waarom niet?

liedjesboek

A.W.N. II, nr. 3

3. bijbelverhaal: Abrams tocht naar Kanaän

a. Abram en zijn familie

Abram woont met zijn vrouw bij zijn familie. Het is een grote familie. Er zijn ook veel knechten. Abrams vader en ook Abram zijn rijk. Ze hebben een heleboel dieren. Abram en zijn familie wonen in een stad. Daar wonen ze nu al een hele tijd. Maar toch zal Abram daar niet altijd blijven wonen. God heeft een plan met Abram.

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt
materiaal:
B.I.V. 24a
(S6, S7, S13, S16, 17, 21, 51, 89, 102, 124, 127, 153, 203)*

b. Abram gaat op reis

De vader van Abram is nu al heel oud. Hij gaat dood. Dan hoort Abram de stem van God. Hij zegt tegen Abram: "Abram, ga op reis. Ik zal je een land wijzen!" En Abram? Gaat hij zomaar op reis? Hij weet niet eens waarheen! Ja, Abram luistert naar Gods stem. Hij gaat alles inpakken. Iedereen gaat mee. Ook de knechten en de dieren. Het is een lange stoet, die daar de stad uit gaat. Op weg naar ... ja, waar naar toe? Dat weten ze niet, maar God wijst Abram de weg. Dus komt het wel goed.

*materiaal:
B.I.V. 24a,
(S6, S7, S13, S16, 17, 21, 51, 89, 102, 124, 127, 153, 203)*

c. onderweg

Daar gaat die lange stoet. Ze gaan niet erg snel. De dieren lopen niet zo hard. Als het avond wordt, zetten ze de tenten op. Dan gaat iedereen eten en slapen. Want de volgende dag gaan ze weer verder. Dan moet alles weer worden ingepakt. Elke dag komen ze dichterbij het land, waar ze naar toe gaan. Waar is dat land? Dat land zal God hen wijzen. Dat heeft hij immers tegen Abram gezegd!

*materiaal:
B.I.V. 24a zonder 203
(S6, S7, S13, S16, 17, 21, 51, 89, 102, 124, 127, 153)*

d. het land Kanaän

Op een dag zegt God tegen Abram: "Dit is je nieuwe land. Hier mag jij wonen. Hier kunnen de dieren grazen. Hier zullen jij en je familie kunnen blijven". Het is een prachtig land. Er is veel gras en water is er ook genoeg. Ja, hier wil Abram wel blijven. Iedereen is tevreden en blij. Hier blijven ze wonen. De tenten worden neergezet. Alleen als het gras op is, zullen ze een beetje verder trekken. Maar ze hoeven niet meer elke dag ver te reizen.

*materiaal:
B.I.V. 24b
(S3, S4, S5, S11, S16, 17, 21, 185, 204)*

e. Abram dankt God

Op elke plaats waar Abram komt, maakt hij iets. Hij plaatst allemaal stenen op elkaar zodat het een hele stapel wordt. Daar bij die stapel stenen bedankt hij God: voor het mooie land en voor zijn zorg en voor alles wat Abram van God heeft gekregen. Iedereen kan nu zien, waar Abram langs is gekomen, want overal staan die stapels stenen er voor de God van Abram.

*materiaal:
B.I.V. 24b met 211, zonder 21
(S3, S4, S5, S11, S16, 17, 185, 204, 211)*

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wie zie je op dit plaatje (zo)?
- in welke stad woont Abram?
- wie gaan er allemaal met Abram mee op reis?

aan Kinderen:

- weet Abram de weg wel of niet?
- wat zegt God tegen Abram?

aan Kleuters:

- waar kijkt Abraham naar op dit plaatje (ma)?

aan Kinderen:

- met wie praat God?
- wat wijst God aan Abraham?
- wie allemaal verlaat Abram als hij weggaat?

aan Kleuters:

- wie zie je op dit plaatje (di)?
- wie zorgen er voor de dieren?

aan Kinderen:

- gaat Abram wel of niet naar een andere stad?
- gaat zijn vrouw wel of niet mee?
- wil zijn neef ook mee?
- pakken ze alles in of laten ze alles achter?
- gaan Abrams koeien en schapen wel of niet mee?

aan Kleuters:

- zijn Abram en Lot nog wel of niet op reis op dit plaatje (wo)?
- zijn ze nu bijna bij het nieuwe land?
- wie lopen er vooraan?

aan Kinderen:

- praten de mensen in dat land hetzelfde of anders?
- verstaat Abram die mensen wel of niet?

aan Kleuters:

- voor wie zijn de tenten op dit plaatje (do)?
- woont Abram in een huis?

aan Kinderen:

- blijft Abram altijd op één plaats?
- reist Abram wel of niet met de bus?
- hoe reist hij dan wel?
- logeert Abram in een hotel?

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.8.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 12:1.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft z'n werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- welke zin staat er in het doolhof op je werkblad?
- welke woordjes heb je bij de tweede oefening gevonden?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.8.1, voorgeknipte
1.8.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.8.1
ophangen, 1.8.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

"Abraham"

*liedjesboek:
A.W.N. II, nr. 3*

5. toepassing: vertrouwen in iemand hebben

a. activiteit

Maak een kleine hindernisbaan, met krukjes e.d. Blinddoek één van de kinderen en laat ze op het commando van een ander kind een parcours afleggen. Zorg ervoor Probeer dat ze allemaal een beurt krijgen.

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
blinddoek, materialen voor hin-
dernissen*

b. kringgesprek

- weten jullie wat het hebben van vertrouwen is?
- had jij vertrouwen in .... (naam van kind dat commando's gaf)
- waarom had jij vertrouwen in ... (naam van kind dat commando's gaf).

Nu begrijpen jullie waarom Abram vertrouwen had in God. Hij is een vriend van God.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
geen*

C.SLUITING

1. liedje

“Abraham”

*liedjesboek:
A.W.N. II, nr. 3*

2. gebed

Vandaag lieve God, vragen wij u drie dingen. Wij willen u heel goed begrijpen, zoals Abram. Wij willen heel veel van u houden, zoals Abram. Wij willen alles voor u doen, zoals Abram. Dat vragen wij u met heel ons hart. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

9. Abram en Lot gaan uit elkaar

GENESIS 13:1-13

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voor-beredding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

Abram had zich, na uit Egypte te zijn geko-
men, met al zijn bezit – ‘zeer rijk aan vee, aan
zilver en aan goud’ - zijn familie, zijn knechten
en Lot en zijn familie in Bethel gevestigd. Zijn

neef Lot is een vermogend man: ‘hij had schapen en runde-
ren en tenten’. Samen hebben zij teveel om bij elkaar te
kunnen blijven kamperen. De schrijver legt de nadruk op dat
samen zijn.

13: 1: en Lot met hem;

13: 4: en ook Lot, die met Abram meeging;

13: 6: dat zij tezamen bleven

Het leven van Abram is een leven van scheiden:

- hij moet weg uit zijn land, uit zijn maagschap
(=geboortestreek); en weg van zijn familie.
- hij moet zich scheiden van Lot, van Hagar en Ismaël, van
Isaak.

Op die manier wordt duidelijk, dat Abram en zijn
nakomelingen in staat moeten zijn een heilig, afgezonderd
volk te zijn. Dit is ook wat Israël telkens zal moeten ervaren.

De schrijver zet dat aspect van scheiding als contrast
met het samen zijn nog extra in de verf:

13: 6 : zodat zij niet tezamen konden wonen;

13: 8 : scheidt u toch van mij af;

13:11: en zij scheiden van elkander.

De reden tot dit scheiden was, dat hun vee gezamenlijk
te talrijk was om het samen te laten grazen en te drenken. De

tekst maakt erop attent dat er immers nog andere mensen in
het land wonen: ‘De Kanaänieten nu en de Ferezieten
woonden toen in het land’.

De eerstgenoemden vormden waarschijnlijk de stads-
bevolking in het land Kanaän. De anderen, de oorspronke-
lijke bevolking leefde waarschijnlijk op het platteland.
Beide staan oogluikend toe dat deze halfnomaden hun
tenten opslaan en hun vee in hun land laten grazen. Abram
wil geen twist (8) en stelt voor om uit elkaar te gaan. Hij, die
de oudste en de rijkste van beide partners is, laat toch Lot
kiezen. Dit is een edelmoedig gebaar en verraadt iets van
zijn karakter: van de keuze van Lot laat hij zijn keuze
afhangen. Het links of rechts gaan betekende toen naar het
noorden of naar het zuiden gaan (in dit geval vanuit Bethel
gezien). Lot gaat niet naar links of naar rechts, maar hij kiest
het oosten. (eigenlijk zuidoosten).

Hij trekt voor zich uit naar de vlakte en wendt dan naar
rechts af. Hij verkiest de zeer vruchtbare Jordaan streek
boven de heuvellanden en het Beloofde Land en plaatst zich
er zo buiten! Abram had hem die optie niet gegeven! Later
zal blijken dat Lots keuze zeer onverstandig was. De schrij-
ver voegt er immers onmiddellijk aan toe dat die keus
verkeerd was: ‘De mannen van Sodom nu waren zeer slecht
en zondig tegenover de Here’. (13).

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat je een ander voor moet laten gaan.

D. VERTELLING

1. laat in deze les de edelmoedigheid van Abram zien, die zijn toch jongere en minder machtige neef Lot eerst laat kiezen.
2. het kiezen van iets is minder belangrijk dan de reden waarom je iets kiest. Door de kleuters en kinderen te leren na te denken voor zij iets kiezen, wordt het gemakkelijker een goede keus te maken.
3. met de kleuters en kinderen kunnen we ons afvragen: "Gunnen we de ander het mooiste, het grootste en het lekkerste?"
4. het uit elkaar gaan, heeft steeds iets verdrietigs.
5. Abram wil geen twist, maar een soepele oplossing. Ook dat pleit voor hem. Hij gaat de strijd met zijn neef niet aan. Daar kunnen we de aandacht op vestigen: vermijden van ruzie draagt bij aan elkaars geluk.

B. WERKBOEKJE

1. antwoorden
zo kamelen, zilver, ezels, schapen, koeien, geiten, goud, tenten.
ma bedanken; heeft, krijgt
di links, rechts; rechts, links
wo beste
do grote stad, niet, land, geeft
vr 1. Abram, goud, zilver, schapen, geiten, kamelen
2. drinken, ruzie
3. gras, bergen
4. God, links
plaatjes: 4 - 3 - 2 - 1

2. leertekst
Genesis 13:9 - 'als jij naar links gaat, ga ik naar rechts'.

E. ADVIEZEN

1. zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroege kinderen op.
2. stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
3. bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

C. MATERIAAL

1. terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.9.3, 1.9.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (1.8.1).
2. inleiding
boodschappentas, portemonnee, boodschappenlijstje.
3. bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S3, S4, S5, S6, S7, S11, S13, S16,
figuren: 17, 21, 51, 89, 102, 124, 127, 153, 185, 203, 204)
platen van natuur en van een stad (of nog mooier kijkdozen van landschap en stad).
4. bespreking
werkboekje les 9, ingekleurde leertekstcirkel (1.9.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.9.2).
5. toepassing
appels, mesje.
6. liedboekjes
Alles Wordt Nieuw II, nr. 3
Elly en Rikkert II, nr. 14, 40
Sabbatliedjes 1 nr. 27

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

2. liedje

“ho stop”

3. gebed

Lieve Heer, wij zijn blij dat we allemaal samen in de kindersabbatschool zijn. Wij zijn blij dat wij samen met u bij elkaar horen. Help ons om dankbaar te zijn, voor alles wat we van u hebben gekregen. Laat ons niet alles voor onszelf houden. We kunnen best wat met anderen delen. In de naam van Jezus vragen we u dit. Amen.

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk

liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën), leid(st)er bidt hardop

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: Abrams tocht naar Kanaän

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- wie zie je op dit plaatje (1.9.3)?
- wat zegt God op een dag tegen Abram?
- wie wijst Abram de weg?

- wie gaan er op reis op dit plaatje (1.9.4)?
- wie lopen er nog meer mee in de karavaan?
- moeten ze wel of niet ver lopen?
- weten ze wel of niet waar ze naar toe gaan?

kijk naar de leertekstcirkel (1.8.1)

- wat zie je in de cirkel?
- wat was de leertekst?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje "Abram"

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

1.9.3, 1.9.4 en 1.8.1 (van vorige les)

liedjesboek:

A.W.N. II, nr. 3

2. inleiding: Freddy laat iemand voorgaan

a. vertelling

Freddy staat in de groentewinkel. Er zijn wel vijf mensen voor hem. Hij gaat van z'n ene op z'n andere heen staan. Wat duurt dat wachten lang. Een mevrouw die nu aan de beurt is, heeft heel veel nodig. En dan zijn er nog vier mensen voor hem. Er komt weer iemand de winkel in. Het is een oude mevrouw. Na een lange tijd is Freddy eindelijk aan de beurt. "Eén kilo a..." begint Freddy te zeggen. Maar naast hem hoort hij. "Twee kilo appels ..., alsjeblieft". Freddy kijkt naar de oude mevrouw naast zich. "Ach, was jij aan de beurt?" vraagt de mevrouw. Freddy knikt. "Ja, ik was eerder in de winkel. Ik zag u binnenkomen". "O, o, dan ben ik voor mijn beurt gegaan." zegt de oude mevrouw. "Maar u mag wel voorgaan", zegt Freddy vriendelijk. "Dat is heel aardig van je jongeman. Ik ben zo klaar. Dank je wel", zegt ze tegen Freddy. "Hier, deze appel is voor jou!"

b. liedje "nooit weerom"

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

boodschappentas, portemonnee, boodschappenlijstje

kringgesprek:

- is Freddy direct aan de beurt?
- wacht die oude mevrouw op haar beurt?
- wat doet Freddy als die mevrouw voor haar beurt gaat?
- wat zou jij doen? Mag je zeggen dat iemand voor z'n beurt gaat?

liedjesboek

Elly en Rikkert II, nr. 14

3. bijbelverhaal: Abram en Lot gaan uit elkaar

a. Lot

Abram woont met zijn hele familie dicht bij elkaar in tenten. Ook de knechten wonen in tenten. Lot is een neef van Abram. Hij woont ook met zijn tenten bij Abram. Hij heeft ook een vrouw, knechten en dieren. Dat zijn heel veel mensen en heel veel dieren die allemaal bij elkaar wonen.

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt*

materiaal:

B.I.V. 24a

(S6, S7, S13, S16, 17, 21, 51, 89, 102, 124, 127, 153, 203)

b. ruzie

De knechten van Lot krijgen ruzie met de knechten van Abram. Ze willen allebei het beste stuk grasland voor de dieren. Ze proberen elkaar weg te jagen. Abram hoort het. Dat kan zo niet langer. Er is geen plaats genoeg hier. Hij roept zijn neef Lot. "Wat moeten we doen?"

materiaal:

B.I.V. 24a

(S6, S7, S13, S16, 17, 21, 51, 89, 102, 124, 127, 153, 203)

c. Abram en Lot

Abram legt aan Lot uit wat er aan de hand is. Hij zegt: "Lot, we kunnen hier op deze plek niet meer samen wonen. Jij en ik hebben veel te veel dieren samen. Onze knechten maken steeds ruzie. We moeten ieder maar een eigen plek gaan zoeken". Abram loopt met Lot naar een heuvel. Vanaf die plaats kunnen zij een stuk van het land zien. God heeft dit land aan mij gegeven en Abram wijst om zich heen. "Zie je wel Lot. Er is plaats genoeg. Wie van ons zal naar links gaan? Naar het noorden! Wie van ons zal naar rechts gaan? Naar het zuiden!"

materiaal:

B.I.V. 24b

(S3, S4, S5, S11, S16, 17, 21, 185, 204)

d. Lot kiest

Lot kijkt goed om zich heen. Hij kijkt naar links en hij kijkt naar rechts. Maar hij wil niet naar het noorden en hij wil niet naar het zuiden. Hij wil recht voor zich uit gaan naar dat andere land! Want daar is het erg mooi en is er vooral heel veel gras voor zijn dieren. Lot zegt tegen Abram: "Oom Abram, ik ga niet naar links en ik ga niet naar rechts. Ik ga recht voor me uit. Ik ga naar het oosten. Ik ga naar dat land daar aan de overkant van de rivier."

materiaal:

B.I.V. 24b

(S3, S4, S5, S11, S16, 17, 21, 185, 204)

e. mooi en goed?

Na een tijdje gaan Lot en zijn familie en zijn knechten en zijn dieren weg. Ze gaan naar het andere land. Abram blijft in het land dat God hem heeft gegeven. Hij is hier gelukkig. Abram is tevreden. En Lot? De mensen in dat andere land zijn niet zo aardig als Lot heeft gedacht. Hij heeft wel genoeg voor al zijn dieren, maar zal hij wel gelukkig worden?

materiaal:

B.I.V. 24b

(S3, S4, S5, S11, S16, 17, 21, 185, 204)

platen van natuur en van een stad (of nog mooier kijkdozen van landschap en stad)

kringgesprek:

- wat is het verschil tussen een stad en een dorp?

- wat koos Lot?

- wat koos Abram?

- waarom koos Abram dat land?

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wie zijn die mensen op dit plaatje (zo)?
- van wie zijn de dieren?

aan Kinderen:

- wat bezit Abram allemaal?
- is Lot ook rijk of is hij arm?
- hoe komt dat?

aan Kleuters:

- wat zie je op dit plaatje (ma)?
- van wie is dit allemaal?
- wat doet Abram als hij bij Betel aankomt?
- wat is een altaar?

aan Kinderen:

- waarom maakt Abram een altaar?
- waarom wil Abram God bedanken?

aan Kleuters:

- waarover praten Abram en Lot op dit plaatje (di)?
- waarom kunnen ze niet bij elkaar blijven?

aan Kinderen:

- wie mag het eerste kiezen?
- wat zegt Abram tegen Lot als hij mag kiezen?

aan kleuters:

- wat doen Abram en Lot op dit plaatje (wo)?

aan Kinderen:

- welk stuk land kiest Lot uit?
- waarom kiest Lot voor het land dat in het oosten recht voor hem ligt?

aan Kleuters:

- hoe heet de stad op dit plaatje (do)?

aan Kinderen:

- waar gaat Lot wonen?
- wil God dat wel zo of heeft hij dat niet graag?
- waar gaat Abram wonen?
- waarom wil Abram daar wonen?

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.9.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 13:9.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft het werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- hoe heb je de koekjes verdeeld?
- welke woorden heb je ingevuld op het werkblad?
- welke illustraties horen bij welk verhaal?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.9.1, voorgeknippte
1.9.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.9.1
ophangen, 1.9.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

“nooit weerom”

*liedjesboek:
Elly en Rikkert II, nr. 14*

5. toepassing: eerlijk delen

a. activiteit

Neem bijvoorbeeld een appel of iets dergelijks en deel hem in gelijke parten (net zoveel als er kleuters/kinderen en leiding zijn). Maak één stuk een stuk groter. Laat elke kleuter/kind/leid(st)er een stuk pakken en vraag of ze het in hun hand willen houden.

Kijk of ze allemaal het grote stuk laten liggen. Laat de kleuters en kinderen niet reageren als er stukken worden gepakt. Reageer ook zelf niet maar maak je rondje af. Praat daarna over hun keuze. Als een kleuter of kind toch het grote stuk pakt, zorg dan dat hij of zij zich niet schuldig voelt. Laat de kleuters en kinderen daarna hun stuk lekker opeten.

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
appels en mesje*

C.SLUITING

1. liedje

“nooit weerom”

*liedjesboek:
Elly en Rikkert II, nr. 14*

2. gebed

Lieve Vader in de hemel, help ons om van Abram te leren dat ook wij met anderen delen wat we hebben en dat we hen eerst laten kiezen. Help ons ook om zo verstandig te zijn als Abram, die liever in het land van God bleef wonen, dan naar een land te gaan waar het er misschien wel mooier uit zag, maar waar het niet zo goed was. Niets is er beter dan te wonen waar u het goed vindt. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

10.

God belooft een baby aan Abram en Sara

GENESIS 17:1-8; GENESIS 18:1-6

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voor-bereding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

In de verhalencyclus van Abram komen zeven verhalen voor, waarin Abram een ontmoeting heeft met God! In sommige spreekt God tot Abram, in andere spreekt en verschijnt hij aan

hem. Ook hier in hoofdstuk 17 verschijnt God aan hem. Hij maakt het verbond wat hij met de aartsvader sloot (in hoofdstuk 15), nu erg concreet door het teken van de besnijdenis. Steeds weer in die verhalen komt de aan Abram gedane belofte van een talrijk nageslacht uitgebreider en met meer kracht terug. Het spitst zich nu toe op een lijfelijke zoon ondanks zijn 99 jaar en Sara's 90 jaar (17:1, 17, 19).

Abram kan dit niet geloven en lacht (God uit). Naast de belofte van het nageslacht is er ook die van het krijgen van het land. Het is intussen de vijfde maal dat Abram dit te horen krijgt, maar deze keer kan het niet missen: het land wordt voor het eerst bij name genoemd: Kanaän:

1. het land wat ik u wijzen zal. (12:1).
2. dit land zal ik uw nageslacht geven. (12:7).
3. het hele land wat je ziet zal ik u en uw nageslacht geven. (13:15).
4. ik geef dit land aan uw nageslacht van de Nijl tot aan de Eufraat. (15:18).
5. ik geef het ganse land Kanaän aan u en uw nageslacht. (17:8).

De manier waarop God aan Abram verschijnt (letterlijk: bij zich laat zien) wordt door de schrijver nooit of nauwelijks gepreciseerd, tenzij dan de opmerking in 17:22 waarin staat: "Toen God geëindigd had met hem te spreken, voer hij van Abram op". Met hoofdstuk 18 gaat het anders. In de vorm van een idyllisch verhaal over oosterse gastvrijheid ontmoet Abram God als een man. Abram weet aanvan-

kelijk niet wie die drie mannen zijn, die zijn gasten worden. Men vroeg in het Oude Oosten ook niet naar de naam van onbekende gasten. Het gastrecht was toen een religieuze plicht.

Omdat hij niet weet wie die mannen zijn, spreekt hij hen aan als gewone reizigers: 'mijnheer' (18:3) en niet 'Heer'. Pas in vers 10 begint het Abram duidelijk te worden, wie tot hem spreekt, want de voornaamste van hen kent hem en weet zelfs Sara's naam. Hij spreekt met gezag en vernieuwt de belofte betreffende de zoon. Nu is het Sara, die lacht (12) en God die vraagt waarom ze heeft gelachen (13). Sara weet niets anders te verzinnen dan het te ontkennen (15), waarop ze wordt terecht gewezen (15). Dit 'lachen' wordt van betekenis bij de naamgeving van Isaak, waarover later meer. In ieder geval duidt het onderstrepen door de schrijver van het lachen van zowel Abram als van Sara, op het voor hen onmogelijk geachte wonder. Daar er een precieze tijdsbepaling 'over een jaar' (18:19) wordt aangegeven en dit gegeven herhaald wordt in de tekst (18:14), heeft het er alle schijn van, dat de schrijver de beslistheid van Gods voornemen in het daglicht wil stellen. De rethorische vraag 'Zou voor de Here iets te wonderlijk zijn?' versterkt het idee, dat God juist dat onmogelijke wil doen plaatsvinden. De zoon zal er komen tegen alle logica in! Interessant is dat Abram niet met de reizigers zat te eten, maar bij hen stond. Het was normaal in die tijd, dat tegenover hoge bezoekers de gastheer niet mee at. In de drie mannen dient met geen drieënheid te zien (dit begrip hoort niet thuis in het Oude Testament), want twee van hen blijken engelen (letterlijk: boodschappers) te zijn. De derde man is God zelf (10, 17).

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat God zich aan zijn belofte houdt.

B. WERKBOEKJE

1. antwoorden
zo Abram, Sara, geen kinderen
ma drie, de voeten te wassen
di de man; Abram; de man;
wo over een jaar zal Sara een zoon
hebben
do nee, ze denkt dat ze te oud is om een baby
te krijgen.
vr * Drie zinnen met vetgedrukte woorden
naar keuze.
2. leertekst
Genesis 18:14-- 'over een jaar zal Sara een
zoon hebben'.

C. MATERIAAL

1. terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werk-
boekje (1.10.3, 1.10.4) en de ingekleurde
leertekstcirkel van de vorige les (1.9.1).
2. inleiding
knuffelhond.
3. bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S6, S7, S14, S15, S18,
figuren: 1, 18, 19, 37, 39, 171, 185, 195,
204, 207.
4. bespreking
werkboekje les 10, ingekleurde leertekst-
cirkel (1.10.1), voor elk kind één (al dan
niet gekleurde) leertekstcirkel (1.10.2).
5. toepassing
verkleedkleden.
6. liedboekjes
Elly en Rikkert I, nr. 6
Elly en Rikkert II, nr. 14, 40
Sabbatliedjes 1 nr. 27

D. VERTELLING

1. probeer de hoge leeftijd van Abram en Sara
aan de kleuters en kinderen duidelijk te
maken door middel van beide handen te
laten zien (9 x 10 + 1 x 9) of op een andere
wijze.
2. om het voor de kleuters en kinderen niet te
ingewikkeld te maken, spreken we - niet
zoals het bijbelverhaal zelf trouwens - ge-
woon over mannen, zoals zij zich ook aan
Abram laten zien. Wel blijkt dat één van
hen iets meer weet dan een 'gewoon' mens.
3. met wat kleden kunt u misschien een tent
maken. Het is niet bedoeld om te spelen,
maar als illustratief materiaal. De kleuters
en kinderen komen dan in de sfeer van het
Oude Oosten.

E. ADVIEZEN

1. zorg dat u tenminste een kwartier voor de
aanvang van het programma aanwezig bent.
Breng het lokaal in orde, leg het materiaal
klaar en vang vroege kinderen op.
2. stel voor u zelf een strak tijdschema op of
volg het voorgestelde schema op de voet
(met een horloge). Houd u er ook aan.
3. bereid uw materiaal tot in de puntjes voor.
U kunt jongelui of oudere leden inschake-
len voor het inkleuren van de tekeningen en
leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

2. liedje

“ho stop”

3. gebed

O God, onze hemelse Vader. We zijn zo blij met allerlei dingen die we in de kindersabbatschool kunnen doen: we kleuren, we horen bijbelverhalen, we horen muziek, we zingen, we bidden, we doen spelletjes en we hebben vriendjes. Voor alles wat we doen en voor al onze leuke ogenblikken in de kindersabbatschool. Dank u wel, hemelse Vader. Amen.

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

groeps- en werkvorm:

allen in een kring, leid(st)er verwelkomt

materiaal:

zie voorwoord

materiaal:

kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:

allen rondom de jarige, die op een stoel staat

activiteit:

aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk

liedboekje:

Elly en Rikkert II, nr. 40

groeps- en werkvorm:

in een kring (op de knieën), leid(st)er bidt hardop

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

zendingsbericht en - bloem

liedboekje:

Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: Abram en Lot gaan uit elkaar

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- wie zijn dat op dit plaatje (1.10.3)?
- is Abram wel of niet erg rijk?
- waarom is Lot ook rijk?
- kunnen Abram en Lot bij elkaar blijven wonen?
- wat gaan ze nu doen?

- wat doen Abram en Lot op dit plaatje (1.10.4)?
- wie mag er het eerste kiezen?
- Lot mag tussen rechts en links kiezen. Wat kiest hij?
- waarom kiest Lot niet rechts of links maar het land recht voor hem uit?
- wat kiest Abram?
- waarom kiest Abram voor dat land?

kijk naar de leertekstcirkel (1.9.1)

- wat zie je in de cirkel?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“nooit weerom”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:
1.10.3, 1.10.4 en 1.9.1 (van vorige les)

liedjesboek:

Elly en Rikkert II, nr. 14

2. inleiding: belofte maakt schuld

a. vertelling

Wat een lawaai, wat een geblaf. Woef, waf, grrr ... waf, blaft Boris in de gang. Boris logeert bij Betty en Freddy. Boris is de hond van de burens. Betty vindt het heel leuk dat Boris er is. Nu kan ze met Boris gaan wandelen.

En Freddy? Die is ook erg blij. Hij wilde altijd al een hond hebben. “Jullie moeten me eerst iets beloven”, zegt vader. “Boris mag hier logeren, als jullie hem ook uit laten. Mama en ik hebben er geen tijd voor. Spreken we dat af?” “Ja, ja natuurlijk pap, wij gaan voor Boris zorgen. Wij laten hem vier keer per dag uit. Goed?”

“Woef, waf ...”, blaft Boris. “Gaan we dan nu uit, waf?” Freddy stapt naar buiten samen met de hond aan de lijn. Maar wat is dat nu? Het begint te regenen, het plent. “Uh, uh ... nu wil ik liever niet meer naar buiten”, piept Freddy. “Nee, je moet nu even wachten, maar straks moet Boris wel even naar buiten,” zegt moeder. Boris kwispelt met z'n staart. Het lijkt wel of hij zegt: “Woef, Freddy, je hebt het toch beloofd, woef!”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

knuffelhond

kringgesprek:

- wat beloven Betty en Freddy?
- doet Freddy dat ook?
- wat zouden jullie doen?
- als je iets beloofd, moet je het dan ook doen?

b. liedje

“als je bidt”

liedjesboek

Elly en Rikkert I, nr. 6

3. bijbelverhaal: God bezoekt Abram en Sara

a. Abram woont in Kanaän

Abram woont in het land Kanaän. Abram woont niet in een huis. Ook niet in een flat of in een boot. Abram woont in een tent. Hij leeft niet een klein tentje, maar in een heel grote tent. Daarin liggen alle spullen van Abram en zijn vrouw Sara. Je kunt heel goed recht op staan in de tent. Er liggen mooie kleden op de grond. Ja, Abram en Sara zijn rijk. Maar er is één wens nog niet vervuld. Ze willen zo graag een kind hebben. Maar dat is niet gebeurd ....

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt*

materiaal:

*B.I.V. 25a met 19 zonder 1, 18, 37, 39.
(S6, S18, 185, 195, 207)*

b. Gods belofte

God is de beste vriend van Abram. Abram vertrouwt op God. God heeft hem een kind beloofd. Al een paar keer heeft God gezegd: "Abram, al dit land is van jou. Maar ook van je kinderen. En de kinderen van jouw kinderen!" Als dat toch eens zou gebeuren! Maar Abram is al heel oud. En Sara, zijn vrouw, ook. En ze hebben nog steeds geen kinderen. Zal God het vergeten zijn? "Weet je wat Abram", zegt God, "ik geef jou een nieuwe naam. Ik noem jou niet meer Abram, maar Abraham, omdat jij een vader zult worden van vele kleinkinderen en achterkleinkinderen. En dat worden veel volken die allemaal van jou afstammen".

materiaal:

*B.I.V. 25a met 19 zonder 1, 18, 37, 39.
(S6, S18, 185, 195, 207)*

c. Abram krijgt bezoek

Het is een hete dag. Abram zit in de schaduw voor de tent. Daar komen drie mannen aan. Abram ziet hen. Hij gaat naar hen toe. Hij nodigt hen uit. Misschien willen ze wel wat eten en drinken? Nu dat willen die mannen wel. Ze gaan ook in de schaduw zitten. Abram gaat gauw eten klaarmaken. Hij vindt het fijn om iets goeds aan zijn gasten te geven! De mannen eten en drinken. Abram eet niet mee. Hij staat bij hen onder de boom. De mannen hebben lekker gegeten en gedronken. Dan gaan ze met Abram praten.

materiaal:

*B.I.V. 25a
(S6, S18, 1, 18, 37, 39, 185, 195, 207)*

d. een zoon beloofd

Eén van de mannen vraagt: "Waar is je vrouw Sara?" Abram zegt: "In de tent". Sara luistert in de tent. Dan zegt de man: "Over een jaar zullen jullie een zoon hebben!" Sara heeft het ook gehoord. Wat zegt die man nu? Een zoon? Dat kan toch helemaal niet. Hij weet zeker niet hoe oud zij is en hoe oud Abram is! Daar moet Sara toch wel om lachen!

materiaal:

*B.I.V. 25a
(S6, S18, 1, 18, 37, 39, 185, 195, 207)*

e. beloofd is beloofd

De man hoort Sara lachen. Hij zegt: "Waarom lacht Sara?" Sara schrikt. Ze zegt vlug, dat ze niet heeft gelachen. Maar de man zegt: "Je hebt wel gelachen! Maar volgend jaar zal je een zoon hebben!" Dan staan de mannen op. Ze moeten weer verder. Abram loopt een eindje met hen mee. Ze praten nog wat met elkaar. En Sara? Ze lacht niet meer. Ze denkt na. Zou het dan echt waar kunnen zijn? Zou die man echt gelijk hebben? O, als dat eens waar zou zijn! Een zoon! Ja, God heeft het beloofd. En wat beloofd is, is beloofd!

materiaal:

*B.I.V. 25b
(S7, S14, S15, 1, 18, 37, 39, 171, 204, 207)*

4. bespreking

a. werkboekje

We nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wie zijn de man en vrouw op dit plaatje (zo)?
- zijn Abram en Sara wel of niet erg oud?

aan Kinderen:

- wat willen Abram en Sara zo graag?
- waarom zijn ze verdrietig?
- wat had God hen beloofd?

aan Kleuters:

- wat komen de mannen doen op dit plaatje (ma)?
- wat zegt Abram tegen hen?

aan Kinderen:

- hoeveel mannen komen er bij Abram op bezoek?
- waarom haalt Abram water?
- hoe zorgt Abram nog voor zijn gasten?

aan Kleuters:

- wat krijgen de bezoekers van Abram (di)?
- wat beloven ze aan Abram?

aan Kinderen:

- wie zegt er: Sara lach maar niet?
- wie zegt dat Sara in haar tent is?
- wie zegt dat Sara moeder zal worden?

aan Kleuters:

- waarom moet Sara zo lachen op dit plaatje (wo)?
- vindt ze van zichzelf en Abram dat ze te jong of te oud zijn?

aan Kinderen:

- wie zegt dat ze het toch moeten geloven?
- wat belooft God precies?

aan Kleuters:

- wat gaan de gasten van Abram op dit plaatje doen (do)?
- wat zeggen ze tegen Abram?

aan Kinderen:

- wat belooft één van de gasten aan Abram?
- hoe lang moet Abram nog wachten?
- gelooft Sara nu wel of niet wat de man zegt??

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.10.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 18:14.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft z'n werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- hoe heb je de woorden ingevuld?
- welke zinnen heb je gemaakt?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.10.1, voorgeknijpte
1.10.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.10.1
ophangen, 1.10.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

"als je bidt"

*liedjesboek:
Elly en Rikkert I, nr. 6*

5. toepassing: drie mannen bij Abram op bezoek

a. activiteit

Hebben jullie goed na het verhaal van Abram en Sara geluisterd?
Dan gaan we het nu naspelen.

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
verkleedkleden*

C.SLUITING

1. liedje

“als je bidt”

*liedjesboek:
Elly en Rikkert I, nr. 6*

2. gebed

Lieve God, wij houden van u omdat u van ons houdt. Wij willen altijd uw vrienden zijn, want u bent onze grote vriend. Wij weten dat als u ons iets beloofd, dat u dat dan ook doet. U had beloofd dat er nooit meer een grote overstroming zou komen zoals in de tijd van Noach en er is ook nooit meer zo'n grote overstroming geweest. U had beloofd dat er een verlosser voor ons zou komen en Jezus is gekomen. U belooft dat Jezus terug zal komen en wij weten dat het zal gebeuren! Wij weten dat we op u kunnen rekenen. Dank u wel daarvoor. Amen.

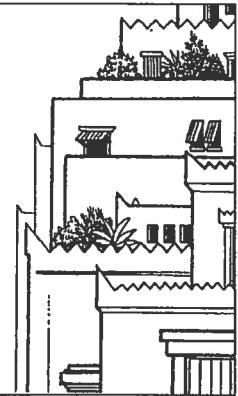
*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

11. Lot moet weg uit Sodom

GENESIS 17:1-8; GENESIS 18:1-6

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voor-beredding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

De steden van Sodom en Gomorra zijn de geschiedenis ingegaan, als de steden waar de homosexualiteit hoogtij vierde. Tevens worden ze aangehaald als een voorbeeld van de voltrekking van het laatste oordeel. De inwoners blijken inderdaad ook een zeer negatief gedragspatroon te vertonen:

1. zij schenden het gastrecht van de twee vreemdelingen
2. zij vormen de totaliteit van de bevolking,
  - van jong tot oud
  - de gehele bevolking
  - niemand uitgezonderd (4)
3. zij willen gemeenschap (sexuele omgang) hebben met deze mannen.
4. “nu zullen zij u meer kwaad doen dan hun”, zeggen ze tegen Lot. (9)
5. het geroep over hen is groot (machtig, overweldigend) en is tot bij de Heer opgestegen. (13)
6. de totaliteit van de daden van de stedelingen wordt met “ongerechtigheid” (afgeleid van “krom maken, ombuigen”; dus bewust en opzettelijk overtreden en verkeerd handelen) aangeduid. (5)
7. volgens de profeten van het Oude Testament bestond de ‘zonde van Sodom’ ook nog uit andere overtredingen:
  - corrupte rechtspraak (Jesaja 1:10)
  - ijdelheid en gulzigheid (Ezechiël 16:49)
  - leugen en onrechtvaardigheid (Jeremia 23:14)

Deze handel en wandel doet God besluiten de stad met al haar inwoners te vernietigen.

- wij gaan deze plaats verwoesten (12)
- want de Here gaat de stad verwoesten (14)
- om haar te verwoesten (13)
- en hij keerde die steden om (25)
- toen God de steden der streek omkeerde (29)

- en hij leidde Lot uit het midden der omkering (29)
- toen hij de steden waarin Lot had gewoond omkeerde (29).

Door de veelvuldige herhaling blijkt het gebeuren een definitief en onafwendbaar karakter te krijgen. Tegelijkertijd benadrukt de schrijver tevens de wens van God, dat Lot niet ten onder zal gaan:

1. omdat de Here hem wilde sparen (16)
  2. opdat gij niet verdelgd wordt (17)
  3. en hij leidde Lot uit het midden der omkering (29)
- Met deze drievoudige herhaling staat de redding van Lot door God buiten kijf.

Naast deze drie belangrijke gegevens uit het verhaal:

- a. slechtheid van de inwoners
  - b. vernietiging van de steden
  - c. de redding van het gezin van Lot,
- dient er nog op een aantal andere elementen te worden gewezen.

1. de twee engelen (19:1) zijn de twee mannen uit hoofdstuk 18, die bij Abraham hadden gegeten. Ze worden engelen genoemd, omdat ze werkelijk boodschappers (dit is de letterlijke vertaling van het Hebreeuwse woord voor engelen) zijn. Ze worden nog één keer (15) engelen genoemd, maar verder steeds als ‘mannen’ aangeduid (2,5,8,10,12,16).

Tussen Hebron - de plaats waar Abrahams tent stond - en Sodom, ligt ± 60 km. Dit betekent dat ze deze afstand in diezelfde middag hebben afgelegd en bij het vallen van de avond op de bestemming aankwamen.

2. de gastvrijheid van Lot is (net zoals die van Abraham is) - opvallend. Hij zal zeker niet de enige inwoner geweest zijn die in de poort zat. Toch is Lot de enige, die hen uitnodigt de nacht bij hem thuis door te brengen. Volgens

de regels van de oosterse wellevendheid, tonen de bezoekers zich eerst weigerachtig. Lot dringt aan (3) en neemt hen mee. Hij maakt zelf het eten klaar!

3. Lot beschermt zijn gasten tegenover de opdringerigheid en de eisen van de inwoners. De gast geniet in het Oude Midden Oosten onschendbaarheid: hem verdedigen en beschermen is de heilige plicht van de gastheer. Lot wil zelfs de eer van zijn dochters - die al ondertrouwd zijn - op het spel zetten, wat hem in moeilijkheden kan brengen ten aanzien van zijn schoonzoons (vanaf het ogenblik dat men de bruidsprijs aan de vader van het meisje had betaald, werd men al schoonzoon genoemd). Maar verder kost het hem ook nogal wat geld: hij moet dan de bruidsprijs aan beide terugbetalen!
4. Lot noemt de inwoners zijn 'broeders' (8), maar deze mening wordt door hen niet gedeeld. Voor hen is en blijft hij een vreemdeling (zo is het ook de jood door de eeuwen heen vergaan).
5. net als Abraham, pleit ook Lot bij de Allerhoogste (20-22), maar met dit verschil, dat hij voor zichzelf pleit. Abraham pleitte voor de inwoners van Sodom. Lot redt de stad, die vroeger Bela heette (14:2) en nu Zoar (=klein, kleinigheid) wordt genoemd (19:22) door de bezorgdheid om zichzelf.
6. Lots vrouw wordt een zoutpilaar. Wat er precies gebeurde en hoe het gebeurde, valt niet na te gaan. Haar nieuwsgierigheid, maar misschien nog meer haar hang naar de stad brengt haar ondergang teweeg. Er bevinden zich inderdaad zoutzuilen in de omgeving van de Dode Zee (in het Arabisch 'Zee van Lot' genaamd).
7. Lot zelf was ook niet zo enthousiast (verlies van al zijn bezit) om de stad en de streek te verlaten:
  - zij drongen bij Lot op spoed aan (15)
  - en toen hij talmde, grepen de mannen hem ... bij zijn hand, leidden hem uit en brachten hem bij de stad (15)
  - neen toch, mijn Heer ... (18)

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat God je wil redden van het gevaar.

B. WERKBOEKJE

1. antwoorden

zo twee - mannen

mensen - niet aardig

ruzie - maken

thuis - blijven

ma stad; slechte dingen; vrouw;

kinderen

di helemaal verbranden;

luisteren naar God en doen wat hij

zegt; God

wo ja; ja; nee; ja

do sparen, stad

vr 1. bij de poort

2. met zijn vrouw en dochters de stad uit.

3. niets

4. brand

2. leertekst

Genesis 19:15 – ‘ga vlug weg, met je vrouw en je dochters’.

C. MATERIAAL

1. terugblik

twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.11.3, 1.11.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (1.10.1).

2. inleiding

geen.

3. bijbelverhaal

viltmateriaal uitgave 1980!

achtergronden: S4, S7, S14, S15, S16,

figuren: 20, 37, 38, 39, 87, 89, 90, 91, 92,

99, 184, 200, 202, 204, 266, 324

dia's of foto's van grote steden.

4. bespreking

werkboekje les 11, ingekleurde leertekstcirkel (1.11.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.11.2).

5. toepassing

illustratie 1.11.5, stiften.

6. liedboekjes

Elly en Rikkert I, nr. 6

Elly en Rikkert II, nr. 40

Elly en Rikkert IV, nr. 49

Sabbatliedjes 1 nr. 27

D. VERTELLING

1. in plaats van Sodom en Gomorra wordt alleen van de grote stad melding gemaakt.
2. als er kleuters en kinderen zijn, die vragen welke verkeerde dingen de mensen deden, kunnen we antwoorden met concrete dingen zoals: jokken, elkaar slaan, e.d.
3. het is niet altijd gemakkelijk te luisteren naar God. Vaak willen wij anders, hoewel we wel weten, dat God het beste met ons voor heeft. Leg dit goed aan de kleuters en kinderen uit. Lot werd in één dag van heel rijk, straatarm. Geen wonder dat hij zolang aarzelde!
4. de vrouw van Lot, die veranderde in een zoutpilaar, wordt hier heel even genoemd. Het begrip zoutpilaar kennen de kleuters en kinderen niet en is voor hen hier niet van belang. Het belangrijkste is: Lots vrouw kan niet weg van haar leven, zoals zij dat gewend was in Sodom, zelfs niet als zij weet dat haar leven op het spel staat.

E. ADVIEZEN

1. zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroege kinderen op.
2. stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
3. bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk

2. liedje

“ho stop”

liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40

3. gebed

Lieve Vader, die in de hemel woont, wij zijn blij samen in de kindersabbatschool te zijn. We willen graag met u praten en voor u zingen. Samen willen wij ook graag naar de Bijbel luisteren en met elkaar over u praten. Help ons vandaag iets te leren over het verhaal van Lot die door God werd gered uit Sodom. Amen.

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën), leid(st)er bidt hardop

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: God bezoekt Abram en Sara

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- wie komen op dit plaatje bij Abraham op bezoek? (1.11.3)
- hoe behandelt Abraham zijn gasten?
- wat mogen ze in zijn tent doen?
- wat vertellen de gasten aan Abraham?
- geloven Abraham en Sara wel of niet dat zij vader en moeder worden?

- gaan de mannen wel of niet weg op dit plaatje (1.11.4)?
- wanneer komen ze weer terug?
- zullen Abram en Sara dan wel of niet vader en moeder zijn?
- wie heeft hun dit beloofd?

kijk naar de leertekstcirkel (1.10.1)

- wat zie je in de cirkel?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“als je bidt”

liedjesboek:

Elly en Rikkert I, nr. 6

2. inleiding: pas op voor gevaar!

a. vertelling

Moeder en Betty gaan naar de markt. Er lopen al veel mensen op straat. Sommige mensen hebben volle tassen, Betty weet al zelf de weg. Kijk, daar bij het stoplicht is het zebrapad. Daar steken ze over. En dan komt er nog een gevaarlijk stuk. Daar moet je oversteken over de tramrails. Betty en moeder wachten even. Ze kijken naar links en naar rechts. Ho, daar komt een tram aan. Toch maar even wachten. Opeens stapt een meneer op de rails. Hij wil gewoon doorlopen. “Hé, stop, stop!”, roept moeder. Ze steekt haar hand uit. De boodschappentas komt tegen die meneer aan, met een flinke klap! En dan dendert de tram langs. Zoef ... tingelingelingeling ... rinkel de trambel.

“O, pardon meneer, dat mijn tas in uw gezicht kwam”, zegt moeder geschrokken. “Nee, nee, u heeft m’n leven gered” stottert de meneer. “Dank u wel. Ik had geen tram gehóórd of gezien. U heeft me gered.”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

geen

kringgesprek:

- *wie liep er bijna onder de tram?*
- *hoe komt dat?*
- *wat deed moeder?*
- *“u heeft me gered” zegt de man. wat betekent dat?*

b. liedje

“als je van elkaar houdt”

liedjesboek

Elly en Rikkert IV, nr. 49

3. bijbelverhaal: Lot moet weg uit Sodom

a. Lot in de grote stad

Lot is weggegaan van Abraham. Lot mocht het eerste een stuk van het Beloofde Land kiezen, maar Lot wilde graag naar dat andere land met die grote stad. Nu woont hij in de grote stad. Het is daar wel anders dan bij Abraham. De mensen van de grote stad doen andere dingen dan Lot. Ze doen steeds maar verkeerde dingen, die pijn doen en kapot maken. De mensen van de grote stad vinden Lot een beetje raar. Hij is niet zoals zij. Nee, Lot zal altijd een vreemdeling zijn in die grote stad.

b. Lot krijgt bezoek

Op een dag komen er twee mannen naar de stad van Lot. Lot zit bij de grote poort. Hij ziet de twee mannen. Het is al laat. Straks zal het donker zijn. Lot gaat naar de mannen toe. "Kom toch bij mij thuis slapen. Dan kunnen jullie morgen verder reizen." De mannen willen eerst niet. Maar Lot vraagt het weer. Dan gaan de mannen met Lot mee.

c. Lot wordt gewaarschuwd

De mannen eten bij Lot. Dan willen ze gaan slapen. Maar de mannen van de grote stad willen de twee mannen kwaad doen. Ze zeggen tegen Lot: "Breng ze naar buiten!" Lot wil dat niet. Hij moet hen beschermen. Hij heeft hen in zijn huis. De twee mannen zeggen tegen Lot: "Je moet hier weggaan. Dit is een stad, waar heel veel slechte dingen gebeuren. God zal de stad verwoesten. Ga vlug met ons mee met je vrouw en dochters!" Weggaan? Weg uit de stad? Maar hier heeft Lot immers alles. Hij heeft hier zijn huis en hij is hier rijk. Hij kan toch niet alles zomaar achterlaten! Nee, Lot wil niet meegaan.

d. uit de stad

De mannen waarschuwen Lot nog een keer. Dan nemen ze hem bij zijn hand. De vrouw en dochters van Lot gaan ook mee. Vlug gaan ze weg uit die grote stad. Ze moeten rennen. Ze mogen niet één keer omkijken naar de stad. Ze moeten vluchten naar de bergen. Daar zullen ze veilig zijn. Daar hollen ze, Lot, zijn vrouw en zijn twee dochters. Wat zal er straks gaan gebeuren?

e. arm maar gered

De vrouw van Lot moet maar steeds denken aan haar mooie huis. Aan haar spullen, die ze achter moet laten. Wat zal er toch mee gebeuren? Zijn ze nu alles kwijt? Zijn ze nu niet rijk meer, maar arm! Ze kijkt even achterom. Dan blijft ze staan en blijft ze kijken. De stad wordt verwoest. Lot en zijn twee dochters rennen verder. Nee, niet omkijken, hebben de mannen gezegd. Einde-lijk zijn ze in de bergen. Daar zijn ze veilig. Lot is wel arm, maar hij is gered!

groeps- en werkvorm:

in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt

materiaal:

B.I.V. 26b zonder 20, 37, 38, 99, 184, 266, 324.

(S7, S14, S16, 204)

dia's of foto's van grote steden

materiaal:

B.I.V. 26a met 20, 37, 39, 200 zonder 87, 89, 90, 91, 92, 202.

(S4, S7, S15, 20, 37, 39, 200)

materiaal:

B.I.V. 26a,

(S4, S7, S16, 87, 89, 90, 91, 92, 202)

materiaal:

B.I.V. 26b zonder 184, 266, 324

(S7, S14, S16, 20, 37, 38, 99, 204)

materiaal:

B.I.V. 26b

(S7, S14, S16, 20, 37, 38, 99, 184, 204, 266, 324)

activiteit: leid(st)er zegt gedichtje op, kleuters/kinderen herhalen en maken er gebaren bij.

Kijk eens, kijk eens, wie is dat? - hand boven ogen houden.

Dat is Lot uit de grote stad. -

weids gebaar maken met handen

Maar, wat doet Lot dan daar? -

fronsen met wenkbrouwen

Lot, hij vlucht naar het gevaar -

armen bewegen als in looppas

Lot vlucht naar de bergen heen -

maak met handen bergen

Maar God laat hem niet alleen-

schud hoofd heen en weer.

God heeft goed op hem gelet.

Arm is Lot, maar hij is gered! -

vouw handen als in gebed

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wie zit er bij de poort van de stad (zo)?
- wat zegt hij tegen de twee mannen die er aankomen?

aan Kinderen:

- bij wie mogen de twee bezoekers logeren?
- wat willen de mensen van de stad met deze mannen doen?
- wat zegt Lot tegen hen?
- welke woordjes horen bij elkaar?

aan Kleuters:

- wat doen de bezoekers op dit plaatje (ma)?
- van wie kregen ze dat?

aan Kinderen:

- hoe zorgt Lot voor zijn bezoekers?
- wat zeggen de bezoekers tegen Lot?

aan Kleuters:

- waarom zijn de twee mannen bij Lot op dit plaatje (di)?
- wie heeft de twee mannen naar Lot gestuurd?

aan Kinderen:

- wat gaat er met de stad gebeuren? wat moet Lot dan doen?
- wie geeft hem die goede raad?
- waarom geeft God hem die goede raad?

aan Kleuters:

- wie is deze vrouw op dit plaatje (wo)?
- vind je dat zij wel of niet vrolijk kijkt?
- waarom kijkt ze dan verdrietig?
- hoeveel kinderen heeft Lot?

aan Kinderen:

- is Lot wel of niet rijk? hoe weet je dat?
- moet Lot weg uit de stad?
- wat mag Lot wel of niet meenemen?
- vindt Lots vrouw dat wel of niet moeilijk?

aan Kleuters:

- wat zie je allemaal op dit plaatje (do)?
- hebben Lot en zijn familie wel of geen spullen bij zich?
- wat gebeurt er met de stad als ze zijn weggegaan?

aan Kinderen:

- moeten ze snel weg lopen?
- wat mogen ze niet doen?
- wat heb je gevonden in Genesis hoofdstuk 19 vers 16.

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.11.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 19:15.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft z'n werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- welke plaatjes heb je op je werkblad ingeplakt?
- welke antwoorden heb je gegeven?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.11.1, voorgeknijpte
1.11.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit: leertekst laten opzeg-
gen, 1.11.1 ophangen, 1.11.2 uit-
delen en op plakken*

c. liedje

“als je van elkaar houdt”

*liedjesboek:
Elly en Rikkert IV, nr. 49*

5. toepassing: een reddingsboot

a. activiteit

Reddingsboeien worden vaak gebruikt om mensen te redden. Vandaag gaan wij een reddingsboei maken als herinnering.

b. kringgesprek

- wie is er wel eens gered?
- wat is redden eigenlijk?
- kennen jullie beroepen van mensen die redden?
- moeten wij naar God luisteren?
- wil God ons altijd redden als we in nood verkeren?
- wat moeten we doen als we in nood zijn?
- moeten we dan ook naar God luisteren?

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
illustratie 1.11.5, stiften.*

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
geen*

C.SLUITING

1. liedje

“als je van elkaar houdt”

*liedjesboek:
Elly en Rikkert IV, nr. 49*

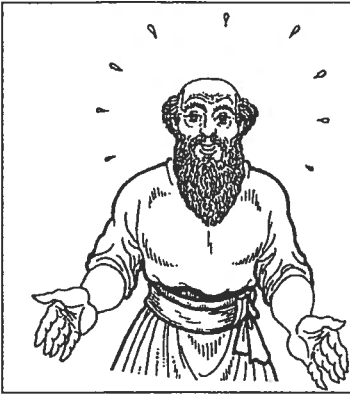
2. gebed

O God, die ons beschermt, blijf altijd bij ons. ‘s Morgens en ‘s avonds, overdag en ‘s nachts. Blijf altijd bij ons om ons te helpen! Net zoals u dat met Lot heeft gedaan. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

12. God en Abram zijn dikke vrienden

GENESIS 21:1-8; 22:16-20

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onder-richten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voor-bereding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

In dit *eerste* tekstgedeelte (Genesis 21:1-8) wordt door de schrijver kort stilgestaan bij de geboorte van Isaak. Hij legt de nadruk op het feit dat

- God zijn belofte heeft waargemaakt (1),
- Abraham en Sara oud bejaard waren (2, 5 en 7),
- Abraham een gehoorzaam man was (4),
- de naam van de zoon Isaak te maken heeft met het *lachen* van Abraham (17:17), Sara (18:12, 13,15) en ieder die het hoort (21:6).

De betekenis van de naam in het Hebreeuws Jitschak is 'hij lacht', zodat de naamgeving in verbinding werd gebracht met wat zich rondom de belofte en de verwerkelijking ervan heeft afgespeeld.

Het *tweede* tekstgedeelte (Genesis 22) is een juweeltje van Hebreeuwse letterkunde, zowel naar vorm als naar inhoud. Het komt slechts werkelijk goed tot zijn recht, als men het in de totaliteit van de verhalen over Abraham plaatst. In deze verhalen komt tot uiting, dat Abraham een man is, die op zijn weg God herhaalde malen heeft ontmoet en dit op diverse wijzen. Dit wordt duidelijk uit het onderstaande rijtje:

- 12:1 de Here nu *zei* tot Abraham.
12:7 toen *verscheen* de Here aan Abraham
13:14 en de Here *zei* tot Abraham
15:1 hierna kwam het *woord* des Heren tot Abraham in een gezicht.
17:1 toen Abraham negenennegentig jaar oud was, *verscheen* de Here aan Abraham.
18:1 en de Here *verscheen* aan hem.
22:1 hij *zei* tot hem.

God sprak met Abraham en verscheen (letterlijk: liet zich zien) aan hem. Men kan dan ook terecht van Abraham

zeggen, dat hij een ziener of een profeet (20:7) was. Hoe dan ook, bij elke ontmoeting blijkt een beproeving of een zegen aan Abraham ten deel te vallen. Zo kunnen we zeggen, dat Abraham op zijn levensweg ervaringen met God heeft opgedaan. Bij een nauwkeurige studie van de teksten blijkt, dat deze ontmoetingen steeds intiemer en intenser worden. Er ligt een groot verschil tussen de eerste (12:1) en de laatste (22:1) beproeving!

12:1 Abraham vertrekt naar het *ongewisse* uit het leven van de *herinnering*, (uit zijn land, uit zijn geboortestreek en uit zijn vaders huis) uit de wereld van de *vaderen* en uit de wereld van het *verleden*.

22:1 Abraham vertrekt naar het *ongewisse* uit het leven van de *verwachting* (een talrijk nageslacht, een grote naam en het bezit van Kanaän), uit de wereld van de *zonen* en uit de wereld van de *toekomst*.

Met andere woorden: de *eerste* keer weet hij, dat hij gaat naar de *belofte*, de *tweede* keer weet hij (voorzover hij zien kan), dat hij gaat naar de *opheffing van die belofte*, en wel door zijn eigen daad (de zoon doden waarop de belofte rust)!

De reactie van Abraham dwingt bewondering af: in beide gevallen spreekt hij niet, maar hij handelt. Hij toont zich hierin en in het verdere gebeuren de man van de *gehoorzaamheid* aan en van het *vertrouwen* (=geloof) in God. Niet voor niets wordt hij dan ook de vader van het geloof genoemd.

Het verhaal op zich is ontdaan van overdaad, opsmuk en breedsprakigheid. Het is aandoenlijk ondanks het feit, dat het niet spreekt van stemmingen, gevoelens, smart, verdriet, angst of wanhoop. Het vertelt alleen wat er gebeurde zonder er moraliserende opmerkingen aan toe te

voegen. En misschien juist daarom heeft de westerse mens steeds moeite met dit gegeven: hoe kon God zo iets van zijn vriend Abraham verlangen!?

Deze offerdaad moet worden gezien in het licht van die tijd en die cultuur waarvan Abraham deel uitmaakte. Kinder- en mensenoffers waren in en rondom Kanaän niet ongewoon.

Men gaf aan de godheid datgene, waarvan men het meeste hield; meestal de eerstgeborene (bij mens en dier). Het oude testament vermeldt dan ook van dergelijke offers (2 Koningen 16:3; 21:6; 23:10), maar wijst ze ook sterk af (Exodus 13:33; 34:20 en Micha 6:7,8).

De God van het oude testament wil absoluut geen kinder- en mensenoffers. Het verhaal van het offer van Isaak is dan ook bedoeld om een duidelijk en absoluut einde te maken aan dit gebruik, zoals de heidenen dat gewend waren. God zegt: "Nee, Abraham, dat is niet de bedoeling, daarvoor gebruik je een dier, maar niet je eigen zoon!" Abraham mag van God zijn kind niet aan de overheersende gewoonten en invloeden van de maatschappij, waarin hij leefde, opofferen.

We hebben hier dus niet met een wrede God te maken, maar met een liefdevolle God, die een vriend van Abraham wil zijn en hem wil behoeden voor het volgen van de weg der heidenen. Hij wil uit Abraham een groot en heilig volk doen groeien, dat tot zegen voor alle volken der wereld zal moeten worden.

Dat dit de grootste beproeving voor Abraham is geweest, is duidelijk: datgene waarin hij na die lange en moeilijke weg was gaan geloven, moest hij door één daad vernietigen. Natuurlijk was het ook moeilijk voor hem, omdat hij van zijn lang verwachte zoon hield. De hoogste beproeving draait echter op de grootste belofte en zegen uit (22:16-18)!

God had met hem het beste voor en wilde hem duidelijk maken, dat hij een God was, waarop Abraham kon rekenen!

Het samengaan van Abraham en Isaak (6,8 en 19) toont de eensgezindheid van vader en zoon, zowel voor als na de beproeving! Isaak ging dus met de opdracht akkoord en werkte eraan mee.

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat je een dikke vriend van God moet zijn.

B. WERKBOEKJE

- antwoorden
zo blij, zoon, Isaak.
ma ze bedanken God
di Abram, Isaak, Abram, Isaak
wo sterren, zand
do jij hebt naar mij geluisterd
vr 1. vrienden;
2. vrienden, Abraham, God, persoonlijk antwoord; ja
- leertekst
'Genesis 22:18 – 'jij hebt naar mij geluisterd'

C. MATERIAAL

- terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.12.3, 1.12.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (1.11.1).
- inleiding
boek, schrift, pen, lineaal.
- bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S6, S7, S12, S13, S14, S16, S18,
figuren: 17, 18, 28, 87, 89, 90, 94, 112, 114, 118, 127, 131, 153, 185, 195, 207, 211, 264, 265, 329.
zandbak of bakje zand.
- bespreking
werkboekje les 12, ingekleurde leertekstcirkel (1.12.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.12.2).
- toepassing
illustratie 1.12.5; 1.12.6; kleurtjes, stiften, lijm, papier.
- liedboekjes
Bijbelse Liedjes voor Kleuters, nr. 4
Elly en Rikkert II, nr.40
Elly en Rikkert IV, nr. 49
Sabbatliedjes 1 nr. 27

D. VERTELLING

- het offeren van Isaak wordt niet verteld.
  - het begrip 'offer' is nog een te moeilijk begrip voor de kleuters en kinderen.
  - het vastbinden en het bijna toesteken met het mes is veel te sensationeel voor de kleuters en kinderen.
  - daar dat het verhaal te spannend is, zal de kleuter/het kind het verhaal op zich onthouden en niet de betekenis erachter.
- natuurlijk kunt u als illustratiemateriaal voor het bijbelverhaal hier uitstekend de zandbak gebruiken. Zorgt u ervoor dat alle figuren klaar liggen?
- door middel van dit verhaal kunnen we de hechte vriendschap tussen de kleuters en kinderen stimuleren.

E. ADVIEZEN

- zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroege kinderen op.
- stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
- bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk

2. liedje

“ho stop”

liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40

3. gebed

Lieve Vader in de hemel, dank u wel voor de kindersabbatschool en dat we iedere week op sabbat mogen komen om weer over u te horen vertellen. Help ons vandaag dat we goed zullen opletten bij het verhaal van Abraham en Isaak. Zegen ons op deze dag. Amen.

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën), leid(st)er bidt hardop

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: Lot moet weg uit Sodom

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- wie zijn de drie mannen op dit plaatje (1.12.3)?
- wat kwamen de bezoekers aan Lot vertellen?
- wie gaf Lot die goede raad?
- wat moest hij precies doen?
- en wat mocht hij niet doen?

- wat gebeurt er op dit plaatje (1.12.4)?
- wat hadden Lot en zijn familie allemaal meegenomen?
- waarom heeft God hen gewaarschuwd?

kijk naar de leertekstcirkel (1.11.1)

- wat zie je in de cirkel?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“als je van elkaar houdt”

liedjesboek:

Elly en Rikkert IV, nr. 49

2. inleiding: doe jij wat de juf of meester zegt?

a. vertelling

Als Betty bij haar school komt met haar fiets, ziet ze een taxi stoppen. En wie komt eruit met een been in het gips? Delia! “Ik heb mijn been gebroken,” zegt Delia. “Ik ben van de trap gevallen. Nu kan ik een hele tijd niet lopen. En naar school kan ik ook niet. Ik raak achter met lezen en schrijven en rekenen. O, o ... hoe moet dat nu?”

De juf hoort wat Delia aan Betty vertelt. Dan zegt de juf tegen Betty: “Misschien kun jij haar wel helpen?” “Zal ik iedere dag jouw boeken en schriften meenemen? vraagt Betty. Dan kun je thuis alles maken”. “Wil je dat echt voor haar doen?” vraagt de juf. “Natuurlijk,” zegt Betty, “wil ik dat doen. Ik wil je graag helpen.”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

boek, schrift, pen, lineaal.

kringgesprek:

- *laat boek, schrift, pen en lineaal zien.*
- *wat gaat Betty hiermee doen?*
- *waarom doet ze dat voor Delia?*
- *wat hebben jullie wel eens voor je vriendje of vriendinnetje gedaan?*

b. liedje

“geboorte van Isaak”

liedjesboek

Bijbelse liedjes voor Kleuters nr. 4

3. bijbelverhaal: Abram

a. de geboorte van Isaak

Abraham en Sara krijgen een kindje. Dat heeft die man gezegd, die op bezoek kwam. Nu is het bijna een jaar later. Sara en Abraham krijgen een kindje. Het is een klein jongetje. Wat zijn Abraham en Sara blij! Ze noemen hem Isaak. Nu zijn Sara en Abraham toch vader en moeder geworden. Nu mogen ze eindelijk voor hun eigen kind zorgen. Wie had dat ooit gedacht!

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt*

materiaal:

*B.I.V. 25a zonder 1, 37, 39 met 94, 112
(S6, S18, 18, 94, 112, 185, 195, 207)*

b. Isaak

De kleine Isaak groeit goed. Hij wordt steeds groter. Als Isaak geen baby meer is, is er een groot feest. Iedereen wordt door Abraham uitgenodigd. Iedereen moet zien hoe groot Isaak al is geworden!

materiaal:

*B.I.V. 25a zonder 1, 37, 39 met 87, 89, 94, 114, 127
(S6, S18, 18, 87, 89, 94, 112, 114, 127, 185, 195, 207)*

Isaak woont in een tent bij zijn vader en moeder. Abraham, zijn vader, is een rijk man. De tent waarin ze wonen is niet zomaar een tent. Nee, het is een grote tent. Abraham heeft erg veel dieren. Daar zorgen een heleboel knechten voor. Al die dieren zijn later voor Isaak, als hij groot is.

c. Gods vraag

Abraham praat veel met God en hij luistert goed naar God. God houdt immers veel van hem! Op een dag vraagt God aan Abraham: "Abraham, wil je mij Isaak, je enige zoon, geven?" Abraham houdt erg veel van God. Maar Abraham houdt ook heel veel van zijn zoon. Zou hij Isaak weer aan God moeten geven? Dat kan toch niet. Hij heeft zo lang moeten wachten voor hij Isaak kreeg. Moet hij hem nu teruggeven? God zegt: "Ga met Isaak naar de berg. Daar moet je hem aan mij geven!"

materiaal:

*B.I.V. 27a
(S6, S12, S14, S16, 17, 28, 90, 114, 153, 265)*

d. Abraham en Isaak

Daar lopen een paar mannen. Het zijn Abraham, Isaak en twee knechten. Ze gaan naar de berg toe. Ze stoppen onderaan de berg. Nu gaan alleen Abraham en Isaak verder.

materiaal:

*B.I.V. 27b
(S7, S12, S13, 18, 118, 131, 211, 264, 329)*

Op de berg zal Abraham toch maar doen wat God heeft gevraagd. Abraham zal aan God zijn zoon Isaak geven. Ze lopen samen naar boven, de berg op. Als ze boven zijn, hoort Abraham een stem. Het is Gods stem. Dank je wel Abraham, maar doe het toch maar niet! "Ik hoef Isaak, je zoon, niet. Ik zie, dat je hem wel wilt geven. Ik zie nu hoeveel je van mij houdt. Neem Isaak maar weer met je mee!"

e. Gods belofte

Abraham is erg blij. Nu is hij toch Gods vriend en hij heeft ook nog zijn zoon Isaak! God zegt: "Abraham, omdat je zoveel aan mij wil geven, zal ik jou wat geven. Je zult zoveel kleinkinderen en achterkleinkinderen krijgen, dat je ze niet zult kunnen tellen! Zoveel als de sterren aan de hemel en zoveel als het zand aan de zee!"

materiaal:

*B.I.V. 27a
(S6, S12, S14, S16, 17, 28, 90, 114, 153, 265)
zandbak of bakje zand*

Opgelucht gaan Abraham en Isaak weer naar beneden. Blij gaan ze met de knechten weer naar huis. Wat fijn om zo'n goede vriend als God te hebben!

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wie zijn de mensen op dit plaatje (zo)?
- waarom is de geboorte van dit babytje zo bijzonder?

aan Kinderen:

- wie had beloofd dat ze een kindje krijgen?
- wat heb je bij je opdrachtje ingevuld?

aan Kleuters:

- wie zie je op dit plaatje (ma)?
- wat eet Isaak als hij nog een baby is?
- wordt Isaak wel of niet groter?
- wat kan hij allemaal wel en wat kan hij nog niet?

aan Kinderen:

- zijn Abraham en Sara blij met Isaak?
- wat zeggen Abraham en Sara tegen God?

aan Kleuters:

- wat doen Abraham en Isaak op dit plaatje (di)?
- helpt Isaak zijn vader wel of niet?

aan Kinderen:

- wat vraagt God aan Abraham?
- waar gaat hij met Isaak naar toe?
- wat heb je bij je opdrachtje ingevuld?

aan Kleuters:

- wie zie je hier op het plaatje staan (wo)?
- mag Isaak altijd bij Abraham blijven?

aan Kinderen:

- hoeveel kleinkinderen zal hij krijgen?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- wat betekent dat precies?

aan Kleuters:

- welk dier zie je op dit plaatje (do)?
- zijn Abram en Isaak wel of niet blij dat ze weer samen naar huis kunnen gaan?

aan Kinderen:

- wie zijn er dikke vrienden?
- waarom zijn zij dikke vrienden van elkaar?
- doe jij wel of niet wat God zegt?

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.12.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 22:18.
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft z'n werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- welke woorden heb je ingevuld op je werkblad?
- welk woord staat in de vette hokjes?
- wie zijn dikke vrienden?
- wie is jou beste vriend of vriendin?
- is God ook jouw vriend?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.12.1, voorgeknijpte
1.12.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.12.1
ophangen, 1.12.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

“geboorte van Isaak”

*liedjesboek:
Bijbelse liedjes voor Kleuters nr. 4*

5. toepassing: een boekje maken

a. vertelling

In deze les laat God zien dat als hij iets beloofd, dat hij dat ook doet. Hebben jullie goed naar het verhaal geluisterd. Maak dan je eigen boekje over dit verhaal.

b. activiteit

Een boekje maken met de illustraties van de les. De kleuters/kinderen mogen de illustraties in de juiste volgorde plakken en de schrijvertjes mogen er ook hun verhaal bij schrijven.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
geen*

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
illustratie 1.12.5; 1.12.6; kleur-
tjes, stiften, lijm, papier.*

C.SLUITING

1. liedje

“geboorte van Isaak”

*liedjesboek:
Bijbelse liedjes voor Kleuters nr. 4*

2. gebed

Here God, dank u dat u onze grote vriend wil zijn. Dank u ook dat u zo goed voor ons zorgt. Dank u voor het voorbeeld van Abraham. Laat ons vandaag doen wat u wilt. U kunt door onze mond praten. U kunt door ons hoofd denken. U kunt door onze wil handelen. U kunt ons hart met liefde vullen. Met liefde voor u en voor iedereen. Amen.

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

13. Abram zoekt een goede vrouw voor Isaak

GENESIS 24

Lees één of meerdere keren aandachtig dit bijbelgedeelte. Denk erover na en probeer u zelf erdoor te verrijken, zodat U een beter instrument kunt zijn om de kleuters/kinderen te onderichten. Vraag aan de Here God om u te helpen bij de studie van de informatie (I), de voorbereiding (II) en het programma in de sabbatschool (III).

I. INFORMATIE - UITLEG - VORMING

Dit vrij lange verhaal is mooi en charmant. Het verloop van de gebeurtenissen is eenvoudig en vloeiend:

- Abraham geeft Eliëzer een opdracht (1-9)
- de reis van Eliëzer (10-61)
- ontmoeting Isaak-Rebekka (62-67).

Abraham is hoogbejaard en Sara is gestorven (23:19). Hij vindt het nodig - nu hij nog in leven is - maatregelen te treffen voor het huwelijk van zijn zoon Isaak. Per slot van rekening had God hem een talrijk nageslacht beloofd. Nu regelt hij dit waarschijnlijk zonder Isaak daarin te betrekken. Dat het voor Abraham om een dooernstige zaak gaat, blijkt uit de eed, die hij door zijn belangrijkste knecht laat zweren! Eliëzer moet bij de 'Here, de God des hemels en der aarde' zweren. Maar ook de inhoud van de eed verradt het serieuze van de zaak. Eerst negatief:

- gij geen vrouw zult nemen uit de dochters der Kanaänieten, in wier midden ik woon (3,37);
- wacht u ervoor mijn zoon daarheen terug te brengen (6 en 8).

Het verbod klinkt tweemaal en vrij absoluut! Daarna positief:

- gij zult naar mijn land en naar mijn maagdschap gaan om een vrouw te nemen voor mijn zoon Isaak (4, 7, 38 en 40).

Dit uitdrukkelijk positieve komt viermaal voor en versterkt daardoor het vorige met klem. Abraham laat er geen twijfel over bestaan, dat de vrouw voor zijn Isaak uit zijn stam of clan moet komen. Het gaat hier niet om de zuiverheid van het ras veilig te stellen, maar om de vrijwaring van zijn zoon voor de onzedelijkheid van de Kanaänieten! De huwelijksverbintenissen van Esau (26:34 e.v.) met Kanaänitische vrouwen hebben nooit de goedkeuring van de patriarchen kunnen wegdragen (27:46; 28:1b).

Ook wil hij niet dat Isaak naar haar toe gaat, maar dat

de vrouw naar hem toe komt. Isaak moet absoluut in het aan hem beloofde land blijven! Wanneer Eliëzer de mogelijkheid oppert dat de vrouw in kwestie (5 en 39) misschien niet mee wil komen, reageert Abraham heftig: Isaak mag in elk geval niet gaan, en als zij niet wil, dan gaat het niet door en is Eliëzer van zijn plicht ontslagen (8 en 41)!

Voor Abraham is een compromis uitgesloten. Het verhaal spitst zich daarna toe op de plichtsgetrouwheid van Eliëzer, die zijn opdracht zeer nauwgezet en met de betrokkenheid van zijn hele persoon uitvoert. Hij legt de lange afstand af en betreft daarna, in deze toch al niet gemakkelijke kwestie, God ten volle in zijn probleem (12): de familie van Abraham vinden. Daarbij vraagt hij een teken van God. Niet zo maar wat, maar een teken dat aan een hele reeks van voorwaarden moet voldoen: het meisje dient

- precies de verlangde woorden te spreken,
- precies de verlangde handelingen uit te voeren.

Van toeval kan dan geen sprake zijn! En het gebeurt zoals hij het zich had voorgesteld. Een teken dat ondanks de vele voorwaarden, zich toch realiseert, kan niet anders dan van God komen en betekent dan meteen, dat God ook juist dit meisje Rebekka voor Isaak heeft gekozen.

Eliëzer is hiervan ondersteboven en zijn dankgebed liegt er dan ook niet om: 'Geprezen zij de Here, de God van mijn heer Abraham, die zijn goedertierenheid (=betrokkenheid, solidariteit) en trouw (=waarachtigheid) niet onttrokken heeft aan mijn heer, ...'

Eliëzer stelt vast, dat God zijn meester - ook nu hij oud is geworden - niet in de steek laat, maar integendeel duidelijk maakt, dat deze nog altijd op hem kan rekenen en bouwen.

"... wat mij aangaat, de Here heeft mij geleid..."

Met andere woorden: Eliëzer twijfelt er geen minuut aan of God achter dit teken staat; dit staat voor hem als een paal boven water!

De gesprekken bij Laban hebben één punt gemeen: Eliëzer wil zo snel mogelijk met Rebekka naar Kanaän vertrekken en stelt dan ook alles in het werk om dit uit te voeren. Zeer interessant zijn de woorden, die hij aan Laban en Betuel, de ouders van Rebekka, richt: "nu dan, indien gij liefde en trouw wilt bewijzen aan mijn heer ..." (49)

Het woordpaar, liefde en trouw is in het Hebreeuws precies hetzelfde als wat in vers 27 wordt gebruikt. De vertaling van het N.B.G. heeft echter de eerste keer (27) niet 'liefde', maar het woord 'goedertierenheid' staan. Eliëzer wil dus eigenlijk aan hen vragen of zij aan Abraham, net zoals God dat heeft gedaan, betrokkenheid en waarachtigheid willen bewijzen. Anders gezegd: mag Abraham op 'daadwerkelijke' steun in deze zaak rekenen? Krijgt hij 'werkelijk' hun dochter voor zijn zoon mee? God heeft het zijne al gedaan, nu is het aan hen! Ze stemmen toe, want ze zien er de hand van God in (50), maar zij proberen nog wat uitstel te krijgen (53). Na aandringen van Eliëzer mag Rebekka zelf beslissen (57-59). Ze gaat onmiddellijk mee.

Zo werken God, Eliëzer, Laban en Betuel en Rebekka allen mee aan de vervulling van Abrahams wens!

Enkele verklaringen:

- 24: 2. 'Leg uw hand onder mijn heup'. Dit betekent in de nabijheid van het voortplantingsorgaan. De reden kan tweërlei zijn:
- vanwege de verbondsritus der besnijdenis;

b. omdat het nakomelingschap in de lendenen aanwezig wordt geacht.

24: 3. De eed werd gewoonlijk afgelegd door de handen ten hemel op te heffen.

24: 4. Dat de vader de bruid kiest, kwam meer voor. Een huwelijk tussen neef en nicht was niet zeldzaam.

24:62-67 Het is merkwaardig, dat Eliëzer niet naar Abraham gaat, maar zich rechtstreeks naar Isaak begeeft. Hij noemt Isaak ook 'mijn meester' (65). Beide gegevens zouden erop kunnen wijzen, dat Abraham intussen overleden is. Verklaart dit misschien ook de haast van Eliëzer?

24:64 De oosterse wellevendheid vraagt dat een vrouw niet blijft rijden in het bijzijn van een vreemde man; dus stijgt Rebekka af.

24:65 Rebekka bedekt zich met een sluier, want de bruid mag pas worden gezien na de voltrekking van het huwelijk. Of heeft men hier met een regel der etiquette te maken?

II. VOORBEREIDING

A. DOEL

Weten dat je met veel zorg een vriend(in) moet zoeken die bij je past.

B. WERKBOEKJE

- antwoorden
zo alleen, vrouw;
ma Eliëzer gaat op reis naar een ver land
di Rebekka
wo "van wie ben jij de dochter?"
do familie van Abram; de vrouw van Isaak; wacht thuis.
vr 1. Rebekka; 2. water putten;
3. Betuel; 4. Laban
5. Abraham. 6. Isaak.

2. leertekst

Genesis 24:23 - 'van wie ben jij de dochter?'

C. MATERIAAL

- terugblik
twee ingekleurde tekeningen uit het werkboekje (1.13.3, 1.13.4) en de ingekleurde leertekstcirkel van de vorige les (1.12.1).
- inleiding
wat dozen met spelletjes.
- bijbelverhaal
viltmateriaal uitgave 1980!
achtergronden: S6, S7, S13, S14, S15, S16, figuren: 18, 29, 51, 89, 102, 106, 106a, 124, 127, 153, 171, 198, 203, 204, 207, (S6, S7, S13, S16, 21, 29, 51, 89, 106, 124, 127, 153, 198).
- bespreking
werkboekje les 13, ingekleurde leertekstcirkel (1.13.1), voor elk kind één (al dan niet gekleurde) leertekstcirkel (1.13.2).
- toepassing
foto's/plaatjes van verschillende bruiloften, illustratie 1.13.5, kleurtjes en/of stiften.
- liedboekjes
Alles Wordt Nieuw III, nr. 1
Bijbelse Liedjes voor Kleuters nr. 4
Elly en Rikkert II, nr. 40
Sabbatliedjes 1 nr. 27
Zing 74.

D. VERTELLING

- op het huwelijk van Isaak en Rebekka gaan we niet of nauwelijks in. Het verhaal doet het ook niet en geeft niet duidelijk aan hoe het is voltrokken: met een groot feest of in alle stilte.
- in het Oude Midden Oosten was het belangrijk te weten met wiens dochter of zoon men had te maken. Men leefde toen in een zeer hechte relatie met de ouders. Dat is nu heel anders geworden. Vandaag zou de vraag moeten luiden: "Wie ben jij en waar sta jij voor?" En op basis van die antwoorden kan de vrager beslissen of de omgang met hem of haar positief of negatief voor hem of haar zal uitvallen.

E. ADVIEZEN

- zorg dat u tenminste een kwartier voor de aanvang van het programma aanwezig bent. Breng het lokaal in orde, leg het materiaal klaar en vang vroege kinderen op.
- stel voor u zelf een strak tijdschema op of volg het voorgestelde schema op de voet (met een horloge). Houd u er ook aan.
- bereid uw materiaal tot in de puntjes voor. U kunt jongelui of oudere leden inschakelen voor het inkleuren van de tekeningen en leertekstcirkels.

III. PROGRAMMA

Kinderen ontvangen, jasjes ophangen en een plaats aanwijzen. Vertel aan de kleuters/kinderen, dat ze even rustig op de stoeltjes in het lokaal naar het materiaal mogen kijken. Ze kunnen met elkaar praten. Probeer in ieder geval een rustige sfeer te scheppen.

A. OPENING

1. welkom

- a. zijn er bezoekers? Geef hen een sticker, kaartje of bloem.
- b. zijn er zieken? Gedenk hen in uw gebed. Stuur een kleuter/kind dat al wat langer afwezig is een mooie kaart. Laat alle kleuters/kinderen hun naam op de kaart schrijven.
- c. zijn er jarigen? Feliciteer hen even. Knoop even een gesprekje aan met de jarige en informeer of er thuis al een feestje is gehouden; of hij of zij mooie cadeaus heeft gekregen.

groeps- en werkvorm:
allen in een kring, leid(st)er verwelkomt

materiaal:
zie voorwoord

materiaal:
kaart zieke(n)

groeps- en werkvorm:
allen rondom de jarige, die op een stoel staat
activiteit:
aansteken kaarsjes, liedjes, uitblazen kaarsjes, geschenk

2. liedje

“ho stop”

liedboekje:
Elly en Rikkert II, nr. 40

3. gebed

Grote God, dank u dat u de Vader van ons allemaal wilt zijn. Als u onze Vader bent, dan zij wij allemaal familie van elkaar. Als kinderen zijn we broertjes en zusjes van elkaar. Onze juf (en onze meester) in de kindersabbatschool is dan onze tante. Wat fijn dat we allemaal bij elkaar horen. Help ons om zo lief voor elkaar te zijn, zoals u lief voor ons bent. Amen.

groeps- en werkvorm:
in een kring (op de knieën), leid(st)er bidt hardop

4. zending

a. verhaal

Vertel het verhaal dat deze dag wordt aangeboden in de bundel van zendingsberichten van dit kwartaal. Houd er een kort gesprekje over en laat het collectegeld ophalen.

groeps- en werkvorm:
in een kring, leid(st)er vertelt
materiaal:
zendingsbericht en - bloem

b. collecte en liedje

“hoor het geld toch klinken”

liedboekje:
Sabbatliedjes I, nr. 27

B. LESBEHANDELING

1. terugblik: Abram

a. kringgesprek

Vorige week hebben we een bijbelverhaal verteld en er samen over gepraat. Laten we eens kijken wat jullie er nog van weten.

- welke vader, moeder en baby zie je op dit plaatje (1.13.3)?
- hoe heet de vader?
- wie is de grote vriend van Abraham?

- wie zie je op dit plaatje (1.13.4)?
- waarom zijn Abraham en Isaak zo blij?
- wat had God aan Abraham gevraagd?
- wilde Abraham wel of niet Isaak aan God teruggeven?
- waarom zijn God en Abraham vrienden?
- doen jullie wel of niet wat God zegt?

kijk naar de leertekstcirkel (1.12.1)

- wat zie je in de cirkel?
- zeg de leertekst om beurten op.

b. liedje

“geboorte van Isaak”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

1.13.3, 1.13.4 en 1.12.1 (van vorige les)

liedjesboek:

Bijbelse Liedjes voor Kleuters nr. 4

2. inleiding: familiesaamhorigheid

a. vertelling

De kerkdienst en de sabbatschool zijn afgelopen. “Mam, mag Waldi bij mij komen spelen vanmiddag?” vraagt Freddy. “Vooruit!” zegt moeder, “omdat het sabbat is”. “Papa, mag Ellen met mij mee om te spelen?” vraagt Betty. “Natuurlijk!” zegt vader, “het is sabbat!” Met een volle auto gaat het hele stel naar huis. “Wat gaan we vanmiddag doen?” zegt vader. “Thuis spelen of naar het strand?” “Allebei is leuk” vindt moeder. “Vinden jullie dat ook?” En zo maken ze een strandwandeling. Met zand in hun schoenen komen ze thuis. Freddy en Betty pakken alvast de spelletjes. Freddy is heel goed met memory en Betty kan kwartetten als de beste! Maar wat gebeurt er? Waldi en Ellen winnen om de haverklap. “Geeft niks!” roept Freddy. “Volgende keer win ik”. Aan het einde van de dag zegt vader: “We gaan met elkaar de sabbat afsluiten. Komen jullie bij ons?” Moeder leest uit de Bijbel en samen danken ze de Here God voor de fijne sabbat. Na het sabbatsluiten gaan ze aan tafel eten. “We lijken zo net een heel grote familie.” zegt moeder. “Wat heerlijk dat jullie zo fijn met elkaar kunnen opschieten.” En dat vinden Freddy, Waldi, Betty en Ellen ook.

b. liedje

“Rebekka wordt de bruid”

groeps- en werkvorm:

in een kring, leid(st)er vertelt

materiaal:

wat dozen met spelletjes

kringgesprek:

- *wie is in de kerk jouw vriend(in)?*
- *is een vriend(in) van de kerk anders of hetzelfde als een vriend(in) van school?*
- *waarin doe je hetzelfde?*
- *is dat prettig?*

liedjesboek

A.W.N. III, nr. 1

3. bijbelverhaal: een vrouw voor Isaak

a. Abraham en zijn familie

Abraham woont in Kanaän, maar daar woont hij nog niet zo heel lang. Vroeger woonde hij in een ander land. Toen is hij op reis gegaan. Met zijn vrouw en met zijn knechten en al zijn dieren. Er woont nog familie van Abraham in dat andere land. Soms sturen ze elkaar een knecht. Die vertelt de familie hoe het met hen gaat. Zo weet Abraham steeds hoe het met zijn familie gaat daar in dat verre land.

b. een vrouw voor Isaak

Isaak is een grote man geworden. Hij is nog steeds niet getrouwd. Hij woont nog altijd bij zijn vader. Abraham wil graag dat Isaak gaat trouwen. Maar met wie? Abraham wil niet, dat Isaak trouwt met een vrouw uit Kanaän. Isaak moet maar een vrouw uit zijn familie trouwen. Maar wie moet een vrouw gaan halen? Isaak kan er niet naar toe. Isaak moet in het land blijven dat God aan Abraham en dus ook aan Isaak heeft gegeven. Abraham is veel te oud. Hij kan niet meer zo'n lange reis maken. Abraham heeft een heel trouwe knecht. Eliëzer heet hij. Hij moet maar een vrouw voor Isaak uitkiezen. Hij zal het wel goed doen.

c. op reis

Daar rijdt Eliëzer op een kameel. Er zijn nog meer kamelen en nog een paar knechten meegegaan. Eliëzer heeft een heleboel mooie geschenken bij zich. Dit zijn voor de vrouw en de familie straks. Eliëzer moet een lange reis maken. De weg is erg stoffig. Eindelijk komt Eliëzer bij een stad. Het is de stad, waar Abrahams familie woont. Zal Eliëzer hier een vrouw voor Isaak kunnen vinden? Eliëzer vraagt aan God om raad. Wil God hem helpen om de goede vrouw te kiezen?

d. gevonden!

Eliëzer gaat zitten bij de waterput. Straks komen de vrouwen uit de stad. Ze moeten daar water gaan halen. Daar is misschien wel een vrouw voor Isaak bij. En ja hoor, er komt een vrouw aan. Eliëzer vraagt haar om wat water. Ze geeft hem water, maar ze geeft ook de kamelen water. Dit moet de vrouw zijn voor Isaak. Hij heeft het aan God gevraagd. Eliëzer vraagt hoe ze heet. "Rebekka", zegt ze. Ze is van de familie van Abraham. Eliëzer geeft Rebekka een paar mooie sieraden cadeau. Rebekka holt naar huis terug en vertelt alles. Haar broer gaat nu ook naar de waterput. Eliëzer en zijn knechten en de dieren gaan mee naar het huis van Rebekka.

e. feest!

Eliëzer vertelt alles nog eens aan de familie. Ze vragen aan Rebekka of zij met Eliëzer mee wil naar dat verre land waarin Isaak woont. Rebekka wil dat wel. De volgende dag zijn de kamelen al weer op weg. De geschenken zijn aan de familie gegeven. Nu zitten Rebekka en haar dienaressen op de kamelen. Isaak is op het veld. Daar ziet hij de kamelen aankomen. Zal daar zijn vrouw bij zijn? Hij gaat naar Eliëzer toe. Eliëzer vertelt alles aan Isaak. Dan gaat Isaak naar Rebekka toe. Hij wil Rebekka wel als zijn vrouw. Eliëzer heeft goed naar God geluisterd. Hij heeft goed voor zijn meester gekozen!

*groeps- en werkvorm:
in een kring tijdens het hele verhaal, leid(st)er vertelt*

materiaal:

B.I.V. 25b zonder 1, 18, 37, 39, 204

(S7, S14, S15, 171, 207)

materiaal:

B.I.V. 25b met 29, zonder 1, 37, 39, 204

(S7, S14, S15, 18, 29, 171, 207)

materiaal:

B.I.V. 24a met 29, 204, zonder 17, 21, 102, 203,

(S6, S7, S13, S16, 29, 51, 89, 124, 127, 153, 204)

materiaal:

B.I.V. 24a met 21, 29, 106, 198, zonder 17, 21, 102, 203,

(S6, S7, S13, S16, 21, 29, 51, 89, 106, 124, 127, 153, 198)

materiaal:

B.I.V. 24a met 29, 102, 106, 106a, zonder 17, 21, 102, 203, (S6, S7, S13, S16, 29, 51, 89, 102, 106, 106a, 124, 127, 153)

activiteit: het zingen van Zing 74 Rebekka, Rebekka, je moet verhuizen - kleuters/kinderen staan op.

naar een ver land dat Eliëzer je wijst - hand boven ogen in de rondte kijkend

op een kameel - rijdende bewegingen

met Eliëzer en alle knechten gaat zij op reis - een rondje door lokaal in 'rijdende' beweging

4. bespreking

a. werkboekje

we nemen ons werkboekje en kijken naar de plaatjes en of jullie bij de vraagjes de goede antwoorden hebben.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
werkboekje*

aan Kleuters:

- wie helpt Abraham nu hij oud is geworden (zo)?
- voor welke dieren zorgt Isaak?

aan Kinderen:

- waarom is Abraham wel of niet blij met Isaak?
- hoe voelt Isaak zich nu?
- wat zou hij wel of niet graag hebben?

aan Kleuters:

- hoe heet de beste knecht van Abraham (ma)?
- waarom mocht Isaak niet met een vrouw trouwen uit het land waar hij woonde?

aan Kinderen:

- wat moet de knecht van Abraham nu gaan doen?
- in welk land moet hij een vrouw voor Isaak gaan zoeken?

aan Kleuters:

- wie zie je op dit plaatje (di)?
- wat heeft de vrouw in haar hand?

aan Kinderen:

- voor wie heeft Eliëzer cadeaus bij zich?
- hoe weet Eliëzer nu welke vrouw wel of niet bij Isaak past?
- hoe heet ze?

aan Kleuters:

- wat zie je op dit plaatje (wo)?
- wat vroeg Eliëzer aan Rebekka toen hij dorst had?
- gaf zij wel of niet aan hem te drinken?

aan Kinderen:

- hoe komt hij te weten wie deze jonge vrouw is?
- hoe heet haar vader?
- van wie is hij familie?

aan Kleuters:

- wie zit er op de kameel (do)?
- waar gaat ze naar toe?

aan Kinderen:

- welk familielid is Rebekka van Abraham?
- wat wordt Rebekka van Isaak?
- is Isaak wel of niet meegegaan om Rebekka te halen of is hij thuis gebleven?

b. leertekst

- wat zie je in deze cirkel (1.13.1)?
- wat staat daarover in de Bijbel?
- laten we het even lezen in Genesis 23:23
- zeg nu ieder om de beurt de leertekst op
- wie heeft z'n werkje gemaakt?
- laat eens zien hoe hij geworden is?
- hoe heb jij het paspoort op het werkblad ingevuld?

*groeps- en werkvorm:
leergesprek met instructies rond
de tafel
materiaal:
werkboek, 1.13.1, voorgeknijpte
1.13.2, voor allen, Bijbel, lijm
activiteit:
leertekst laten opzeggen, 1.13.1
ophangen, 1.13.2 uitdelen en op
plakken*

c. liedje

“Rebekka wordt de bruid”

*liedjesboek:
A.W.N. III, nr. 1*

5. toepassing: een bruiloft

a. vertelling

- vinden jullie het ook altijd leuk als er twee mensen trouwen.
- wie is er wel eens op een huwelijksfeest geweest?
- is er altijd een groot feest?
- of willen de mensen ook wel eens in een klein groepje zijn als ze trouwen?
- niemand weet hoe dat ging met Rebekka en Isaak. Maar Isaak was in elk geval heel blij met Rebekka omdat God zijn vrouw had uitgezocht. Nu is hij niet meer alleen.
- weten jullie nog hoe God Rebekka had uitgekozen?

b. activiteit

Bekijk samen foto's van verschillende trouwerijen. (Gesluierd, niet gesluierd enz.)
Daarna mogen ze de kleurplaat inkleuren.

*groeps- en werkvorm
leergesprek rond de tafel
materiaal:
geen*

*groeps- en werkvorm
leid(st)er vertelt, kleuters/kinderen
voeren uit
materiaal:
foto's/plaatjes van verschillende
bruiloften, illustratie 1.13.5, kleur-
tjes en/of stiften*

C.SLUITING

1. liedje

“Rebekka wordt de bruid”

2. gebed

Lieve Vader, help ons om net zoals Abraham en Eliëzer een goede keuze te maken. Help ons om vriendjes en vriendinnetjes op school en op straat te vinden, die aardig voor hun ouders en voor anderen zijn. Help ons met hen bevriend te worden, misschien willen ze dan wel onze broertjes en zusjes worden en dan worden ze ook kinderen die van u houden. Dan kunnen wij samen naar de kerk gaan. Dit vragen we u in de naam van Jezus. Amen.

3. afscheid

Neem van elk kind afzonderlijk afscheid. Wens het een fijne dag en spoor het aan om volgende week terug te komen.

*liedjesboek:
A.W.N. III, nr. 1*

*groeps- en werkvorm
staan in een kring, leid(st)er bidt
hardop.*